

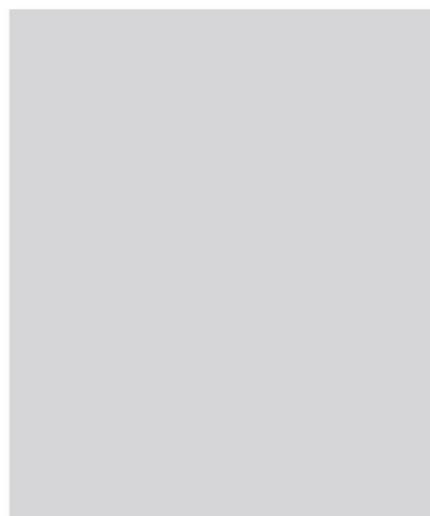

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ҐЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

КНУБА

ЦУС ЦЕНТР
УРБАНІСТИЧНИХ СТУДІЙ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ПЛАНУВАННЯ І ВИЗНАЧЕННЯ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ.....	4
1. МЕТОДОЛОГІЯ	6
1.1. ПРИНЦИПИ І ПІДХОДИ ДО ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ПЛАНУВАННЯ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА.....	7
1.1.1. Гендерна проблематика в територіальному плануванні.....	7
1.1.2. Принципи і підходи.....	9
1.1.3. Аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду	16
1.1.4. Аналіз нормативно-законодавчої бази.....	19
1.2. АНАЛІЗ АСПЕКТІВ І КРИТЕРІЙВ.....	21
1.2.1. Житлове середовище.....	30
1.2.2. Громадські простори.....	33
1.3. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ	36
1.3.1. Опис методики.....	36
1.3.2. Критерії оцінки	38
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОКРЕМІХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	45
2. ДОСЛІДЖЕННЯ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	46
2.1. АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ СИТУАЦІЇ.....	47
2.2. АУДИТ.....	49
2.3. ВИЯВЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ	91
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	95
3.1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ПІДХОДІВ...96	96
3.1.1. Безпроблемне пересування	97
3.1.2. Контрастне та тактильне покриття.....	100
3.1.3. Пандуси, пологі з'їзди..	106
3.1.4. Зовнішні сходи та підйомники.....	110
3.1.5. Пішохідні переходи.....	113

3.1.6. Вхідні групи.....	115
3.1.7. Освітлення і дзеркала	119
3.1.8. Зупинки громадського транспорту	119
3.1.9. Транслітерація шрифтом Брайля, вказівники та навігація	120
3.1.10. Елементи благоустрою	123
3.1.11. Майданчики.....	125
3.1.12. Паркувальні місця.....	139
3.1.13. Велоінфраструктура	139
3.1.14. Громадські вбиральні	140
3.1.15. Зонування території.....	141
3.1.16. Паркові зони.....	141
3.1.16. Житлові території	145
3.2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ В МЕЖАХ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	147
Пропозиції для громадського простору в місті Бердичів	147
3.3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ ПІЛОТНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	155
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	161

РЕЗЮМЕ

Актуальність проєкту

Під гендерно-чутливим підходом в сфері територіального планування мається на увазі створення комфорних умов для всіх груп населення, незалежно від статі, віку, фізичних та інтелектуальних особливостей. Впровадження гендерно-чутливих підходів означає врахування інтересів різних груп мешканців, ліквідацію нерівності у доступі до суспільних благ, мінімізацію соціальних конфліктів, налагодження суспільного консенсусу.

Мета проєкту

Формулювання загальних принципів гендерно-чутливого планування і визначення гендерно-чутливих підходів до проектування елементів житлового середовища та громадських просторів територіальних громад. Розроблення концептуальних пропозицій для запровадження гендерно-чутливих підходів до організації окремих громадських просторів Первомайської, Ніжинської, Новоукраїнської, Бердичівської, Дунаєвецької і Миронівської територіальних громад. Даний проект може слугувати прикладом для реалізації аналогічних проектів в інших територіальних громадах.

Основні завдання Проєкту:

1. Формулювання принципів і підходів до гендерно-чутливого планування житлового середовища в контексті територіальних громад.
2. Визначення основних аспектів, які слід аналізувати при запровадженні гендерно-чутливих підходів до планування.
3. Розроблення методики узагальненої оцінки громадських просторів на відповідність критеріям гендерно-чутливого планування.
4. Оцінка потреб локальних спільнот і виявлення проблематики, пов'язаної з відповідністю гендерно-чутливим підходам організації окремих громадських просторів Первомайської, Ніжинської, Новоукраїнської, Бердичівської, Дунаєвецької і Миронівської територіальних громад:
 - проведення польових досліджень міського простору на предмет безбар'єрності, доступності, інклузії та недискримінації;
 - аналіз візуального міського простору на предмет наявності сексизму та мови ворожнечі;
 - систематизація та аналіз отриманих даних щодо організації міського простору та візуального міського простору.
5. Розроблення рекомендацій і концептуальних пропозицій для впровадження гендерно-чутливих принципів до організації окремих громадських просторів Первомайської, Ніжинської, Новоукраїнської, Бердичівської, Дунаєвецької і Миронівської територіальних громад.
6. Пропозиції щодо розроблення пілотних проектів для територіальних громад з метою підвищення гендерної чутливості просторів.

Рекомендації щодо ґендерно-чутливого планування і визначення ґендерно-чутливих підходів до проектування елементів житлового середовища та громадських просторів територіальних громад та концептуальні пропозиції для запровадження ґендерно-чутливих підходів до організації окремих громадських просторів територіальних громад розроблено в рамках проекту «Моделі участі в українській реконструкції» на замовлення Громадської організації «МЕРЕЖА ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ «АНТС» групою експертів, очолюваною Київським національним університетом будівництва і архітектури за участю Центру урбаністичних студій.

1. МЕТОДОЛОГІЯ

1.1. ПРИНЦИПИ І ПІДХОДИ ДО ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ПЛАНУВАННЯ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1.1. Гендерна проблематика в територіальному плануванні

Сучасні спільноти територіальних громад є надзвичайно різними за своїм соціальним, демографічним і гендерним складом. Середовище проживання має значний вплив на якість повсякденного життя і вільне пересування мешканців/ок. В той же час інтереси мешканців/ок помітно різняться в залежності від фаз і способу життя, життєвих реалій і повсякденних потреб. Різні інтереси окремих груп населення можуть викликати конфлікти, які мають тенденцію до посилення через підвищену компактність проживання. Відтак, соціальна і гендерна чутливість необхідні для реалізації людино-центрального підходу і забезпечення в майбутньому високої якості життя. При цьому особливу увагу слід приділити створенню стійких просторових структур, які уможливлюють гнучкість використання і сфер застосування.

Фокус гендерної проблематики в плануванні житлового середовища спрямований на оцінку якісних характеристик рівності можливостей для різних груп користувачів. У процесі планування важливо встановити, з якими труднощами або, навпаки, перевагами, стикаються різні групи жителів/ъок, що в результаті допомагає знайти і запропонувати більш обґрунтовані планувальні рішення. Врахування гендерної проблематики має вирішальне значення для врахування різних точок зору і перспектив розвитку комфортного житлового середовища, які задовільняють потреби будь-яких груп мешканців в повсякденному житті. Саме тому важливо виявити, які аспекти складають ключові цінності або найважливіші ресурси для різних груп населення. В такому випадку успіх заходів планування можна визначити, виходячи з їх практичної, повсякденної корисності. Це вимагає високого ступеня чутливості для обліку різних потреб користувачів. Основна проблема урахування гендерної проблематики полягає в тому, щоб виявляти і отримувати систематичне розуміння цих потреб і однаково враховувати їх. Такий підхід в значній мірі сприяє забезпеченню якості заходів з планування, реконструкції.

Гендерна чутливість – це здатність бачити, відчувати прояви гендерної нерівності та дискримінації, визнавати їх наявність на всіх рівнях та у всіх сферах життєдіяльності суспільства, враховувати ці аспекти у стратегіях та діях [6].

Гендерно-чутливе проектування (планування) - це диференційована культура планування, застосування проектних рішень, які характеризуються особливою увагою до всіх гендерних груп населення. Забезпечення якості в процесах проектування відбувається завдяки тому, що проектування з урахуванням гендерних факторів враховує потреби осіб, яких часто не беруть до

уваги. Таким чином, групові, ґендерні і вікові інтереси та потреби розглядаються системно. Мета полягає в створенні гнучких і адаптованих просторів для задоволення різних потреб і створення нових можливостей для перебування у просторах мешканців/ок, а також справедливий розподіл між ними простору і часу.

Мета ґендерно-чутливого проектування полягає не тільки в задоволенні існуючих потреб в просторі, але і в створенні варіантів нових і диференційованих видів зайнятості та розвитку потенціалу населених пунктів. Особливе значення мають аспекти, які сприятимуть розвитку соціальної згуртованості, почуттю спільноти. Якщо ґендерна політика має трансформуючу мету, то ґендерне проектування як процес обов'язково носитиме досить відкритий характер, включаючи консультації з різними зацікавленими сторонами, організаціями. Кожне проектне рішення повинно бути розглянуто з точки зору його потенційного впливу на ґендерну проблематику і застосовано таким чином, щоб сприяти забезпеченню рівності всіх груп населення.

Основними принципами і стратегіями сучасного містопланування є стабільний розвиток і політика ґендерної рівності, задекларовані в стратегічному документі - Лейпцизькій Хартії «Міста Європи на шляху сталого розвитку». [1] Виходячи зі світових і європейських тенденцій досягнення ґендерної рівності і формування соціально справедливого суспільства стає одним з пріоритетів державної політики в Україні. Особливо значення дотримання цих принципів набуло сьогодні, коли обов'язком кожної громади є створення безпечного і комфортного середовища для ветеранів/-ок, які відновлюються після поранень, цивільних, постраждалих внаслідок бойових дій, переселенців/-ок, вимушених покинути своїй домівки.

В територіальному плануванні фокус ґендерної проблематики зосереджений на оцінці рівності можливостей, які надаються різним групам користувачів/-ок. Для прийняття обґрунтованих ґендерно-чутливих планувальних рішень в першу чергу необхідно встановити, які переваги або труднощі мають різні групи мешканців/-ок. Задоволення потреб і можливість самореалізації всіх категорій населення, які лежать в основі врахування ґендерної проблематики при плануванні і проектуванні, має вирішальне значення для створення комфортного життєвого середовища. Застосування ґендерно-чутливих підходів сприяє послабленню ґендерних стереотипів і дозволяє розробляти варіанти планувальних рішень для людей з різним способом життя, соціальних груп і можливостей.

В цьому випадку важливим для запровадження ґендерно-чутливих рішень є виявлення тих аспектів, які представляють основні цінності або є важливим ресурсом для різних груп населення. Врахування ґендерної проблематики

включає в себе вивчення потреб різних користувачів, розуміння цих потреб і однакове їх врахування. Потрібно розглядати всі проектні рішення з точки зору їх можливого впливу на гендерну проблематику і забезпечення рівності всіх людей.

У регіональному і локальному плануванні важливо не тільки враховувати гендерну проблематику (різні життєві ситуації та інтереси майбутніх користувачів міських просторів будь-якого віку чи статі), але зважати на можливі наслідки впродовж усього процесу планування. З метою розвинуті перспективне і комфортне місто планувальники/ці мають бути чутливим до різних способів життя, поважати права жителів і прислухатися до них, створювати умови і забезпечувати потреби мешканців/-ок на всіх етапах життя.

1.1.2. Принципи і підходи

Основним принципом гендерно-чутливого проектування є орієнтованість на користувача. Гендерні відмінності різних категорій населення мають бути враховані в контексті організації громадських (публічних) просторів і в питанні безпеки. Соціальні, культурні, демографічні та інші особливості гендерних чинників мають прямий вплив на те, як ті чи інші категорії і групи мешканців використовують простір. Кожна група має свої вимоги до простору, свій рівень ресурсів і компетенції. Наприклад, молодь зазвичай почувається в громадських просторах більш впевнено, ніж люди старшого віку, жінки старшого віку почуваються більш впевнено, ніж жінки в молодшому віці тощо. Такі відмінності лягають в основу вимог до існуючого чи проектованого середовища. Застосування гендерно-чутливого підходу полягає у врахуванні цих різних потреб за допомогою гендерно-чутливого проектування (планування) – прийняття проектних рішень, спрямованих на підвищення комфортності середовища, з повагою і увагою до всіх категорій і груп населення (чоловіки, жінки, батьки, діти, підлітки, люди похилого віку, люди з інвалідністю тощо).

Комфортність і функціональність середовища вимірюються його корисністю для людей. Проектування середовища з забезпеченням гендерної рівності означає врахування повсякденних потреб. Для цього необхідно підвищувати обізнаність про різні потреби груп населення щодо повсякденних справ і потреб, життєвих фаз, культурних, соціальних особливостей. Гендерно-чутливий підхід враховує різні моделі використання міського простору і зайнятості чоловіків і жінок, різних соціальних груп і сприяє ідентифікації потреб людей, пов'язаних з їх середовищем життєдіяльності. Різні варіанти використання простору в рамках роботи і приватного або сімейного життя, відчуття безпеки чи небезпеки має великий вплив на проектні рішення в рамках такого підходу.

Один з ключових підходів гендерно-чутливого планування полягає в тому, що неоплачувана робота, пов'язана з доглядом за дітьми або іншими людьми, що потребують допомоги, хатня робота або вирішення сімейних справ є важливою. Слід зазначити, що попри зміни в суспільстві щодо гендерного розподілу обов'язків така робота здебільшого виконується саме жінками, через що вони більше часу проводять вдома.

Крім того, переваги гендерно-чутливого підходу полягають не лише в задоволенні потреб, але і в створенні варіантів нових різноманітних видів зайнятості та, відповідно, розвиткові потенціалу населених пунктів. Особливе значення мають аспекти, які сприятимуть розвитку соціальної згуртованості, почуттю спільноті, забезпеченням безпеки, комфортності та задоволенню потреб всіх груп користувачів в рівній мірі.

Стратегічними цілями планування з урахуванням гендерних факторів є:

- принцип «15 хвилинного міста» або «міста з короткими маршрутами»;
- створення поліцентричної міської структури (система загальноміських і локальних громадських центрів).

Ефективне поєднання роботи і родинних обов'язків забезпечується впровадженням принципів концепції «міста з короткими маршрутами». В той же час поліфункціональне використання територій, де присутні як житло, так і робочі місця та заклади обслуговування і торгівлі, створює сприятливе середовище, де діти, люди похилого віку та особи з інвалідністю можуть самостійно пересуватися і вирішувати свої повсякденні задачі. Відповідно, полегшується робота доглядальників/ць і зменшуються потреби в поїздках/користуванні транспортом. Щоденні витрати часу на поїздки скорочуються, збільшується кількість вільного часу у населення, що, в свою чергу, позитивно відбувається на рівні комфорту, здоров'я і безпеки мешканців. Планування і проєктування за принципом поліцентричності міської структури є ключовим підходом.

Деякі мешканці, через певні життєві обставини, змушені проводити багато часу поблизу своїх домівок. Тут треба звертати увагу на забезпечення якісного середовища з високою щільністю, і паралельно – раціональної організації мобільності та зручних для користувачів громадських просторів поблизу будинків. Окрім різних потреб городян - жінок і чоловіків - у послугах та зручностях, треба зважати і на додаткові відмінності, викликані певними аспектами дискримінації – пов'язаними з віком, релігією, а також соціокультурними, фізичними або психологічними особливостями. Розвиток багатофункціональних відкритих громадських/публічних просторів із використанням різноманітних малих архітектурних форм (сходів, декоративних

огорож, фонтанів), елементів благоустрою (ліхтарі, лавки тощо) та носіїв інформації (навігація, реклама) є запорукою створення комфортного та естетичного міського середовища. Множинність використання просторів для задоволення різноманітних потреб, розмаїття просторових пропозицій створює потенціал для ефективного подальшого розвитку, виявлення і моніторингу різних інтересів і потреб різних груп користувачів.

Сучасне підходи до транспортного планування передбачають більш екологічні підходи і спрямовані на забезпечення сталої мобільності. Основною метою при цьому є підвищення привабливості використання екологічно чистих видів транспорту і створення для них рівних умов з іншими транспортними засобами. Вулиці, об'єднані у безперервну мережу пішохідних і велосипедних маршрутів, стають цікавими і безпечними місцями для перебування, пересування, прогулянок. А якщо всі частини міста забезпечуються громадським транспортом, це підвищує мобільність осіб з більш низькими доходами і водночас дозволяє ефективно зменшити моторизований індивідуальний трафік.

Важливим критерієм оцінки якості міського середовища є безпека міста для усіх соціальних груп мешканців. Це включає особисту та суспільну безпеку, безпеку життєдіяльності, безпеку міського середовища. Також використовується принцип «захищаючого простору», але він повинний мати чітко визначені межі. Не менш важливою є транспортна безпека, включно із безпекою транспортування небезпечних вантажів та безпекою дорожнього руху.

Таким чином, застосування гендерно-чутливого підходу у містобудуванні та плануванні дозволяє при розподілі міського простору підтримувати баланс між інтересами різних груп.

Децентралізація міського простору – розвиток місцевих центрів забезпечує значно кращий доступ до послуг, торгівлі, освіти, дозвілля, тобто – більш рівномірний доступ до інфраструктури, а, отже, хорошу пішу і велосипедну доступність. Що більше, це значно зберігає час. А роздрібні крамниці, постачальники послуг, комерційні підприємства та екологічно сумісні промислові підприємства підвищують привабливість житла. Окрім того, молодь, літні люди, а також особи з інвалідністю не повинні стикатися з проблемами обмеження участі в культурному житті міста. Іншими словами, принцип поліцентричного міста тісно пов'язаний із концепцією «15-ти хвилинного/компактного міста.»

Таким чином, можна сформувати такі основні принципи до проєктування, що закладені в гендерно-чутливому підході, як:

- застосування принципу «міста з короткими маршрутами»;
- створення поліцентричної міської структури

- формування якісного та комфортного середовища;
- формування безпечного простору;
- організація безбар'єрного простору.

Гендерно орієнтований підхід до планування передбачає збалансованість житлових та офісних просторів, просторів для комерції, торгівельних, культурних, розважальних заходів, створюючи стійку інфраструктурну мережу. Врахування місцевих особливостей і створення зручних та безпечних просторів заохочуватимуть різних людей, представників/ць різних груп до участі у соціальному житті громад, сприятимуть інтеграції та виробленню почуття спільноти.

Водночас, неефективне управління міськими територіями або хибні планувальні рішення, що не враховують інтереси різних соціальних груп, а також відсутність практики залучення мешканців до процесу планування призводить до погіршення якості життя, зниження комфортності, негативно відбувається на темпах розвитку міста.

Планування різних фаз життя

Інтенсивність взаємин між людьми і їх місцевим середовищем залежить від того, на якому етапі життя вони перебувають. Люди похилого віку та діти часто мають обмежені можливості для пересування, тому їм важливо, щоб все необхідне для життя було розташоване поруч. Це робить їхнє життя більш комфортним та доступним. Люди похилого віку часто мають погіршене здоров'я, що обмежує їх здатність до пересування. Вони також можуть мати обмежені фінансові можливості, що може ускладнити їм подорожі. Тому для них важливо, щоб житло, магазини, лікарні та інші необхідні послуги були розташовані в межах пішої доступності. Діти також мають обмежені можливості для пересування. Вони залежать від своїх батьків або інших дорослих, щоб відвести їх до школи, лікарні та інших місць. Тому для них важливо, щоб ці місця були розташовані в безпосередній близькості від їхнього будинку. Особи, які працюють і мають сім'ї, також часто цінують щільне місцеве середовище. Вони можуть заощадити час і гроші, якщо все необхідне для життя знаходиться поруч. Це дає їм більше часу на те, щоб проводити його з сім'єю та друзями.

Діти у віці 6 років і молодше

Мобільність і використання простору маленькими дітьми залежать від їх вихователів або людей, які їх супроводжують. Навіть якщо простори, такі як дитячі майданчики, майданчики для гри або спорту, розташовані поруч з

будинком, діти можуть їх використовувати лише в певних умовах, наприклад, якщо ці простори безпечно та доступні для дітей.

Отже, діти або користувачі таких просторів завжди повинні перебувати в межах видимості та чутності дорослих, а також мати безпечний доступ до дому. Крім того, між приватними та відкритими просторами повинен бути чіткий розподіл.

Гендерні відмінності в використанні простору і в мобільності проявляються вже в дитячому садку. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема, з освітою і стереотипними рольовими моделями, які формують певні шаблони поведінки. Наприклад, дівчатка часто віддають перевагу тихим і спокійним іграм в приміщенні, а хлопчики - активним фізичним іграм на свіжому повітрі.

Правильно обладнані дитячі та спортивні майданчики можуть стати ефективним інструментом для заохочення дітей до активного відпочинку на свіжому повітрі. Вони забезпечують безпечне та комфортне середовище для фізичних вправ, що є важливим для їхнього фізичного та психологічного розвитку.

Діти у віці від 6 до 12 років

Діти віком 6-10 років зазвичай супроводжуються дорослими у повсякденному житті, зокрема, під час пересування на великі відстані або по складному рельєфу. Діти середнього шкільного віку (від 10 років) в основному пересуваються самостійно в повсякденному житті, зокрема, до школи та назад, у місця відпочинку та парки. Виявлення та вивчення околиць і самого міста набуває інтересу і здійснюється самостійно або разом з іншими. Через шкільні заняття та інші позашкільні активності діти в основному вільні у вечірній час і у вихідні дні. Транспортні засоби для цієї вікової групи стають все більш різноманітними, включаючи пішохідну ходьбу, громадський транспорт, скутери та велосипеди. Громадські відкриті та зелені простори набувають все більшого значення, часто відвідуються дітьми самостійно або супроводжуючи молодших братів і сестер. У цій категорії часто спостерігається посилення гендерних відмінностей у поведінці та моделях поведінки, які формуються під впливом гендерних стереотипів. Це проявляється в перевагах до різних форм і видів гри та активності.

При проектуванні громадських просторів і будівель (наприклад, шкіл) і їх відкритих/зелених просторів слід враховувати гендерні аспекти. Це допоможе забезпечити рівні можливості для всіх користувачів, незалежно від їхньої статі.

Відмінності в поведінці активності часто пов'язані з правилами, які встановлюють батьки. Наприклад, дівчаткам часто дозволяють вільно пересуватися тільки в старшому віці, на більш короткий час і рідше, ніж

хлопчикам. Це може бути пов'язано з тим, що дівчаткам часто забороняють грати в ті ігри, які вважаються "хлопчачими".

Соціальний та/або етнічний фон також може впливати на ґендерні відмінності. Наприклад, на дівчат з підліткового віку можуть покладати деякі домашні обов'язки та догляд за молодшими братами/сестрами.

Молоді люди у віці від 13 до 17 років

Підлітки в більшості випадків не обмежують свою активність межами свого житлового району. Вони активно досліджують навколошній світ, відвідують різні місця та зустрічаються з друзями. Вільний час у школі є обмеженим. У підлітків, які працюють, він обмежується обідніми перервами та короткими перервами між уроками. Решта вільного часу припадає на вихідні дні. Починаючи з 16 років, моторолери, електросамокати тощо є додатковим засобом пересування, а потім, з 18 років, автомобілі. Доступ до моторизованих транспортних засобів розширює діапазон мобільності підлітків і знижує потребу їздити на велосипеді. Хлопці-підлітки частіше використовують моторизовані транспортні засоби в ранньому віці і є більш уразливими до дорожньо-транспортних пригод.

Громадські парки і площи, а також соціальні установи по сусідству є важливими місцями зустрічей і спілкування для молоді. Крім того, молоді люди потребують місць відпочинку, які можуть бути гучними, але не спричиняти дискомфорту оточуючим. Наприклад, це можуть бути відкриті майданчики, розташовані в парку, але далеко від дитячих майданчиків або місць, де гуляють мами з немовлятами. Присутність підлітків у громадському просторі значно залежить від багатьох факторів, зокрема статі, етнічного, культурного та соціального походження. Хлопчики, як правило, мають більший радіус активності, ніж дівчатка. Це пов'язано з тим, що батьки дівчаток часто більше хвилюються про їхню безпеку, оскільки дівчата частіше зазнають сексуальних домагань та насильства в громадському просторі. Стресові ситуації, пов'язані з переслідуванням у громадському просторі, або відсутність безпечних громадських майданчиків для дівчат можуть привести до того, що вони будуть менше проводити часу поза дном.

Жінки і чоловіки працездатного віку

Працездатне населення є неоднорідним і може бути поділене на групи за різними ознаками, такими як культура, етнічність, життєві обставини, тип професії, сімейний склад, участь у сімейних справах та економічна відповідальність за членів сім'ї. У зв'язку з потребою виконувати повсякденні завдання, існують певні вимоги до відкритих публічних просторів і міської інфраструктури.

Наявність дітей або інших залежних родичів у будинку змінює мобільність вихователів та міську циркуляцію. Жінки та чоловіки, які доглядають за іншими, мають виконувати такі завдання, як: догляд за дітьми або літніми родичами, домашні справи, основна робота та пов'язані з нею поїздки. Для цього способу життя характерні складні маршрути, що включають всі ці завдання. Зусилля, спрямовані на вирішення завдань по догляду, зростають, оскільки діти зазвичай повинні супроводжуватися дорослими. Більшість людей долають великі відстані пішки в рамках повсякденного життя. Через асиметричний розподіл догляду та сімейних обов'язків жінки зазвичай роблять набагато більше покупок, ніж чоловіки. Часткова зайнятість, торгові точки, відкриті простори та установи по догляду за дітьми, розташовані компактно і поруч, полегшують організацію повсякденного життя. Компактне місто відповідає складним вимогам, які виникають на цьому етапі життя, коли люди поєднують роботу з повсякденними завданнями.

Високоякісне житлове середовище відіграє важливу роль для осіб, які поєднують роботу та повсякденні завдання. Ці особи, як правило, залежать від певного місця, оскільки їх життєві обставини вимагають від них поєднувати різні види діяльності в одному районі. Багатодітні сім'ї з низькими доходами часто змушені переїжджати в дешеві квартири, які не мають доступу до приватних зелених просторів. Збільшення кількості громадських відкритих просторів може покращити якість життя цих осіб.

Літні люди

У третьому періоді життя, коли трудова діяльність людини закінчується, рухові навички поступово погіршуються в залежності від віку та індивідуальних фізичних особливостей. У повсякденному житті людей похилого віку виділяються такі фактори, які впливають на їхнє життя:

- соціальні зобов'язання: чи приймає людина на себе дедалі більше навантаження в плані неоплачуваних соціальних завдань, таких як турбота про хворого партнера або онуків, участь в асоціаціях, робота в громадах тощо;
- працездатність: чи продовжує людина працювати в пенсійному віці.

Ці фактори визначають доступний часовий бюджет людей похилого віку, який зазвичай збільшується в порівнянні з особами, які належать до працездатного віку.

Зміни в рухових навичках та соціальних зобов'язаннях людей похилого віку впливають на їхні потреби у житлі. Люди похилого віку часто потребують житла, яке відповідає їхнім потребам, таким як:

- безбар'єрне житло, яке дозволяє їм безпечно та комфортно пересуватися по будинку;

- житло з окремою кімнатою для доглядачів, які можуть надавати допомогу та підтримку;
- житло, розташоване поблизу відкритих просторів та зелених зон, які забезпечують можливість для фізичної активності та відпочинку;
- житло, розташоване поблизу транспорту, який відповідає їхнім потребам.

Частка жінок у групі літніх і літніх людей набагатовища, ніж у чоловіків. Це пов'язано з тим, що жінки, як правило, живуть довше чоловіків, а також з тим, що вони частіше беруть на себе догляд за членами сім'ї похилого віку.

Люди з інвалідністю

Хоча люди з інвалідністю не належать до жодної конкретної вікової групи, їхні потреби в доступності та безбар'єрності є важливим фактором у проектуванні будинків і відкритих просторів.

Вимоги до міського простору повинні враховувати особливості мобільності людей з інвалідністю, такі як використання інвалідного візка, милиць або ходунків, а також обмеження зору, слуху та/або рухливості (в тому числі тимчасові, наприклад, унаслідок травми).

Всі заходи, спрямовані на забезпечення незалежності людей з інвалідністю, сприяють їхньому повноцінному життю та роботі, яке не відрізняється від життя інших груп населення. Важливою передумовою для цього є безбар'єрна конструкція квартир, житлового середовища, відкритих і зелених просторів поблизу будинку та сусідства в цілому.

1.1.3. Аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду

З кінця 1990-х років в ООН та інших міжнародних політичних інститутах була впроваджена стратегічна програма гендерного мейнстрімінгу. Згідно з Амстердамським договором 1997 року всі країни-члени Європейського союзу зобов'язані враховувати в своїй політиці принципи гендерного мейнстрімінгу (від англ. Gender mainstreaming) – довгострокової стратегії, що від початку враховує різні інтереси і умови життя чоловіків і жінок в силу виконання ними різних соціальних і культурних гендерних ролей в суспільстві. Мета гендерного мейнстрімінгу полягає в тому, щоб подолати негативні впливи існуючих взаємовідносин між статями і забезпечити їх рівність та рівність можливостей.

Профілактичне проектування безпечних громадських просторів - це обмеження ризиків. У цьому контексті Джейн Джейкобс - канадсько-американська письменниця, активістка, перераховує три основних якості безпечних вулиць [4]:

- чітке розмежування між публічним і приватним простором;

- вулиці повинні бути живими і житловими (використання приміщень на першому поверсі);
- будівлі і вікна повинні бути орієнтовані на вулицю («соціальні очі»).

Існує широкий спектр підходів до ґендерного планування, які базуються на різних розуміннях ґендерних розривів та нерівності. Кожен підхід має свої власні принципи та інструменти. Наприклад, Керолайн Мозер (1993) розробила структуру ґендерного планування, яка складається з таких компонентів:

Інструменти ґендерного аналізу, які допомагають оцінити вплив ґендерних факторів на планування;

Процедури планування, які забезпечують включення ґендерних аспектів у процес планування;

Компоненти практики ґендерного планування, які сприяють реалізації ґендерно-чутливої політики та програм.

У 2017 році доцентка SMAID College New Vallabh Vidya Nagar, Gujarat, Seemantini Soraganvi опублікувала роботу «Безпечні громадські місця: переосмислення дизайну для безпеки жінок». Вона досліджувала, як міський простір впливає на безпеку жінок та інших соціальних груп. Авторка дійшла висновку, що багато факторів, які роблять місто небезпечним, поширені у всіх містах.

Дослідниця провела ряд соціальних опитувань і вуличних досліджень, щоб з'ясувати, які фактори, на думку людей, роблять їх недостатньо захищеними в громадських місцях. Вона виявила, що ці фактори включають:

- погану міську інфраструктуру, наприклад, темні або погано освітлені вулиці, занедбані парки та порожні ділянки, відсутність громадських туалетів та дезорієнтуючі вказівники.
- порожні вулиці вночі через раннє закриття магазинів і підприємств або відсутність традиції вуличного життя.
- Недостатню присутність та агресивне ставлення правоохоронних органів та громадської влади.
- ізоляцію від сусідів та відсутність суспільного життя.
- традиційні уявлення про недоторканість приватного життя, які можуть призвести до того, що сусіди або незнайомі люди не будуть втручатися в ситуації насильства.
- ідеї та переконання щодо належної поведінки, які можуть призвести до того, що люди не будуть протестувати у випадках громадського насильства.

Гендерно-чутливе планування – пріоритет у Відні. Містобудівники міста провели дослідження, щоб зрозуміти, як чоловіки та жінки використовують парки. Врахування ґендерних аспектів не є самоціллю, а стратегією досягнення ґендерної рівності. Це означає, що ґендерні питання мають бути в центрі уваги

всіх видів діяльності – розробки політики, досліджень, законодавства, розподілу ресурсів, проектування, реалізації та моніторингу програм і проектів.

Дослідження, проведене в 1996-1997 роках, показало, що з 9 років кількість дівчат у громадських парках різко скорочується, а кількість хлопчиків залишається незмінною. Дослідники виявили, що дівчатка менш напористі, ніж хлопчики, і тому, якщо вони змагатимуться за парковий простір, хлопчики, швидше за все, переможуть.

Містобудівники вирішили змінити цю тенденцію, змінивши самі парки. Вони реорганізували два парки, щоб зробити їх більш доступними та привабливими для дівчат. Вони додали пішохідні доріжки, щоб зробити парки більш зручними для прогулянок, і встановили майданчики для волейболу та бадміntonу, щоб запропонувати дівчатам більше можливостей для занять спортом. За допомогою ландшафтного дизайну великі паркові простори були розділені на кілька напівзакритих майданчиків, щоб дівчата могли почуватися більш комфортно.

Майже відразу ж після цих змін стало помітно, що дівчата почали відвідувати парки частіше. Вони використовували парки так само, як і хлопчики, і не заважали один одному.

В Україні проведення гендерного аудиту міського простору не є новою практикою, про що свідчать приклади проектів, реалізованих громадськими організаціями. Так, з 2001 року проводились численні моніторинги реклами на предмет наявності ознак сексизму та акції з протидії, що проводилися різними громадськими організаціями, починаючи з 2001 р. (Львівською міською організацією «Жінка та суспільство», ХЖО «Кrona» м. Харків, ГО «Паритет» м. Житомир, Центром гендерної культури м. Харків тощо). З 2013 року Центром гендерної освіти ХУМГ ім. О.Бекетова були реалізовані проекти «Гендерний аудит міського простору», «Місто, дружнє для людини». У 2017 році в рамках спільногого проекту ПРООН – ООН Жінки «Відновлення управління та сприяння примиренню в постраждалих від кризи громадах України» було реалізовано проект «Гендерний аудит доступності». Результати цих проектів дали поштовх до розробки і апробації на прикладі міст Харківської області методики комплексного гендерного аудиту[6].

У році 2021 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р виконання Указу Президента України було схвалено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

У межах названої концепції закладено, що кожна людина зможе:

- отримати безперешкодний доступ до об'єктів фізичного оточення;
- отримувати інформацію у найзручніший спосіб;

- отримати спрощений доступ до цифровізованих та аналогових державних та соціальних послуг;
- отримати рівні умови участі у всіх сферах життя суспільства;
- отримати умови та рівні можливості для занять фізичною культурою та спортом;
- отримати рівні умови та можливості для культурного (мистецького) та/або креативного вираження, провадження культурної діяльності; доступу до культурних послуг, культурних цінностей, культурної спадщини та інформації про них;
- брати участь у політичних процесах та громадській діяльності;
- отримати рівні можливості та вільний доступ до освіти;
- отримати рівні умови та можливості у сфері зайнятості, а також заняття підприємництвом.

1.1.4. Аналіз нормативно-законодавчої бази

Національне законодавство з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків включає в себе такі законодавчі акти:

- Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996;
- Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV;
- Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI;
- Закон України від 14.09.2021 № 1643-IX «Про внесення зміни до статті 73 Кодексу законів про працю України»;
- Закон України від 10.09.2021 № 1750-IX «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі»;
- Кодекс законів про працю, затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.1971
- Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III;
- Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 930 «Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;
- Національна стратегія у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.06.2021 № 756-р;
- Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р;
- Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та операційний план з її реалізації на 2022-2024 роки, затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 року № 752-р.

Згідно зі статтею 9 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, Україна зобов'язана забезпечити доступність для людей з інвалідністю в усіх сферах життя, а також усунути бар'єри, що заважають їм реалізувати свої права.

Конвенція визначає інвалідність як «поняття, яке еволюціонує, і що інвалідність є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами, і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими». [7]

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [8]

Закон визначає правові, організаційні, соціальні та економічні засади забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні. Закон встановлює гарантії захисту прав жінок і чоловіків на рівне утворення, зайнятість, оплату праці, соціальне забезпечення, участь у політичному житті тощо.

Основні положення Закону:

- Рівність жінок і чоловіків є одним із фундаментальних принципів конституційного ладу України.
- Жінки і чоловіки мають рівні права та можливості в усіх сферах життєдіяльності.
- Не допускається дискримінація жінок і чоловіків за ознакою статі.

Закон визначає такі види дискримінації жінок і чоловіків:

- Дискримінація за ознакою статі - будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, заснована на статі, яка має на меті або наслідком обмеження або позбавлення жінок і чоловіків можливості користуватися всіма правами людини та основними свободами на рівних умовах.
- Непряма дискримінація - дискримінація, яка не має на меті, але має наслідком обмеження або позбавлення жінок і чоловіків можливості користуватися всіма правами людини та основними свободами на рівних умовах.

Закон передбачає такі заходи щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків:

- запровадження законодавчих та адміністративних заходів, які забороняють дискримінацію жінок і чоловіків.
- надання підтримки та послуг жінкам і чоловікам, які є жертвами дискримінації.
- підвищення обізнаності про права жінок і чоловіків та гендерну рівність.

Закон про рекламу [9]

Основні зміни, внесені Законом, включають:

- визначення дискримінаційної реклами за ознакою статі. Закон визначає дискримінаційну рекламу за ознакою статі як рекламу, яка містить твердження та/або зображення, які пропагують принизливе та зневажливе ставлення до людей за ознакою статі, принижують гідність людини за ознакою статі, демонструють насильство за ознакою статі, використовують зображення тіла людини (частини тіла) виключно як сексуального об'єкта з метою привернення уваги споживача та/або посилання (слова, звуки, зображення) на сексуальні стосунки, що не стосуються рекламиованого продукту чи способу його споживання.

- заборона дискримінаційної реклами за ознакою статі. Закон забороняє поширення дискримінаційної реклами за ознакою статі.

- збільшення відповідальності за порушення законодавства про рекламу. Закон встановлює штраф за порушення законодавства про рекламу, зокрема за поширення дискримінаційної реклами.

1.2. АНАЛІЗ АСПЕКТІВ І КРИТЕРІЇВ

Гендерні критерії є необхідними і можливими на всіх рівнях планування. Вони повинні враховуватися в процесі планування місцевого розвитку, містобудівного планування, а також планування окремих територій.

Гендерні аспекти актуальні на всіх рівнях регіонального планування та зачіпають всі сфери діяльності: від міського розвитку до формування житлового середовища і планування розвитку для місцевих підприємств.

Функціональний розподіл простору

Гендерно-чутливе проектування багатофункціональних зон є важливим інструментом для створення більш рівноправного і інклюзивного суспільства. Воно має на меті забезпечити доступність і безпеку для всіх груп користувачів, незалежно від статі, віку, мобільності або соціально-економічного статусу. Це досягається шляхом розміщення інфраструктурних об'єктів таким чином, щоб забезпечити зручний доступ для всіх груп користувачів, забезпечення безпеки в громадських місцях, особливо для жінок і дітей, і врахування потреб різних груп користувачів, наприклад, людей з обмеженими можливостями або з маленькими дітьми.

Вимоги до міського розвитку

Правильно спроектовані міські простори можуть стати місцями для активного користування, зустрічей і спілкування між мешканцями. Для цього

необхідно враховувати гендерні аспекти, тобто потреби і інтереси різних груп населення, незалежно від статі, віку, мобільності або соціально-економічного статусу.

Основні критерії гендерно-чутливого проєктування міських просторів:

- функціональні і просторові зв'язки об'єкту з існуючим міським середовищем. Це означає, що міські простори повинні бути зручними для використання різними групами населення, незалежно від їхнього місця проживання, роботи або навчання.
- збалансоване співвідношення житлових приміщень, робочих місць, об'єктів громадського обслуговування та рекреаційної діяльності. Це допоможе забезпечити доступність різних послуг і можливостей для всіх груп населення.
- виділення функціональних зон для різних потреб. Це дозволить забезпечити комфорт і безпеку для всіх користувачів.
- створення варіантів використання міських просторів різними соціальними групами. Це допоможе зробити міські простори більш інклюзивними і привабливими для всіх.

Щільність забудови

Висока щільність міської забудови є важливим фактором економічної ефективності та сталості міста. Вона може забезпечити доступ до різноманітних послуг і можливостей для всіх груп населення, а також сприяти зменшенню залежності від автомобілів. Однак, щільність забудови не повинна бути занадто високою, щоб негативно вплинути на якість життя і умови праці.

Гендерно-чутливе проєктування щільності забудови в місті має на меті забезпечити доступність і безпеку для всіх груп населення, незалежно від статі, віку, мобільності або соціально-економічного статусу.

Гендерні критерії щільності забудови в місті:

- баланс бажаного рівня щільності забудови і щільності забудови в безпосередній близькості. Це означає, що щільність забудови в певній місцевості повинна бути врівноваженою, щоб забезпечити доступ до різноманітних послуг і можливостей для всіх груп населення. Наприклад, житлові будинки, робочі місця, освітні та медичні заклади, а також громадські простори повинні бути розташовані в межах досяжності для всіх користувачів.
- обмеження щільності забудови, беручи до уваги сонячні відкриті простори, достатній рівень сонячного світла і природне світло для житлових і робочих приміщень. Це важливо для забезпечення комфорту і безпеки для всіх користувачів, особливо для жінок і дітей.

Оптимальний просторовий розподіл шляхом забезпечення взаємозв'язків між будівлями і відкритими просторів

Просторове планування міст є важливим фактором, що визначає можливості використання простору різними соціальними групами. Відповідна щільність забудови, визначення зон і ув'язка будівель з відкритим простором можуть створити зручні умови і забезпечити достатні можливості використання громадських місць. Додаткові міркування також повинні включати індивідуальні потреби в безпеці і захисті життя і робочого простору від шумового забруднення та інших забруднювачів.

Мета ґендерно-чутливого просторового планування полягає в створенні простору, який є доступним і безпечним для всіх груп населення, незалежно від статі, віку, мобільності або соціально-економічного статусу. Це включає в себе такі аспекти, як:

- Ідентифікація користувача: забезпечення того, щоб користувачі могли легко визначити, де вони знаходяться і як дістатися до потрібного місця.
- Конфіденційність: забезпечення приватності для тих, хто цього потребує.
- Соціальний контроль: створення відчуття безпеки за рахунок близькості до інших людей.
- Основні шляхи: забезпечення видимості і безпеки на основних шляхах.
- Відкритий простір: створення якісного відкритого простору з різноманітними елементами благоустрою.
- Природне освітлення: забезпечення достатнього природного освітлення для житлових і робочих приміщень.
- Захист від шуму: захист житлових приміщень від шуму.
- Доступність житла: забезпечення доступності житла різних розмірів і цінових категорій для різних груп населення.

Критерії оптимального просторового розміщення.

Для досягнення цих цілей важливо враховувати такі критерії оптимального просторового розміщення:

- Близькість до інфраструктури: забезпечення легкого доступу до громадського та індивідуального транспорту, а також до інших важливих послуг.
- Оптимальний простір між будівлями: забезпечення достатнього простору для конфіденційності, інсоляції, природного освітлення, вентиляції та запобігання екстремальних повітряних потоків.
- Орієнтація будівель на відкритий простір: забезпечення видимості і доступу до відкритого простору.
- Використання будівельних методів і конструкцій, які дозволяють створити тихі внутрішні і зовнішні зони.

- Уникнення «сліпих фасадів»: забезпечення видимості і безпеки в громадських місцях.
- Уникнення будівельних виїмок і виступів, які обмежують видимість.

Гендерний моніторинг якості життя в місті - це систематичний процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про те, як різні статево-вікові групи та соціальні категорії людей відчувають місто. Він спрямований на виявлення гендерних відмінностей у доступності, якості та використанні міських послуг і ресурсів.

Мета гендерного моніторингу якості життя в місті - це створення умов комфорtnого життя для всіх мешканців, незалежно від статі, віку, мобільності або соціально-економічного статусу.

Для досягнення цієї мети необхідно:

- 1) Підготувати рекомендації щодо покращення якості послуг, які надає міська інфраструктура, з урахуванням усіх гендерних факторів. Це може включати такі заходи, як:
 - встановлення пандусів і ліфтів у громадських будівлях і транспорті.
 - створення безпечних і доступних громадських просторів для жінок і дітей.
 - забезпечення доступності житла для людей з обмеженими можливостями.
- 2) Втілювати методику гендерного аудиту в діяльність міського самоврядування. Цей аудит допоможе виявити та усунути гендерні упередження в міській політиці та практиці.

Важливо також враховувати потреби самих мешканців при розробці рекомендацій щодо покращення якості життя. Це можна зробити, проводячи опитування та фокус-групи з представниками різних статево-вікових груп та соціальних категорій.

Дослідження гендерного використання відкритих просторів показали, що жінки та чоловіки використовують їх по-різному. Жінки, як правило, віддають перевагу більш закритим і захищеним місцям, тоді як чоловіки більше люблять відкриті та просторі території.

На основі цих досліджень можна сформулювати ряд рекомендацій щодо гендерно-чутливого проектування відкритих просторів:

- Доступність для всіх: Відкриті простори повинні бути доступними для всіх, незалежно від статі, віку, мобільності або соціально-економічного статусу. Для цього необхідно забезпечити зручний доступ до них і наявність різноманітних можливостей для використання.
- Широкий спектр форм використання: Відкриті простори повинні заохочувати широкий спектр форм використання, як для чоловіків, так і для жінок. Це може включати такі види діяльності, як спорт, відпочинок, спілкування та культурні заходи.

- Багатофункціональне використання: Відкриті простори повинні бути багатофункціональними, щоб їх можна було використовувати для різних цілей одночасно. Це допоможе забезпечити їхню максимальну ефективність і доступність для всіх груп населення.
- Безпека: Безпека є важливою умовою для всіх користувачів відкритих просторів, особливо для жінок. Для забезпечення безпеки можна використовувати такі заходи, як освітлення, відеоспостереження та відкриті структури.
- Доступність для різних груп населення: Зручності на відкритих просторах повинні бути доступні для різних груп населення, включаючи людей з обмеженими можливостями. Це може включати такі елементи, як пандуси, ліфти та зручні лавки.
- Психологічна атмосфера: Психологічна атмосфера на відкритих просторах також важлива для забезпечення комфорту і безпеки для всіх користувачів. Для цього можна використовувати такі заходи, як озеленення, візуальні зв'язки з навколоишнім середовищем і освітлення.
- Забезпечення зон для дівчат: Для дівчат, особливо в підлітковому віці, важливо мати спеціальні зони, де вони можуть відчувати себе в безпеці та комфорті. Це може включати такі зони, як спортивні майданчики, дитячі майданчики та громадські туалети.
- Постійні дослідження: Необхідно проводити постійні дослідження з метою вдосконалення ґендерно-чутливого проєктування відкритих просторів. Це допоможе забезпечити, щоб ці простори були доступними, безпечними та комфортними для всіх груп населення. [5]

Безпечне місто

Безпека в міському середовищі є однією з найважливіших проблем для всіх груп населення, незалежно від статі, віку чи соціального статусу. Насильство і злочинність можуть статися в будь-який час і в будь-якому місці, навіть у тих, де люди вважають себе в безпеці, наприклад, у парку, біля школи або роботи.

Ці випадки можуть призвести до обмеження свободи пересування, погіршення психологічного стану людини та її загального почуття захищеності.

У містах України на сьогоднішній день зберігається дискримінація за ґендерними ознаками у праві на якісний та комфортний міський простір. Деяким групам населення, наприклад жінкам, людям похилого віку та дітям, важче користуватися міським простором через відчуття небезпеки у громадських місцях.

Критерії ґендерної безпеки у місті визначають різницю у відчутті небезпеки мешканцями чи мешканками, та пов'язані з такими видами небезпеки:

- стихійні лиха (пожежа, смерч, повінь та ін.);
- військові дії;
- небезпека, яка пов'язана з перебуванням на вулиці в нічний час;
- кримінальна злочинність;
- можливість руйнування будівель.

Гендерні критерії безпеки в місті визначають різницю у відчутті небезпеки мешканців і мешканок міста. Ця різниця може бути пов'язана з такими видами небезпеки:

- Стихійні лиха: жінки та дівчата можуть бути більш уразливими до стихійних лих, таких як пожежі, смерчі та повені, через їхню більш обмежену фізичну силу та доступ до ресурсів.
- Військові дії: жінки та дівчата можуть бути більш уразливими до насильства та сексуального насильства під час військових дій.
- Небезпека, пов'язана з перебуванням на вулиці в нічний час: жінки та дівчата можуть відчувати себе менш безпечно на вулиці в нічний час через ризик сексуального насильства та домагань.
- Кримінальна злочинність: жінки та дівчата можуть бути більш уразливими до насильства та злочинності, ніж чоловіки та хлопчики.
- Можливість руйнування будівель: жінки та дівчата можуть бути більш уразливими до травм та загибелі внаслідок руйнування будівель, оскільки вони часто знаходяться вдома або на роботі.

Існують різні види гендерного насильства в місті. Насильство в міському середовищі може проявлятися в різних формах, як-от образливі графіті, словесні домагання, фізичне насильство та сексуальне насильство. Воно може бути спрямоване проти будь-якої групи населення, але жінки і дівчата є особливо вразливими.

Повсякденне насильство

Насильство в міському середовищі може бути повсякденним і непомітним. Наприклад, жінки можуть відчувати себе некомфортно, проходячи повз групу чоловіків, або можуть бути свідками насильства над іншими людьми. Це може привести до відчуття тривоги і страху, що може обмежити їхню свободу пересування і участь у громадському житті.

Відсутність правоохоронних органів

Відсутність правоохоронних органів у малолюдних місцях може збільшити ризик насильства для жінок і дівчат. Наприклад, жінки можуть бути більш уразливими до сексуального насильства в темних і безлюдних парках або під'їздах.

Соціальні та економічні фактори

Соціальні та економічні фактори також можуть посилити відчуття небезпеки в містах. Наприклад, бідність, безробіття та низька заробітна плата можуть призвести до злочинності, яка може вразити жінок і дівчат.

Малозабезпеченні жінки працездатного віку, які живуть у віддалених районах з погано розвинutoю інфраструктурою, часто змушені проходити через неосвітлені та небезпечні райони, використовувати ненадійні та довгі маршрути, очікувати громадський транспорт в незахищених місцях в ранній та пізній час доби. Ці умови роблять їх вразливими до насильства та експлуатації. Забезпеченні жінки мають змогу уникнути цього, якщо в них, наприклад, є власне авто.

Іншим прикладом є жінки, які працюють на вулиці в неформальній економіці. Їм доводиться пересуватися з маленькими дітьми, використовувати ненадійні маршрути, очікувати громадський транспорт в незахищених місцях в ранні години доби. В обох цих випадках, умови бідності та нерівності роблять жінок вразливими і незахищеними. В цілому відсутність поблизу об'єктів обслуговування, соціальної та транспортної інфраструктури викликає у людей відчуття соціальної незахищеності.

Безпека громадських просторів є ключовим аспектом гендерно-чутливого проектування. Можливість бачити і бути побаченим сприяє підвищенню рівня комфорта перебування в межах громадського простору, тож основні зусилля мають бути спрямовані на досягнення цієї мети

На загальне відчуття безпечності простору впливають різні фактори і характеристики середовища. Почуття безпеки в громадському просторі визначається фізичними (видимість, чітка просторова організація), соціальними (наявність різних груп користувачів) і персональними факторами (особистий досвід). Насилля може стосуватися будь-якої вікової і гендерної групи.

Низький рівень благоустрою, як то недостатньо освітлені вулиці і громадські місця, занедбані парки, пустиська, закинуті недобудови тощо сприятиме виникненню відчуття небезпеки в громадському просторі. Цей фактор впливає на здатність жінок, чоловіків і літніх людей вільно переміщатися в просторі у будь-який час доби. Так само негативно впливає на відчуття безпеки і відсутність нагляду за територією з боку правоохоронних органів. Такі характеристики простору змушують людей відмовитися від їх відвідування та використання. Ревіталізація занедбаних територій, гарний дизайн, збільшення рівня освітленості, розміщення вказівників, кнопок виклику поліції і відеонагляду можуть значною мірою сприяти збільшенню відчуття безпеки.

Ступінь розвиненості системи громадського транспорту також може впливати на відчуття безпеки. Посилювати відчуття небезпеки може недостатня

доступність мережі зупинок громадського транспорту, їх необлаштованість, нестабільне транспортне сполучення в темний час доби, переповненість рухомого складу, що спричиняє підвищення рівня скоєння дрібних крадіжок.

Крім вище перелічених факторів на посилення відчуття небезпеки впливають наявність гендерних стереотипів відносно тієї чи іншої соціальної групи.

Враховуючи викладене, громадський простір має бути безпечним в рівній мірі для усіх соціальних груп, тож при його проектування важливо враховувати всі гендерно-чутливі аспекти і фактори. Так створюватиметься комфортне середовище, де всі почуватимуть себе у безпеці.

Безбар'єрне середовище

Проектування міського середовища в минулому здебільшого було орієнтоване на молодих і здорових людей, та мало враховувало потреби людей з сенсорними або фізичними порушеннями. Дотримання принципів безбар'єрності дозволяють всім категоріям населення користуватися простором, в тому числі людям з інвалідністю та маломобільним групам населення. При вільному фізичному доступі до об'єктів інфраструктури, будівлям, за можливості користуватися громадським транспортом, місцями відпочинку люди з інвалідністю та маломобільні особи отримують рівні можливості для повноцінної участі в житті суспільства.

В контексті гендерної проблематики безбар'єрний дизайн не лише означає підтримку осіб з обмеженою мобільністю, але також робить комфортнішим життя людей, які здійснюють догляд за дітьми і родичами та займаються побутовими справами. Безбар'єрне середовище робить пересування безпечнішим для всіх категорій. Житлове середовище так само необхідно проектувати з дотриманням принципів безбар'єрності. Головною метою безбар'єрного проектування є забезпечення безперервності шляхів для людей з інвалідністю і маломобільних груп населення на прибудинкових територіях, у громадських місцях, публічних просторах тощо.

Для людей, які використовують крісло колісне, необхідно забезпечити дотримання таких характеристик і параметрів елементів середовища, як:

- дверні прорізи і отвори достатнього розміру;
- достатні габарити місця для розвороту крісла колісного;
- відсутність перепадів висот;
- наявність пандусів та підйомників або ліфтів, де неможливе уникнення перепаду висот;

- дотримання нормативних ухилів пандусів і розмірів сходів;
- наявність огорожень і зручних поручнів на сходах і пандусах;
- пристосованість рухомого складу громадського транспорту до потреб людей з інвалідністю.

Для людей, які мають порушення слуху та зору, необхідні такі заходи, як:

- встановлення обмежувальних бортиків на доріжках та сходинках;
- облаштування світлофорів звуковим сигналом,
- мощення доріжок спеціальним покриттям,
- контрастне виділення країв сходинок.

Найбільш поширеними бар'єрами в просторі можуть бути:

- бордюри, необладнані відповідним чином пологі з'їзди і пандуси з ненормативним ухилом, залізничні переїзди, необладнані відповідним чином підземні і надземні пішохідні переходи;
- відсутність доступних паркувальних місць;
- відсутність текстурних змін і колірних контрастів для сходів, під'їздів, пандусів і бордюрів;
- недостатнє освітлення;
- заплутані знаки, відсутність покажчиків і мнемосхем;
- фізичні бар'єри у вузьких проходах і громадських місцях;
- відсутність звукових світлофорів.

Ознаками доступності об'єктів та безпеки пересування в просторі є :

- безпроблемне пересування по прилеглій території;
- майданчики для відпочинку, обладнані лавами і навісами;
- наявність визначених місць для паркування автомобілів осіб з інвалідністю найближче до входу у будинок;
- доступний заїзд у приміщення, сходи/пандуси;
- доступність входів/виходів, дверей;
- відсутність порогів, широкі двері, широкі коридори;
- доступність до усіх поверхів у приміщенні (ліфти, ескалатори, підйомники);
- наявність доступного і пристосованого для неповносправних туалету;
- означення місцезнаходження (піктограми).

Відсутність дискримінації

Гендерна дискримінація - це порушення прав людини на основі статі, ставлення чи сприйняття людини на основі категорії статі, а не за її індивідуальними якостями.

Однією з ознак дискримінації в громадських просторах є наявність ознак сексизму і мови ворожнечі у візуальному просторі (в рекламі, на вивісках, написах на будівлях тощо).

У публічних просторах слід уникати реклами, яка принижує гідність людини за ознакою статі, незалежно від того, чи є це приниження прямим чи опосередкованим. Приниження може бути в контексті, або в сукупності з ознаками фізичних характеристик, інвалідності, соціального статусу, трудової діяльності, сімейного положення та сімейних обов'язків, материнства та батьківства, національності, раси, політичних уподобань, релігійного віросповідання, інших типів та форм соціально-економічних та особистих відносин людини.

Так само неприйнятним в публічному просторі є наявність у рекламі, оголошеннях, написах на будівлях тощо мови ворожнечі або мови ненависті щодо людини чи групи на основі чогось, наприклад, раси, релігії, статі чи сексуальної орієнтації [6].

Загалом, ґендерочутливий міський простір характеризується наступними ознаками [6]:

- доступність міського простору та всіх його складових для всіх незалежно від статі, віку, фізичного стану та стану здоров'я;
- безбар'єрність на пішохідних шляхах та пішохідних переходах;
- безперешкодність переміщення всередині будинків і споруд;
- безпека шляхів руху (у тому числі евакуаційних);
- наявність системи отримання повноцінної і якісної інформації, яка дозволяє орієнтуватися в просторі;
- можливість користуватися обладнанням (у тому числі для самообслуговування);
- зручність і комфорт середовища життєдіяльності;
- відсутність у міському просторі візуальних зображенень, висловів та реклами з ознаками сексизму та мови ворожнечі.

1.2.1. Житлове середовище

Планування і забудова, орієнтовані на вимоги повсякденного життя

При проектуванні будинків і відкритих просторів важливо враховувати потреби повсякденного життя. Концепція врахування потреб повсякденного життя спрямована на те, щоб підвищити обізнаність містобудівників про потреби груп населення, які сильно прив'язані до певного місця. До таких груп належать:

- діти до 12 років;
- літні люди;
- особи, які опікуються домашнім господарством і сім'єю;

- працівники, які працюють або супроводжують інших через місто.

Ця робота, яка в основному виконується жінками, стає легшою, якщо враховувати повсякденні вимоги та процедури. Наприклад, наявність відкритих приватних і громадських просторів, ігрових та спортивних майданчиків, зелених зон, об'єктів соціально-побутового призначення тощо в межах пішої доступності від будинку приносить користь усім групам користувачів, незалежно від виду їх повсякденної зайнятості.

Гендерно-чутливе планування житлового середовища зосереджується на тому, щоб зробити житло і повсякденне оточення більш зручним і доступним для людей, які займаються сімейними і домашніми справами. Таке планування може полегшити повсякденну роботу, зменшити фізичне навантаження і підвищити якість життя.

Гендерно-чутливе планування має позитивний вплив на повсякденне життя багатьох жінок, а також на все більше число чоловіків. Воно може допомогти жінкам у поєднанні роботи і сімейного життя, а чоловікам - більше брати участь у домашніх справах.

Відвідування об'єктів обслуговування.

Люди з інвалідністю потребують доступу до об'єктів обслуговування, але це може бути складно або навіть неможливо, якщо об'єкти не обладнані відповідно до їхніх потреб.

Наявність пандусів, безпечних під'їздів та інших елементів доступності є важливою для того, щоб люди з інвалідністю могли самостійно відвідувати об'єкти обслуговування.

Люди з інвалідністю пропонують наступні заходи для покращення вуличного простору та підвищення рівня доступності:

- Створення центру підтримки людини з інвалідністю. Цей центр може надавати консультації, допомогу в адаптації до навколишнього середовища та інші послуги для людей з інвалідністю.
- Підтримання порядку на відкритих просторах. Це включає своєчасне прибирання снігу, спеціальне мощення шляхів для людей з поганим зором, освітлення та захист від транзитного транспорту.

При проектуванні безбар'єрного міського середовища необхідно враховувати особливості різних груп населення, але особлива увага повинна приділятися людям з інвалідністю, оскільки вони відчувають на собі складності в пересуванні та користуванні міським простором більше, ніж здорові мешканці.

До основних груп людей з інвалідністю, потреби яких необхідно враховувати при проектуванні, належать:

- люди, які використовують крісло колісне. Для цієї групи важливими є наявність пандусів, безпечних під'їздів, ліфтів та інших елементів доступності, які дозволяють їм самостійно пересуватися.
- особи з порушеннями опорно-рухового апарату. Їхні потреби в основному стосуються горизонтальних комунікацій, таких як пішохідні доріжки, тротуари та переходи.

- сліпі та люди з поганим зором. Для цієї групи важливо використовувати тактильну плитку, звукові сигнали та інші засоби, які допомагають їм орієнтуватися в просторі.
- глухі та люди з поганим слухом. Для цієї групи важливо використовувати сурдопереклад, субтитри та інші засоби, які допомагають їм отримувати інформацію.
- родини з дітьми-інвалідами. Потреби цих сімей залежать від потреб дитини і можуть стосуватися всіх видів середовища, від житла до громадського простору.
- самотні інваліди та родини, що складаються з декількох інвалідів. Ця група потребує особливого підходу в частині забезпечення доступності до медичного і соціального обслуговування.
- невиліковно хворі люди. Для цієї групи важливим є забезпечення доступу до свіжого повітря та інших умов, які сприяють комфорному проживанню.

Можна запропонувати такі заходи щодо створення доступного міського середовища для людей з інвалідністю:

- Покращення транспортної доступності
 - Реконструкція проїздів та під'їздів до житлових будинків та громадських закладів для забезпечення безперешкодного доступу людей з інвалідністю.
 - Введення громадського транспорту, доступного для всіх соціальних груп, включаючи людей з інвалідністю.
 - Облаштування зупинок громадського транспорту з урахуванням використання їх людьми з інвалідністю.
 - Влаштування спеціальних паркувальних місць для індивідуального транспорту інвалідів в безпосередній близькості до будівлі.
- Створення доступних громадських просторів
 - Створення відкритих загальнодоступних міських просторів у вигляді озеленених територій, парків, які будуть доступні для різних груп населення, включаючи людей з інвалідністю.
 - Проектування центрів загального користування та громадських приміщень, однаково доступними для усіх груп людей, включаючи людей з інвалідністю.
 - Створення безпечної прибудинкової території, передбачивши замкнені чи напівзамкнені житлові двори, які будуть звільнені від інтенсивного транспортного чи пішохідного потоку.
 - Створення пішохідних шляхів з використанням спеціального виду мощення.
- Створення безбар'єрних транспортних та пішохідних шляхів
 - Створення безбар'єрних та доступних транспортних та пішохідних шляхів в межах мікрорайону, для безперешкодного пересування ними людей з інвалідністю.

- Розміщення об'єктів щоденного використання поблизу цих шляхів.
- Створення центрів підтримки осіб з обмеженими можливостями
 - Розміщення центрів з підтримки осіб з обмеженими можливостями, які будуть надавати послуги реабілітації та медичного обслуговування, психологічну допомогу та інші послуги, необхідні людям з інвалідністю.

Для комфорного та безпечної пересування містом у нічний час освітлення має охоплювати усі пішохідні шляхи. Однак, дослідження показали, що в багатьох містах України пішохідні зв'язки знаходяться у поганому стані. Більшість ліхтарів старого зразка, з лампами жовтого світла. Відомо, що тепле світло краще сприймається оком, але для освітлення прибудинкової території та території біля громадських установ найчастіше їх недостатньо. Це особливо небезпечно для людей, які далеко їздять на роботу та повертаються додому в темний час доби.

1.2.2. Громадські простори

Створення, реконструкція та збереження різноманітних високоякісних громадських місць є важливою метою міського планування. При цьому планування, дизайн та призначення таких місць повинні відповідати різноманітним соціальним потребам людей.

Публічні (відкриті) простори та їх придатність для використання є вирішальними для повсякденного життя та звичаїв населення. Житлові райони, розташовані в таких місцях, будуть найбільш привабливими.

Відкритий простір відіграє важливу роль у повсякденному житті людей. Він забезпечує різноманітні можливості для відпочинку, дозвілля, спілкування та соціальної взаємодії.

Відкриті простори біля будинку, такі як двори, сквери та парки, є особливо важливими для людей, які відповідають за сімейні обов'язки та домашню роботу. Вони надають місце для занять спортом, гри з дітьми та проведення часу на свіжому повітрі.

Громадські простори, такі як парки, сквери та площі, також відіграють важливу роль у підтримці соціального балансу. Вони забезпечують місце для зустрічей та спілкування людей з різних соціальних верств.

Відкриті простори також позитивно впливають на розвиток і здоров'я людей, особливо дітей і літніх людей. Вони сприяють фізичній активності, зміцнюють імунітет та покращують психічне здоров'я.

Відсутність приватних відкритих просторів і збільшення щільності житла призводять до посилення тиску на суспільний простір. Це вимагає від містобудування розробки нових підходів до організації суспільного простору, які б враховували наступні фактори:

- Безпека. Суспільний простір повинен бути безпечним для всіх мешканців міста, незалежно від статі чи віку.
- Рівний доступ. Суспільний простір повинен бути доступним для всіх мешканців міста, незалежно від статевої приналежності.
- Гендерна нейтральності. Дитячі локації повинні бути гендерно нейтральними, щоб забезпечити рівні можливості для розвитку дітей обох статей.
- Локації для дівчат-підлітків. Суспільний простір повинен включати локації для активного дозвілля дівчат-підлітків, щоб забезпечити їм можливості для розвитку та самореалізації.

У Лондоні для дітей віком від 0 до 11 років і підлітків вікової категорії 12+ облаштовуються дитячі локації чотирьох типів:

- Прибудинкові для дітей молодшого віку, які розташовані біля будинків і призначені для гри та відпочинку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
- Ландшафтні з озелененням і спеціальним обладнанням для фізичної активності дітей віком від 0 до 11 років.
- Квартальні з окремими майданчиками для дітей віком від 0 до 11 років та підлітків вікової категорії 12+.
- Соціальні для підлітків для неформального відпочинку або фізичної активності. [3]

Розробка і планування безпечних громадських місць є важливим завданням, оскільки:

- Простір не є нейтральним. Дизайн просторів може впливати на те, як люди його використовують.
- Гендерні відносини є ключовими факторами організації та розвитку міських просторів.
- Місто просторово відображає соціальні, економічні та історичні характеристики місцевих жителів.
- Простори в місті відображають відносини влади, які визначають поведінку і відмінності в житті жінок і чоловіків.
- Громадські місця і публічні простори в місті зазвичай розробляються на основі традиційних стереотипів про гендерні ролі.
- Безпечні громадські місця є важливим інструментом для поліпшення якості життя в містах і спільнотах.
- Жінки і дівчатка повинні мати право відчувати себе в безпеці в будь-якому громадському місці.

Право на життя в місті для всіх в одинакових умовах і можливостях є основоположним принципом демократії.

Безпека і сприйняття безпеки є життєво важливими для будь-якого міста і для добробуту всіх його мешканців, незалежно від статі. Сильніші групи людей часто витісняють слабших з громадських просторів.

Наприклад, автомобілісти часто нехтують правами пішоходів, створюючи для них небезпеки. Також хлопці старшого віку можуть витіснити дівчат з спортивних майданчиків, ігрових площацок або просто відкритих просторів.

Це явище має гендерний вимір. Жінки та дівчата часто відчувають себе менш безпечно в громадських місцях, ніж чоловіки та хлопці. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як страх насильства, дискримінації або домагань.

Щоб забезпечити безпечні громадські місця для всіх, необхідно вжити заходів для вирішення цих проблем. Це включає в себе:

- проведення освітніх кампаній, щоб підвищити обізнаність про гендерну нерівність у громадських просторах.
- розробку політики та заходів, які сприятимуть гендерній рівності в міському плануванні.
- впровадження заходів безпеки, таких як освітлення, відеоспостереження та патрулювання.

У підлітковому віці дівчата часто відчувають себе некомфортно в громадських просторах. Це явище пов'язано з гендерними стереотипами, які призводять до дискримінації дівчат у громадському просторі.

Гендерні стереотипи про те, що чоловіки сильніші та агресивніші, а жінки слабші та пасивніші, часто призводять до того, що хлопці вважають себе господарями громадських просторів. Вони можуть витіснити дівчат з цих просторів, щоб залишити їх собі.

Це явище має негативні наслідки для дівчат-підлітків. Воно може призвести до того, що вони будуть відчувати себе ізольованими та відстороненими від суспільства. Це може також негативно вплинути на їхнє фізичне та психічне здоров'я.

Дослідження показують, що коли жінки і дівчата відчувають себе в безпеці в громадських просторах, ці простори стають більш доступними і привабливими для всіх.

Вулиці, парки, автобусні зупинки, спортивні майданчики, площи, автостоянки тощо, які були заплановані і спроектовані з урахуванням безпеки, мають такі характеристики:

- легкодоступні для всіх, незалежно від фізичних можливостей.
- добре освітлені і мають хорошу видимість, щоб користувачі могли бачити і бути видимими;
- добре позначені, щоб користувачі могли легко знайти дорогу.
- зручні для різних груп користувачів, які можуть використовувати їх в різний час доби;
- комфортні для використання в різних умовах, таких як спекотна погода або холод;
- доступні і безпечні для дітей і літніх людей;
- наявність безпечних укриттів в разі надзвичайних ситуацій.

1.3. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

1.3.1. Опис методики

До категорії відкритих громадських/публічних просторів в міському плануванні відносять простори, що доступні усім категоріям населення та використовуються мешканцями для рекреаційних, комунікаційних та інших видів життєдіяльності (прогулянки, відпочинок, спілкування тощо). Для оцінки гендерної інклузивності громадських просторів застосовується гендерний аналіз. Одним з видів гендерного аналізу, спрямованим на виявлення гендерних потреб різних груп людей, є гендерний аудит. Міжнародна організація праці пропонує такі підходи до гендерного аудиту, як гендерний аудит доступності, аудит безпеки територій тощо.

В роботі застосовано методологічні засади комплексного гендерного аудиту [6], а також гендерного аудиту безпеки [12].

Гендерний аудит громадського простору – це інструмент і процес аналізу, який дає змогу оцінити рівень безпечності простору для різних груп мешканців та виявити архітектурні, інфраструктурні, інформаційні й комунікаційні перешкоди (бар'єри), що обмежують доступ певних категорій і груп до державних, муніципальних, інших видів послуг та призводять до їх прямої чи непрямої дискримінації, соціальної ізоляції та виключення з громадського й політичного життя, та надає достовірні дані для планування змін з урахуванням гендерних потреб. [6, 12]

Мета гендерного аудиту – оцінка міського простору на предмет його доступності, інклузивності та недискримінації і подальше його облаштування із врахуванням потреб жінок та інших вразливих категорій населення. [6, 12]

Завдання гендерного аудиту [6, 12]:

- проведення польових досліджень громадського простору на предмет доступності, інклузії, безпеки та недискримінації;
- аналіз візуального простору на предмет наявності сексизму та мови ворожнечі;
- аналіз та оцінка громадського простору щодо рівня безпеки для різних груп мешканців;
- систематизація та аналіз отриманих даних щодо організації громадського простору та візуального міського простору;
- виявлення проблем і недоліків;
- надання рекомендацій щодо підвищення рівня безпеки і оптимальних способів розв'язання проблем.

Принципи проведення гендерного аудиту [6]:

- законність;
- людиноцентризм;
- недискримінація та інклузія;
- гласність;
- відкритість і прозорість;
- добровільність;
- колегіальність;
- безпека;
- «зручно для жінки – зручно для всіх».
- підготовка звіту та розробка рекомендацій;
- оприлюднення результатів комплексного гендерного аудиту.

Складові процесу гендерного аудиту [6, 12]:

- польові дослідження громадського простору на предмет доступності та недискримінації;
- аналіз реклами у громадському просторі на предмет сексизму;
- аналіз наявності у візуальному просторі мови ворожнечі;
- оцінка безпечності громадського простору.

Для аналізу візуального простору на предмет сексизму і мови ворожнечі використовувалась методика, викладена в методичних рекомендаціях «Моніторинг сексистської реклами» [11].

В даному проекті було проведено такі етапи:

- Визначення цілі і завдань комплексного гендерного аудиту. Вибір об'єктів для аудиту.
- Формування команди аудиторів/-ок.
- Підготовка анкети/ опитувальників.
- Інформування місцевої влади щодо проведення аудиту.
- Проведення аудиту з заповненням бланків.
- Обробка даних та узагальнення отриманої інформації.
- Підготовка висновку та надання пропозицій.

Гендерний аудит дозволяє виявити проблеми, що існують в міському просторі, а саме [6, 12]:

- місця, що потребують перевлаштування з урахуванням потреб кожної людини незалежно від статі, віку, стану здоров'я;
- приклади реклами, що містить ознаки сексизму;
- приклади візуального дизайну та реклами з використанням мови ворожнечі;
- небезпечні локації.

1.3.2. Критерії оцінки

Як вже зазначалось вище, ознаками ґендерночутливого простору за категоріями доступності, інклузивності і недискримінації є:

- доступність громадського простору та всіх його складових для всіх незалежно від статі, віку, фізичного стану та стану здоров'я;
- безбар'єрність на пішохідних шляхах та пішохідних переходах;
- безперешкодність переміщення до будинків і споруд;
- безпека шляхів руху;
- наявність системи отримання повноцінної і якісної інформації, яка дозволяє орієнтуватися в просторі;
- можливість користуватися обладнанням (у тому числі для самообслуговування);
- зручність і комфорт середовища життєдіяльності;
- відсутність в просторі візуальних зображень з ознаками сексизму та мови ворожнечі.

Оцінка громадських просторів і окремих об'єктів в їх межах виконувалася за такими критеріями як:

- облаштування зовнішнього простору і входів до будівель;
- загальне сприйняття і облаштування території;
- доступність території для людей на візках, батьків з дитячими візочками
- освітленість;
- облаштування пішохідних переходів;
- облаштування місць паркування автомобілів;
- облаштування зупинок громадського транспорту;
- наявність велоінфраструктури;
- рівень благоустрою;
- наявність інформаційного обладнання;
- безпека території;
- наявність в візуальному просторі ознак сексизму і мови ворожнечі;
- рівень експлуатації території.

Для проведення ґендерного аудиту використовувались бланки обстеження зовнішнього простору об'єктів та території громадських просторів, за основу яких були взяті бланки з [6, 12], адаптовані для потреб даного проекту.

БЛАНК ОБСТЕЖЕННЯ ЗОВНІШньОГО ПРОСТОРУ ОБ'ЄКТУ

Назва об'єкту, що обстежується _____

Адреса об'єкту _____

Дата проведення обстеження _____

№	НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА			
		так	ні	частково	примітка
1.	Наявність місць для паркування велосипедів поряд з головним входом в будівлю				
2.	Наявність місць для паркування автомобілів поряд з головним входом в будівлю				
3.	Наявність місць для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю, поряд з головним входом в будівлю				
4.	Наявність місць для дитячих візочків поряд з головним входом в будівлю				
5.	Доступний шлях до входу, виходу				
6.	Наявність зовнішнього освітлення				
7.	Наявність засобів для запобігання ковзанню на сходах				
8.	Наявність пандусу				
9.	Наявність поручнів на пандусі				
10.	Відповідність пандусу нормативам				
11.	Наявність друкованої інформації шрифтом Брайля				
12.	Наявність урн для сміття біля входу				
13.	Наявність поручнів на сходах і спусках				
14.	Позначення перешкод захисними засобами (кольоровими смугами тощо)				

БЛАНК ОБСТЕЖЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ

Тип території _____

Адреса території _____

Дата проведення обстеження _____

№	НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА			
		так	ні	частково	примітки
ЗАГАЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ І ОБЛАШТУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ					
1.	Загальне враження від території позитивне				
2.	Чи достатньо вільного простору				
3.	Наявність покажчиків, що полегшують орієнтацію в просторі людині, яка не знайома з локацією				
4.	Наявність зон для різних цільових груп (дітей, підлітків/молоді, людей літнього віку тощо)				
5.	Наявність на території дитячих майданчиків				
6.	Наявність спортивних майданчиків				
7.	Наявність на території громадських вбиралень				
8.	Наявність уніфікованої візуальної або звукової інформації				
9.	Наявність закинутих, занедбаних об'єктів, порожніх/покинутих будівель				
ДОСТУПНІСТЬ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ЛЮДЕЙ НА ВІЗКАХ, БАТЬКІВ З ДИТЯЧИМИ ВІЗОЧКАМИ					
10.	Наявність пандусів				
11.	Відповідність пандусів нормативним вимогам				
12.	Чи наявні пониження бордюрів				
13.	Наявність билець на сходах і спусках				
14.	Наявність пологих спусків на тротуарах у місцях наземних переходів вулиць, доріг, та зупинок міського транспорту				
15.	Наявність спеціального покриття на доріжках для людей з вадами зору (тактильною інформацією)				
16.	Наявність перешкод для пересування у взутті на підборах				
17.	Наявність позначення перешкод захисними засобами (кольоворовими смугами тощо)				
18.	Наявність пішохідних доріжок				

19.	Наявність спеціальних покажчиків маршрутів руху територіями загального користування для людей з інвалідністю				
20.	Наявність біля лав вільного простору для розміщення візка				
ОСВІТЛЕНІСТЬ					
21.	Наявність освітлювальних приладів				
22.	Наявність місць, де освітлення відсутнє або недостатнє				
23.	Прилади освітлення покривають територію, на яку вони розраховані				
24.	Наявність освітлення дорожніх знаків і вказівників				
ОБЛАШТУВАННЯ ПІШОХІДНИХ ПЕРЕХОДІВ					
25.	Облаштованість даної території пішохідними переходами				
26.	Облаштованість пішохідних переходів світлофором				
27.	Чи наявні пониження бордюрів на переходах				
28.	Наявність позначення переходу захисними засобами (кольоровими смугами, тактильною плиткою тощо)				
29.	Наявність звукової сигналізації світлофорів				
ОБЛАШТУВАННЯ МІСЦЬ ПАРКУВАННЯ АВТОМОБІЛІВ					
30.	Наявність місць паркування транспортних засобів				
31.	Наявність місць паркування транспортних засобів, що керуються людьми з інвалідністю				
ОБЛАШТУВАННЯ ЗУПИНОК ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ					
Наявність на зупинках міського транспорту:					
32.	інформації про транспортні маршрути, можливі перешкоди				
33.	інформації шрифтом Брайля				
34.	навісів				
35.	лав				
36.	освітлювальних пристройів				
НАЯВНІСТЬ ВЕЛОСИПЕДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ					
37.	Наявність виокремлених велосипедних доріжок				
38.	Наявність місць паркування велосипедів				

РІВЕНЬ БЛАГОУСТРОЮ					
39.	Наявність зручних лав, місць для сидіння (зі спинками і бильцями, не пошкоджених)				
40.	Наявність місць паркування дитячих візочків				
Види покриття на пішохідних доріжках та тротуарах:					
41.	твёрде				
42.	грунтове				
43.	насипне або з крупноструктурних матеріалів				
44.	з бетонних плит				
45.	мощення				
Наявність елементів благоустрою:					
46.	лав				
47.	урн				
48.	контейнерів для збирання побутових відходів				
Обладнання дитячих майданчиків:					
49.	твёрдим видом покриття				
50.	м'яким видом покриття				
51.	пішохідними доріжками				
52.	лавами				
53.	урнами				
54.	освітлювальним обладнанням				
55.	навісом				
Обладнання спортивних майданчиків:					
56.	м'яким або газонним видом покриттям				
57.	вбиральнями для жінок				
58.	вбиральнями для людей з інвалідністю				
59.	освітленням				
60.	огороженням				
61.	лавами				
62.	урнами				
63.	обладнанням для паркування велосипедів				
Обладнання громадських вбиралень					
64.	Наявність на шляху до громадських вбиралень сходів, порогів чи інших бар'єрів				
65.	Обладнання громадських вбиралень кабінками для людей з інвалідністю				

НАЯВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБЛАДНАННЯ					
66.	Наявність вказівників щодо розміщення найближчих служб допомоги				
67.	Наявність вказівників з уніфікованою візуальною інформацією про телефони виклику екстрених служб, сходи тощо				
68.	Наявність символів, що зображують важливу інформацію (телефони виклику екстрених служб, сходи тощо)				
69.	Висота розміщення важливої інформації				
70.	Чи є вказівники зрозумілими, помітними, достатньо великими				
71.	Чи легко зрозуміти вказівники тим, хто не знає української мови				
72.	Чи є прийнятною висота розміщення дошок повідомлень				
73.	Чи зможе побачити вказівники особа зі слабким зором				
74.	Наявність спеціальних покажчиків біля об'єктів, що будуються або ремонтується				

БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІЇ

Ізольованість/наявність місць небезпеки					
75.	Чи можна бачити і чути людей навколо, чи люди навколо бачать і чують інших				
76.	Поле огляду закриваються стінами, кущами, рекламоносіями тощо				
77.	Наявність відеоспостереження				
78.	Наявність поблизу місця, де можна розраховувати на допомогу (публічний заклад, поліція, медичний заклад тощо)				
79.	Територія патрулюється поліцією, іншими відповідальними працівниками				
80.	Наявність місць, де можна сховатися				
81.	Наявність місць на території, де відчувається дискомфорт перебування				
82.	Наявність місць, де можна сховатися від небезпеки				
83.	Наявність місць, які мають бути огороженими, закритими для перебування				
84.	Чи виглядає місце занедбаним				
85.	Чи наявні на стінах графіті, написи, малюнки				

	тощо			
86.	Наявність відчуття небезпеки			
НАЯВНІСТЬ У ВІЗУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ОЗНАК СЕКСИЗМУ І МОВИ ВОРОЖНЕЧІ				
87.	Наявність на даній території зовнішньої реклами із ознаками сексизму			
88.	Наявність на даній території візуальних зображень, знаків, написів з використанням мови ворожнечі, ознаками сексизму			
РІВЕНЬ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ				
89.	Засміченість території			
90.	Наявність слідів вандалізму, розбитих об'єктів тощо			
91.	Наявність інформації щодо розміщення найближчих служб допомоги			
92.	Наявність символів, що зображують важливу інформацію (телефони виклику екстрених служб, сходи тощо)			
93.	Наявність на території домашніх тварин			
94.	Наявність на території безпритульних/ бездоглядних тварин			
95.	Чи забруднюють тварини територію			
96.	Наявність на території аварійних об'єктів			
97.	Наявність огорожі небезпечних місць			

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ОКРЕМИХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ БЕРДИЧІВСЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

2. ДОСЛІДЖЕННЯ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ СИТУАЦІЇ

Бердичівська територіальна громада розташована в новозаснованому Бердичівському районі на півдні Житомирської області, і має свій адміністративний центр у місті Бердичів. Громада розташована в південній частині Житомирської області та входить до лісостепової зони, характеризуючись помірно-континентальним кліматом та родючими ґрунтами для розвитку сільськогосподарського сектору. Ця територіальна громада була створена в червні 2020 року шляхом об'єднання Бердичівської міської та Скраглівської сільської рад. Вона включає в себе місто Бердичів та села Підгородне і Скраглівка, і її площа становить 82.4 квадратних кілометра. Згідно з даними на 2020 рік, населення громади складає 76 094 особи. З цієї загальної чисельності майже 99% населення проживає в міському районі, що свідчить про важливість самого міста Бердичів у складі громади. Специфіка населеного пункту Підгородне та села Скраглівка дещо відрізняється від міста Бердичів, оскільки вони представляють сільський тип населеного пункту та характеризуються відсутністю значних міських інфраструктурних об'єктів. Місто Бердичів є головним центром громади та господарською основою її розвитку.

В місті Бердичів для дослідження було обрано громадський простір в межах центральної вулиці Європейської від вул. Шевченка до бульварної частини, включно із Центральною площею. Ця територія відноситься до загальноміського громадського центру. В її межах розташовані цінні історико-культурні об'єкти, такі як костел Святої Варвари і Свято-Миколаївський собор, та відомі культурні заклади, такі як Музично-драматичний театр, Музей євреїв і бібліотека. Ця територія має великий туристичний потенціал і є важливим для громади міста публічним простором, де проводиться багато міських заходів і святкувань.

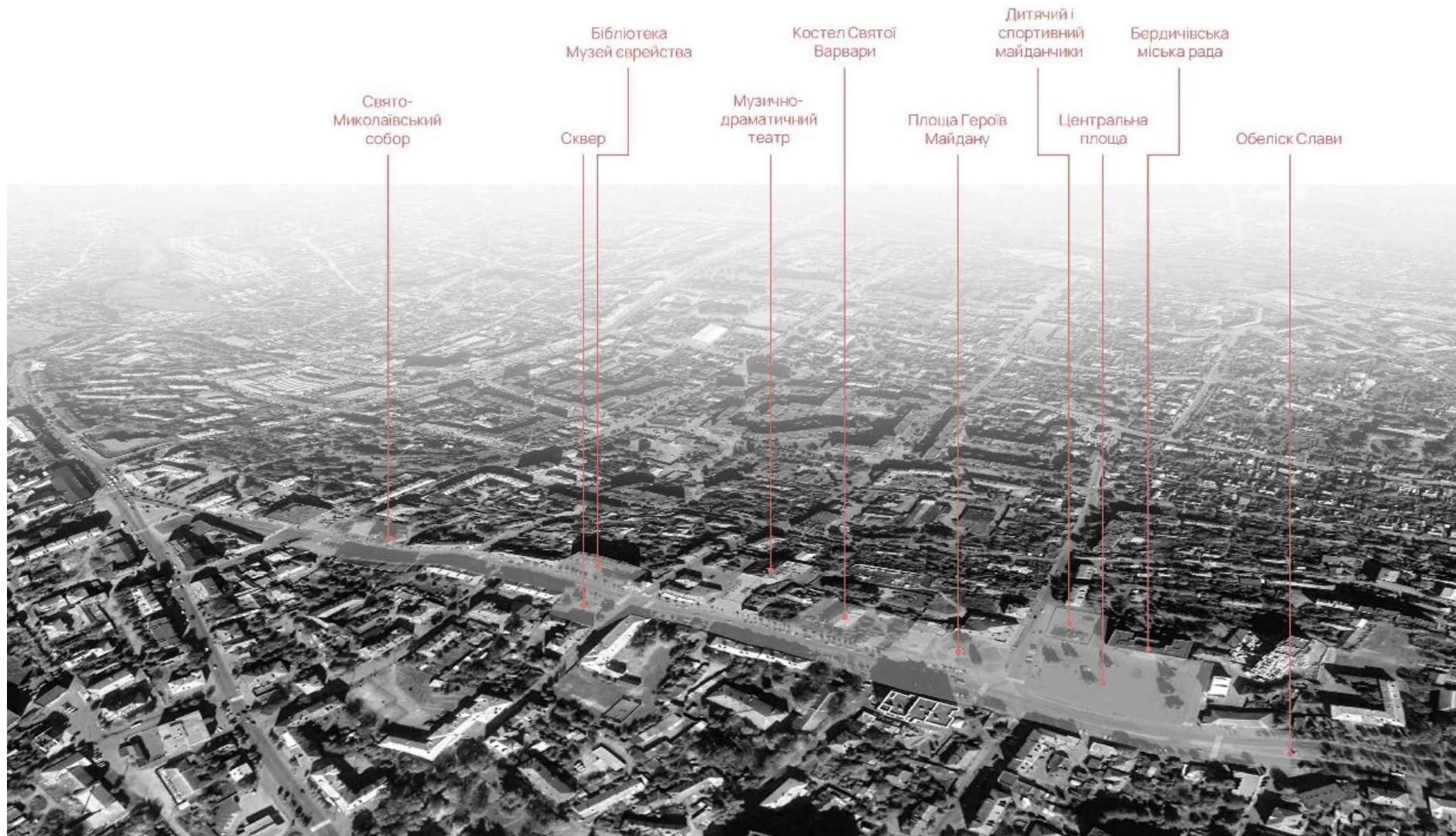

Рис. Схема громадського простору в межах вул. Європейської, м. Бердичів

2.2. АУДИТ

2.2.1. Натурні дослідження громадського простору

Натурні обстеження в місті Бердичів проводились 20.08.2023 року, і включали в себе фотофіксацію та дослідження громадського простору на предмет гендерної чутливості.

Доступність громадського простору

Досліджувана ділянка вулиці Європейської, включно із Центральною площею, завдяки своєму розташуванню в центрі міста характеризується достатнім рівнем доступності. Громадський/публічний простір вздовж вулиці Європейської та Центральна площа є в більшості випадків відкритим, вільним для відвідування, тож до нього мають доступ всі категорії населення. В цілому рельєф місцевості є спокійним, характеризується незначним перепадом висот і мінімальним терасуванням та наявністю поодиноких сходів, що позитивно впливає на рівень доступності. Транспортна доступність цієї території також є достатньою – сюди можна дістатися пішки, велосипедом, альтернативним індивідуальним транспортним засобом, особистим автомобілем, маршрутним автобусом. В межах публічного простору є значна кількість місць паркування, здебільшого це відкріті автостоянки вздовж вулиці в крайній правій смузі, в спеціально обладнаних кишенях та відкриті автостоянки на ділянках біля громадських закладів і установ. Знижує рівень доступності відсутність виокремлених велосипедних доріжок, виокремленої смуги громадського транспорту та недостатня розвиненість громадського транспорту в місті в цілому.

Фото. Панорама Центральної площі

Загалом, досліджуваний громадський/публічний простір спровалює враження безпечної, певний дискомфорт відчувається на Центральній площині, що здебільшого пов'язано зі значним масштабом відкритого простору та незначним рівнем озеленення і затіненості. Площа просторово зонована піднятими клумбами з ялинами та ділянками скульптур, через що дещо втрачається її цілісність і комплексне сприйняття, частини площині сприймаються розрізено і роз'єднано. Західна частина площині перевантажена малими архітектурними формами, натомість східна частина не має чітко визначені функції, що провокує

її використання для розміщення тимчасових об'єктів, таких як надувний батут, ятки, паркування самокатів тощо. Виникненню відчуття дисонансу сприяє малий масштаб забудови парного боку площині, який контрастує з великою шириною вулиці Європейської і масивною будівлею Міськвиконкому.

Фото. Східна частина Центральної площині

Простір вздовж вулиці Європейської на її західному від Центральної площині відтинку спровадяє позитивне враження. Він характеризується співмірним людині масштабом забудови і ширини вулиці, високим рівнем озеленення, активністю фасадів. Вздовж вулиці розташовано велику кількість закладів обслуговування: магазинів, кафе, аптек, об'єктів культури і мистецтва. Основними точками тяжіння тут є розташовані на непарному боці вулиці Європейської Костел Святої Варвари, Музично-драматичний театр, Музей єврейства Бердичів з дитячою міською та польською бібліотеками і Свято-Миколаївський собор. Парний бік вулиці має здебільшого активні фасади, тут розташовані великі торгові багатофункціональні комплекси «МІКС» і «Галерея Бальзака».

Позитивним моментом в контексті доступності для вулиці Європейської є наявність достатньо широких тротуарів для пішоходів на всіх ділянках, де проводились обстеження. Достатня ширина пішохідних шляхів руху є сприятливою для людей з деякими формами когнітивних порушень.

На більшості, але не на всіх автостоянках є спеціально позначені місця для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю. Поруч з Центральною площею є декілька автостоянок з місцями для людей з інвалідністю. Підходи до стоянок з боку тротуарів не в усіх випадках містять відповідні пониження бордюрів, що робить їх малопридатними для користування людьми на кріслах колісних. Слід зазначити, що на окремих ділянках існує проблема несанкціонованого паркування. В деяких місцях вулиці Європейської автомобілі паркують з порушенням правил дорожнього руху без дотримання відповідної відстані до пішохідних переходів.

Фото. Автостоянки вздовж проїжджої частини вулиці

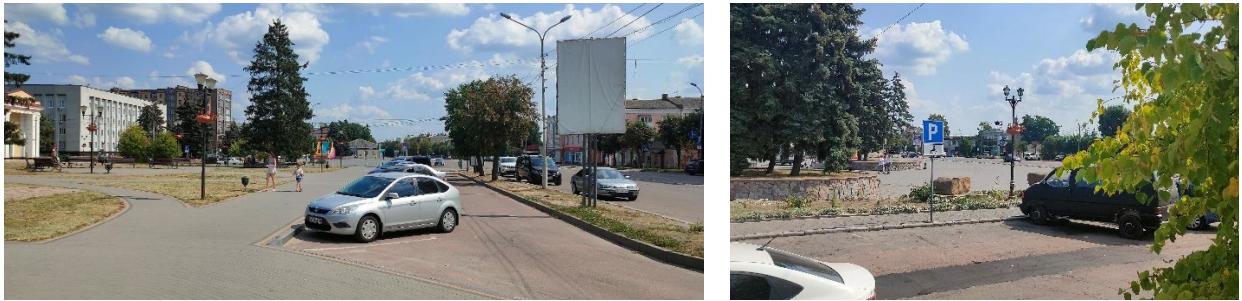

Фото. Автостоянки біля Центральної площа

Безбар'єрність на пішохідних шляхах та пішохідних переходах

Натурні обстеження включали в себе аналіз наявності перешкод і бар'єрів на пішохідних шляхах та в місцях пішохідних переходів і перехресть, стану покриття, наявності і ширини тротуарів, обладнання пологих спусків і з'їздів.

Пішохідні шляхи в межах ділянки, що обстежувалась, проходять тротуарами вулиці Європейської та територією відкритого простору Центральної площі. Суттєвою проблемою доступності пішохідних шляхів вздовж вулиці є незадовільний стан покриття. Наявність високих бордюрів, ям, нерівного брукованого або асфальтового покриття заважає безперешкодному руху, може привести до травмування, особливо в темний час доби і за несприятливих погодних умов.

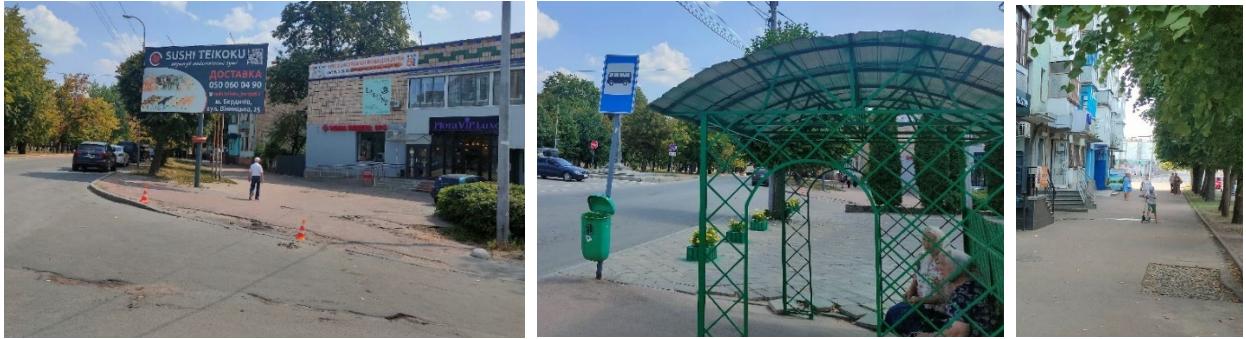

Фото. Ділянки з незадовільним станом покриття пішохідних шляхів

Враховуючи наявність незначного ухилу рельєфу території на ділянці між № 46 і 48 на тротуарі влаштовано пологий з'їзд. Ухил цього з'їзду перевищує нормативне значення 10%, відсутні поручні і попереджуvalльні тактильні смуги. Відсутнє необхідне інформаційне забезпечення по території.

Фото. Пологий з'їзд на ділянці між № 46 і 48

Ще однією проблемою є відсутність або невідповідне нормативам виконання понижень бордюрів на пішохідних переходах і примиканнях житлових вулиць місцевого значення до вулиці Європейської.

Фото. Ділянки з пониженням бордюрів, що не відповідають нормативам

Ділянка на початку бульварної частини вулиці Європейської, де встановлено Обеліск Слави, має з'їзд з бордюрами по боках. Слід зазначити, що таке адаптаційне рішення має вади, оскільки створює обмеження для людей, що пересуваються в кріслі колісному, батьків з дитячими візочками, людей з обмеженнями руху. При такому рішенні людям, що користуються кріслом колісним, важко і небезпечно самостійно пересуватися, оскільки з обох боків є бордюр і не має пологих з'їздів. Зазначений з'їзд не промарковано тактильною плиткою, що може спричинити травмування людей з порушеннями зору.

Фото. Ділянка біля Обеліску Слави

Пониження бордюрів на Центральній площі також має бортики з обох боків і не позначено тактильними смугами. Біля пішохідного переходу є небезпечні елементи у вигляді півкулі, які встановлюють потенційну небезпеку для маломобільних груп населення, оскільки вони не позначені кольором і зливаються по відчуттю з покриттям.

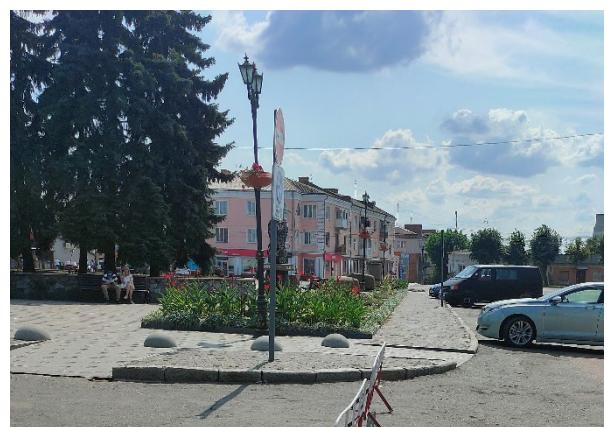
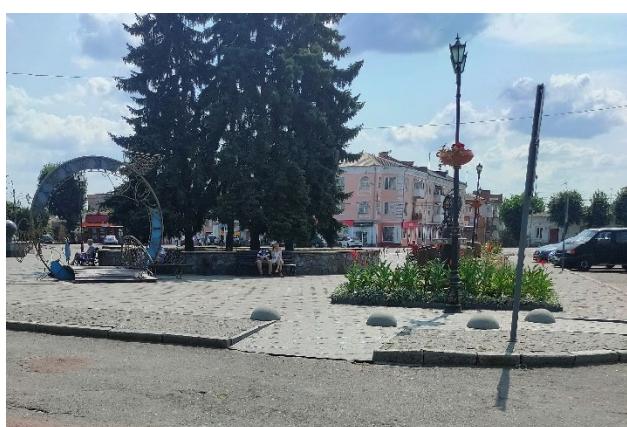

Фото. Ділянки з пониженням бордюрів на Центральній площі

Безперешкодність переміщення до будинків і споруд

Було проведено натурні дослідження з фотофісацією вхідних груп до закладів обслуговування населення на предмет оцінки їх доступності і можливості безперешкодного доступу. Суттєвою є проблема забезпечення безперешкодного доступу до приміщень об'єктів обслуговування і магазинів для маломобільних груп населення.

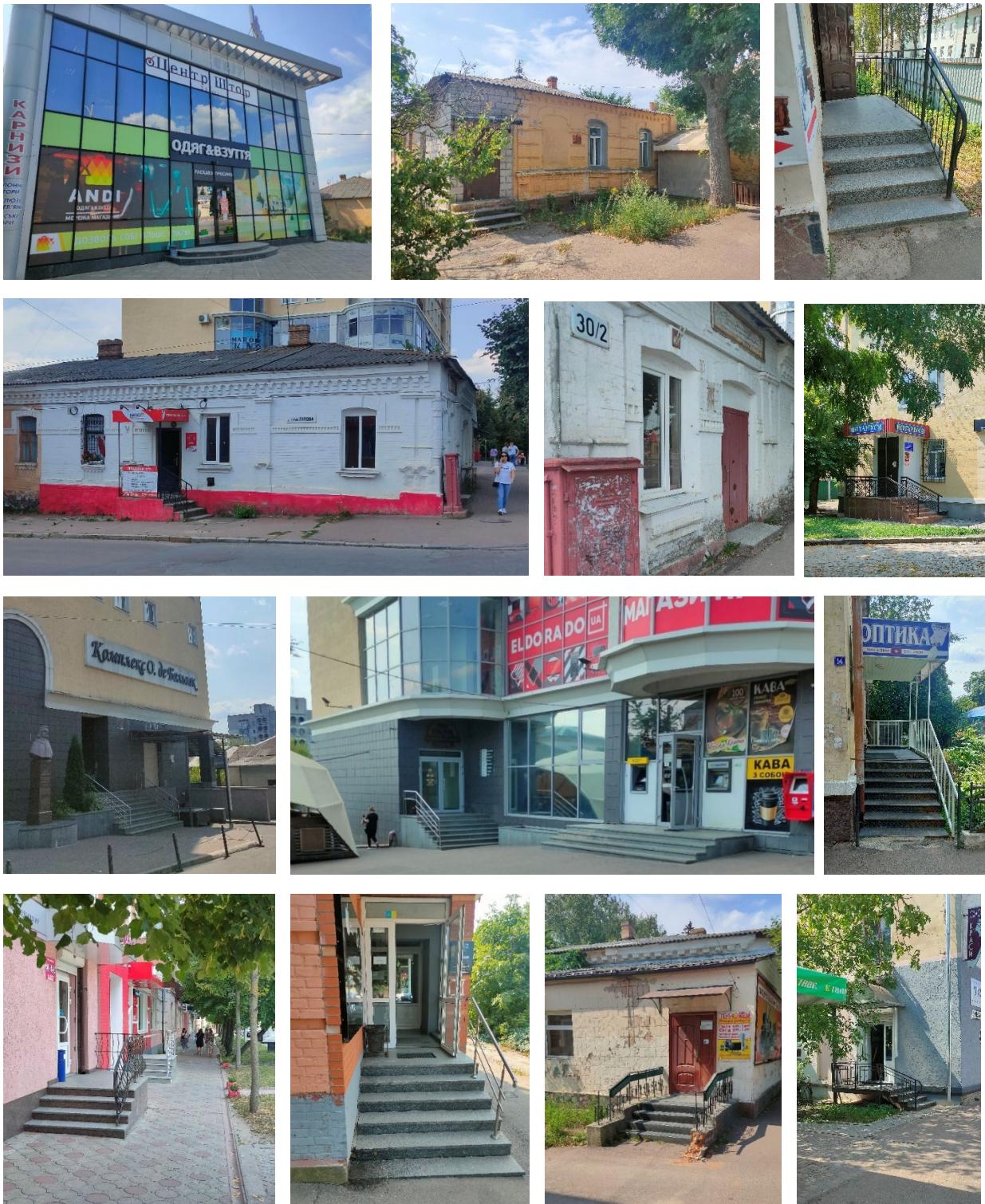

Фото. Недоступні вхідні групи

Фото. Недоступні вхідні групи

Згідно результатів натурного обстеження, можна сказати, що в межах досліджуваного громадського простору вулиці Європейської і Центральної площа доступними для маломобільних груп людей є біля 50 % закладів і установ. Універсальні рішення зустрічаються досить рідко, в більшості випадків доступність забезпечують за рахунок адаптаційних рішень, тобто заклади обладнують відповідними засобами для забезпечення безперешкодного доступу. Не завжди ці рішення відповідають чинним нормативам і вимогам. Частина пандусів мають ухил, що є більшим за нормативний (5-12%), що робить їх небезпечними або непридатними для самостійного використання людьми на кріслах колісних. окремі пандуси вхідних груп не обладнані поручнями, або мають поручні, що не відповідають нормативам. Входи, обладнані східцями, часто не містять поручнів і не обладнані пандусами або пологими з'їздами.

В більшості вхідних груп відсутня тактильна смуга перед входом до будівлі. Також велика кількість як зовнішніх сходів, так і пандусів вхідних груп виконані зі слизьких матеріалів і не має накладок проти ковзання. Верхня і нижня сходинки часто не мають контрастного маркування. Не всі вхідні групи мають навіси для захисту від опадів і затінення вхідної зони.

Біля дитячо-юнацької спортивної школи на площі Героїв Майдану біля Центральної площа пандус не відповідає нормативним вимогам і є небезпечним для самостійного користування людей, які пересуваються на кріслах колісних.

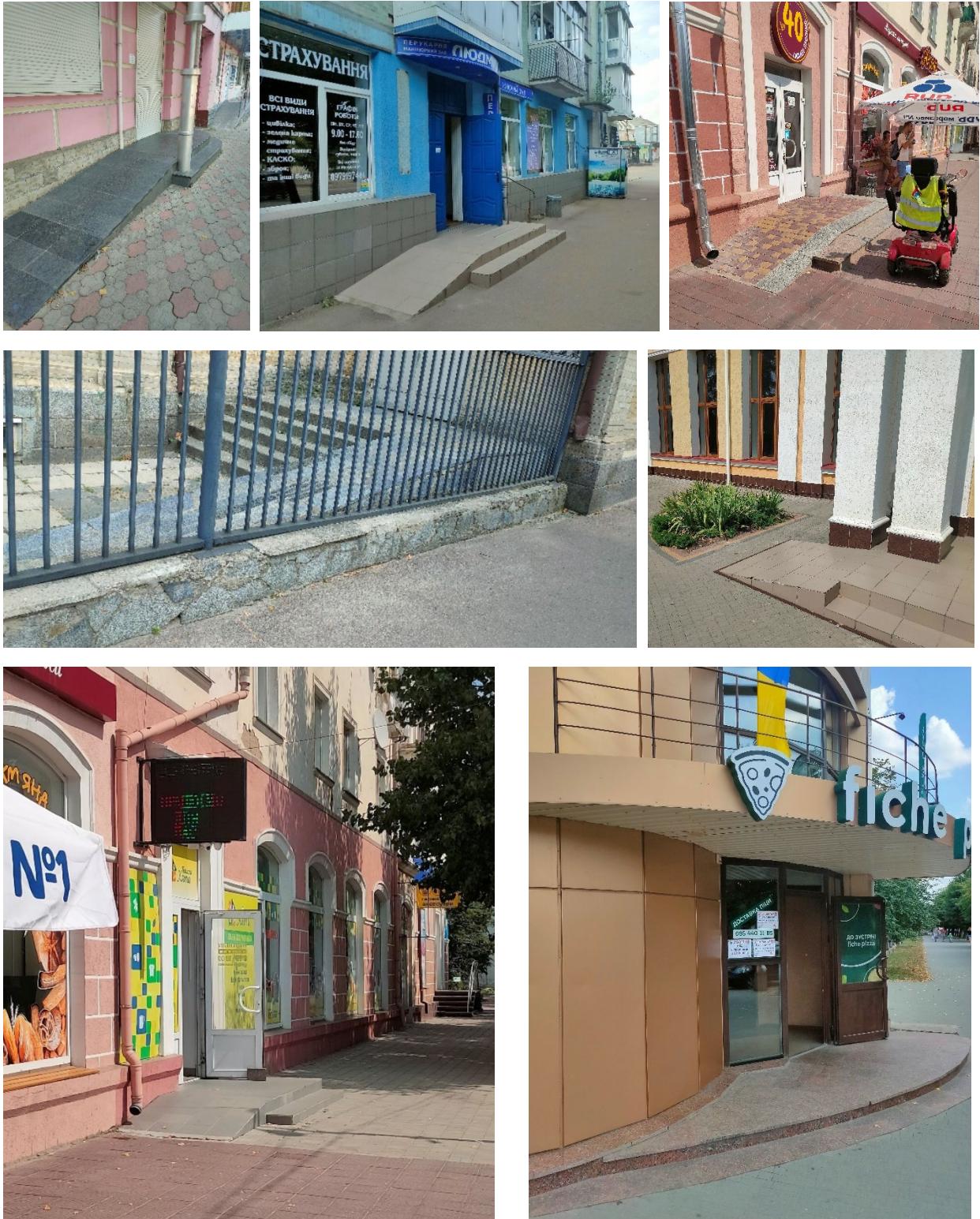

Фото. Пандуси, що не відповідають нормативним вимогам

Найбільш відповідне нормативним вимогам облаштування вхідних груп з пандусами і сходами зафіксовано у великих мережевих супермаркетів, аптечних закладах відділеннях банків і міських соціальних та адміністративних установ.

ЗВЕДЕНИЙ БЛАНК ОБСТЕЖЕННЯ ВХІДНИХ ГРУП БУДІВЕЛЬ

Назва об'єкту, що обстежується вхідні групи будівель

Адреса об'єкту вул. Європейська, №№ 8-49, Центральна площа

Дата проведення обстеження 20.08.2023

№	НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА			
		так	ні	частково	примітка
1.	Наявність місць для паркування велосипедів поряд з головним входом в будівлю			x	
2.	Наявність місць для паркування автомобілів поряд з головним входом в будівлю			x	
3.	Наявність місць для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю, поряд з головним входом в будівлю			x	
4.	Наявність місць для дитячих візочків поряд з головним входом в будівлю		x		
5.	Доступний шлях до входу, виходу	x			
6.	Наявність зовнішнього освітлення	x			
7.	Наявність засобів для запобігання ковзанню на сходах			x	
8.	Наявність пандусу			x	
9.	Наявність поручнів на пандусі			x	
10.	Відповідність пандусу нормативам			x	
11.	Наявність друкованої інформації шрифтом Брайля		x		
12.	Наявність урн для сміття біля входу			x	
13.	Наявність поручнів на сходах і спусках		x		
14.	Позначення перешкод захисними засобами (кольоровими смугами тощо)			x	

В більшості випадків поруч з громадськими закладами і адміністративними установами передбачено паркування автомобілів, в тому числі для людей з інвалідністю.

Місця для паркування велосипедів наявні лише біля декількох обстежених об'єктів, а саме біля супермаркету «АТБ» та будівлі Міської Ради.

Вхідна група будівлі Бердичівської міської ради є однією з найбільш пристосованих з точки зору вимог безбар'єрності і гендерно-чутливих підходів. Вхід до будівлі має прибудований пандус з майданчиком перед входом, виконаний згідно нормативів, біля входу є велопарковка, сходи промарковані контрастними жовтими смугами, є пологий з'їзд з тротуару на проїзд (щоправда, з бічними бордюрами), біля дверей встановлено кнопку виклику персоналу, є інформаційні таблички з режимом роботи тощо за винятком інформації шрифтом Брайля. Вхідна зона має достатнє освітлення.

Фото. Вхідна група до Бердичівської міської ради

Безпека шляхів руху

Під час натурних обстежень було приділено увагу безпечності шляхів руху мешканців. Також зверталась увага на місця, де відбувається перетин вулиці пішоходами поза межами організованих пішохідних переходів.

Відсутність наземного пішохідного переходу через вулицю Європейську на початку бульвару біля Обеліску Слави ускладнює можливість дістатися до пішохідної алеї вздовж бульварної частини вулиці та підійти ближче до монумента. Це провокує конфліктні ситуації і ДТП на дорозі через перетин вулиці пішоходами з порушенням правил дорожнього руху.

Ще однією ділянкою, де фіксується проблема відсутності пішохідного переходу через вулицю Європейську, є ділянка навпроти Музично-драматичного театру. Тут також спостерігаються випадки переходу пішоходами через вулицю в непризначенному для цього місці.

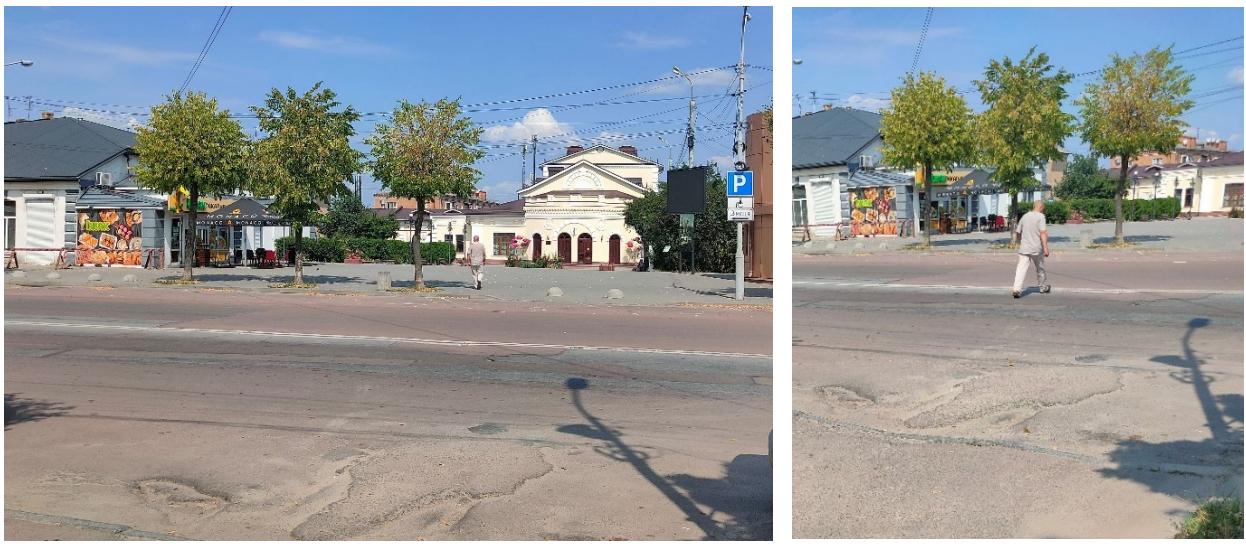

Фото. Ділянка несанкціонованого переходу пішоходів біля театру

Наземні пішохідні переходи уздовж вулиці Європейської не регулюються світлофорами, відповідно світлофори зі звуковим сигналом також відсутні. Пішохідні переходи, за винятком декількох, мають відповідну розмітку і обладнані знаками «Пішохідний перехід». Знаки «Пішохідний перехід» не мають додаткового світлового оздоблення, що робить їх не дуже помітними в темний час доби і знижує безпеку пішоходів. На деяких пішохідних переходах відсутнє пониження бордюрів з однієї або з обох сторін. У місцях початку наземних пішохідних переходів (перехресть) в переважній більшості випадків крім деяких винятків відсутні інформаційні тактильні смуги та дорожня розмітка. Захисні стовпчики та напівсфери, якими обладнані деякі пішохідні переходи, не мають контрастного маркування, що робить їх малопомітними для людей з порушенням зорової функції.

Фото. Облаштування пішохідних переходів в районі Центральної площа

Фото. Облаштування пішохідних переходів в місцях примикання до вул. Європейської вулиць місцевого значення

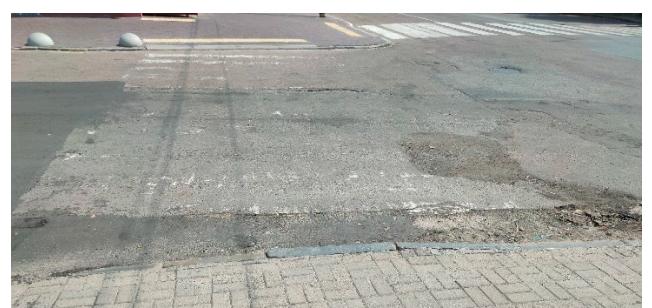

Фото. Облаштування пішохідних переходів через вул. Європейську

Фото. Облаштування пішохідних переходів через вул. Європейську

Натурні дослідження вулиці Європейської показали відсутність обладнаних велодоріжок і відповідної розмітки на проїжджій частині та елементів благоустрою, хоча популярність серед мешканців велосипедного транспорту є досить високою.

Пішохідні шляхи в межах досліджуваної території мають достатню кількість приладів освітлення (ліхтарі, світильники над вхідними групами), що за умови їх коректного функціонування створюватиме умови безпечної пересування в темний час доби.

Наявність системи навігації та інформування

Інформаційні засоби в межах простору вул. Європейської представлені інформаційними табличками біля пам'яток культурної спадщини і міських закладів культури.

Фото. Інформаційні таблички біля пам'яток і об'єктів культури

Будівлі вздовж вулиці Європейської містять адресні таблички. Інших вказівників, що дозволяють орієнтуватися в міському просторі і показують місце розташування найважливіших громадських і туристичних об'єктів при натурному обстеженні не виявлено, що ускладнює пересування містом для туристів і

приїжджих. Не виявлено вказівників щодо розміщення найближчих служб допомоги та візуальною інформацією про телефони виклику екстрених служб, покажчиків маршрутів руху територіями загального користування для людей з інвалідністю, покажчика розташування громадської вбиральні. Тактильні таблички з інформацією, зазначеною шрифтом Брайля при натурному обстеженні також виявлені не були. Відсутні загальні інформаційні таблички для дітей.

Можливість користуватися обладнанням (у тому числі для самообслуговування)

В місцях, де відсутні пандуси, підйомники для людей, що користуються кріслом колісним, встановлені лише на двох вхідних групах, втім, можливість їх використання і справність викликає сумніви. Біля підйомників не виявлено кнопок виклику персоналу громадського закладу, який би міг допомогти у користуванні пристроєм. Відсутнє інформаційне забезпечення.

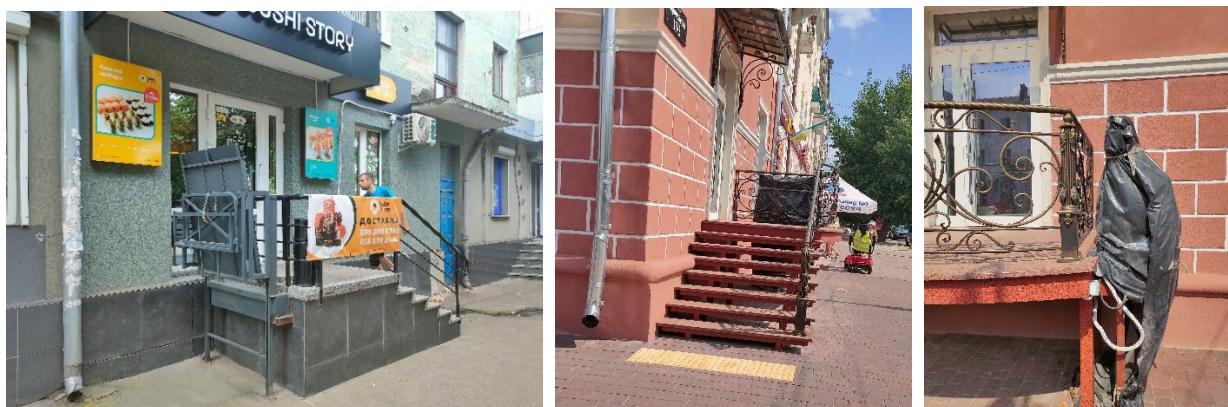

Фото. Вхідні групи, обладнані підйомниками

На дитячому майданчику на Центральній площі біля будівлі Міської ради розміщено окремі інклюзивне ігрове обладнання, яке може використовуватись дітьми на кріслах колісних. Проте було виявлено недостатність інклюзивного ігрового обладнання для дітей з іншими нозологіями інвалідності.

Фото. Інклюзивне обладнання дитячого майданчика на Центральній площі

Громадська вбиральня в межах досліджуваного простору знаходитьться поблизу Центральної площа в будівлі на вул. Європейській, 45 (платна, має окремі жіночу і чоловічу частини).

Зручність і комфорт середовища життєдіяльності

Зупинки, які розташовані на вулиці Європейській, обладнані навісами з лавами, знаком «Зупинка громадського транспорту» і урнами для сміття, за винятком зупинки «На вимогу», яка навісом з лавою не обладнана. Біля зупинок розташовані ліхтарі зовнішнього освітлення вулиці. З необхідного обладнання в межах зупинки відсутні інформаційні таблички з назвою зупинки, номерами маршрутів і розкладом руху. Основною проблемою є те, що рухомий склад на маршрутах не пристосований для людей на кріслах колісних, мешканців на милицях і батьків з дитячими візками.

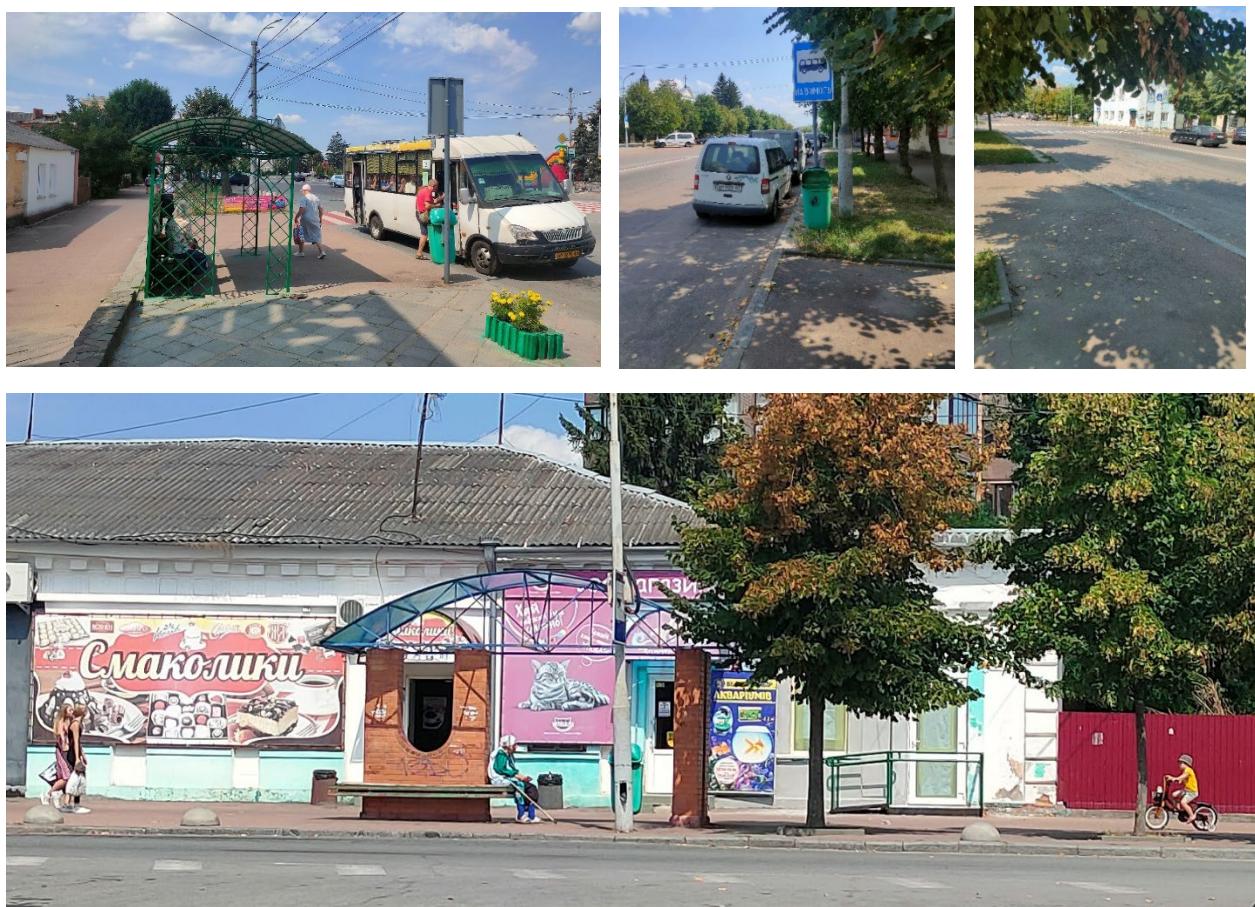

Фото. Облаштування зупинок громадського транспорту

Відсутність тактильної плитки, що позначає рух по тротуару до зупинки і місце посадки робить такі зупинки незручними для людей з порушеннями зору.

Більшість ліхтарів на вулиці старого зразка, з лампами жовтого світла, що може бути причиною недостатнього освітлення території.

Простір вулиці Європейської і Центральної площа містить такі елементи благоустрою, як лави, урни для сміття, квіткачки. Лави розташовані в місцях рекреаційних зон і публічних просторів, таких як сквери, території біля значних громадських будівель (на площі біля Бердичівської міської ради, в публічному просторі перед музеєм з бібліотеками, біля храмів). В публічних просторів зустрічаються лави різних типів, як більш комфортні і універсальні зі спинками та поручнями, так і менш комфортні без них.

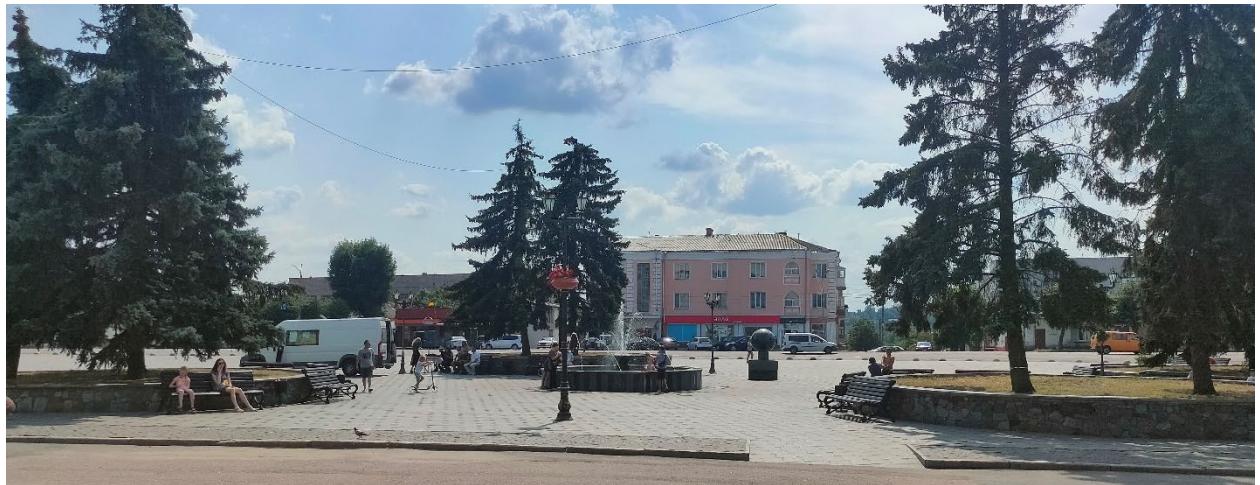

Фото. Пішохідна зона на Центральній площи

Зона відпочинку (сквер) на вул. Європейський, 16, розташована на пониженні рельєфу, містить такі елементи благоустрою, як лави, пам'ятний знак на честь Різдва Христового, підпірні стіни і сходи, мощення брекчією. Наявність сходів і відсутність відповідно облаштованих з'їздів і пандусів робить цю рекреаційну зелену зону малодоступною для людей з обмеженнями руху. Сходи в сквері не обладнані поручнями, а також контрастними стрічками і тактильними смугами для безпеки відвідувачів з порушеннями зору. В межах скверу відсутні урни для сміття і елементи освітлення. Лави не обладнані поручнями і спинкою, що робить їх некомфортними для людей літнього віку та людей з інвалідністю. Також слід зазначити, що центральна частина скверу, де знаходитьться зона тихого відпочинку і встановлені лави, в достатній мірі не затінюються деревами, що робить некомфортним перебування в ньому в спекотний день. Не є універсальним рішенням з точки зору дизайну використання такого типу мощення, як брекчія. Таке покриття має нерівномірну поверхню з виступаючими елементами і заглибинами, що створює труднощі при пересуванні для людей з дитячими візками, на кріслах колісних, відвідувачів на підборах, людей з порушеннями зору, тих, хто використовує милиці або тростиною.

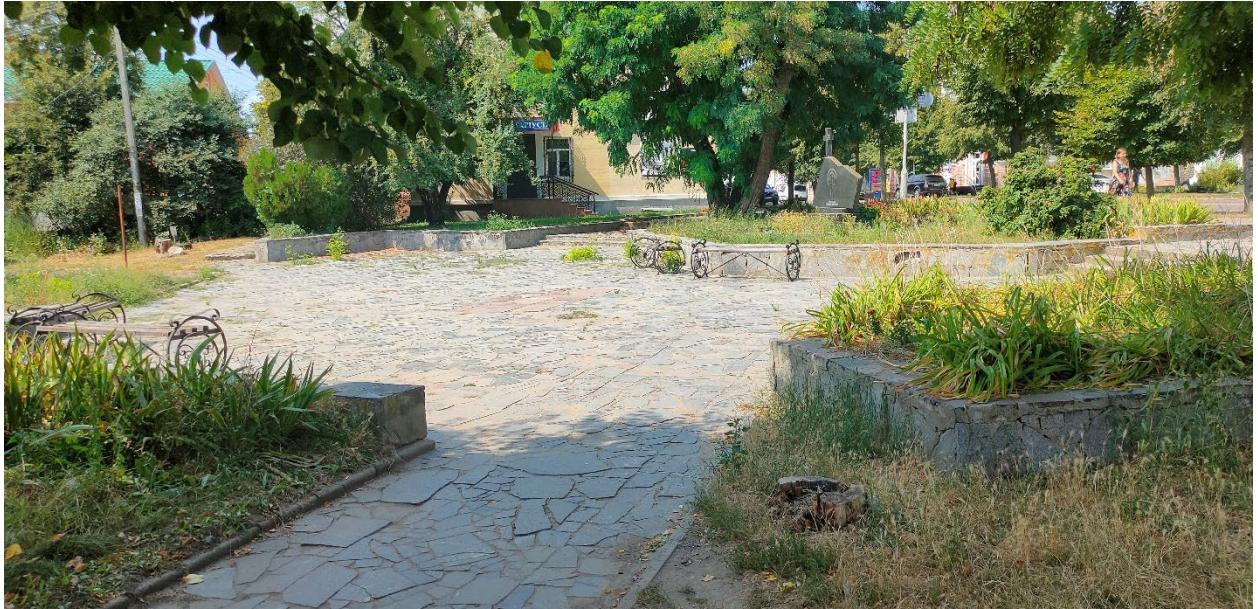

Фото. Сквер на вул. Європейській, 16

Обстеження території довкола значущих громадських об'єктів також виявило деякі проблемні аспекти в їх благоустрою. Входи до храмів не пристосовані в повній мірі для людей з травмами опорно-рухового апарату, і питання їх пристосування ускладнюється тим, що ці об'єкти мають статус пам'яток культурної спадщини, зміни яких заборонені. Ще одним з таких питань є широке використання лав без спинок і поручнів і нерівномірне мощення плиткою або з використанням гранітної брекчії.

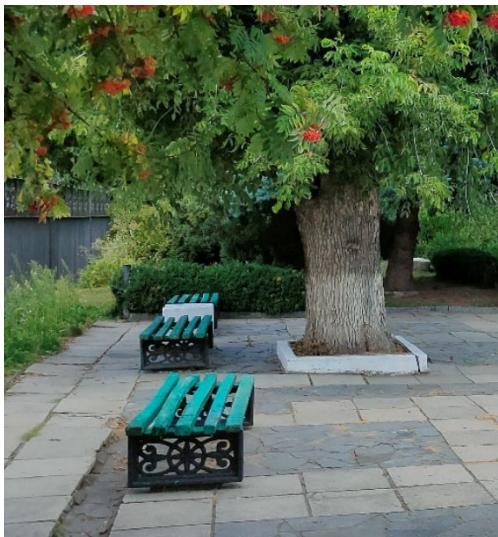

Фото. Територія Свято-Миколаївського собору

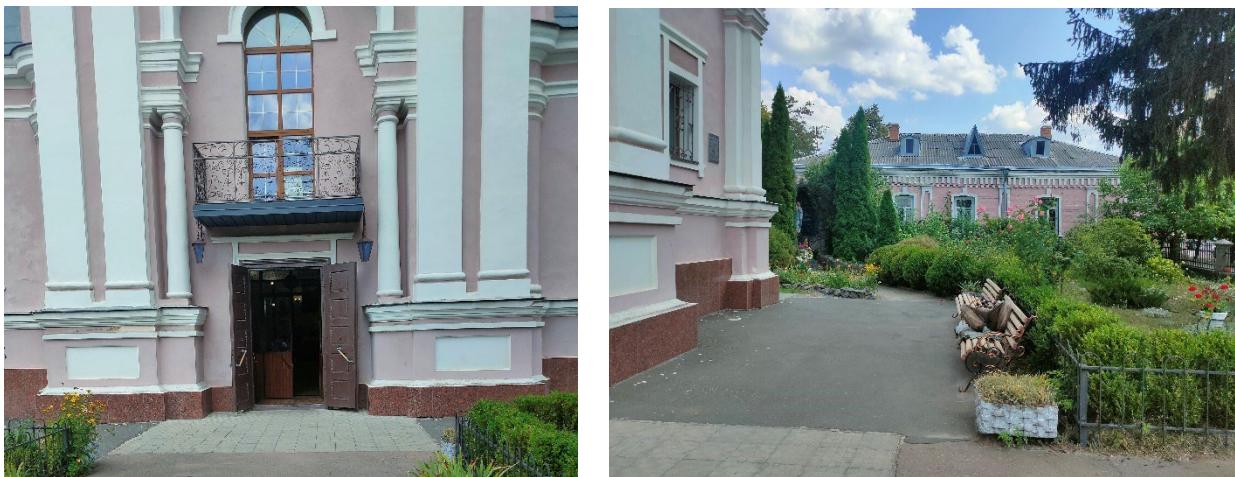

Фото. Ділянка Костелу Святої Варвари

Територія біля Міської бібліотеки для дітей, музею єврейства Бердичіва і Польської бібліотеки ім. В. Реймента є зразком досить добре облаштованого публічного простору. Тут влаштовано широкий прохід до головного входу з зоною відпочинку, де встановлені лави зі спинками (але без поручнів), є достатньо ліхтарів зовнішнього освітлення, встановлено інформаційну табличку про музей, в озелененні застосовано квітники-міксбордери. До вхідної групи прилаштовано пандус з поручнями, але його ухил не відповідає нормативним вимогам (ухил до 10% і влаштування стрічок (елементів), що запобігають ковзанню), і він опоряджений плиткою без елементів, що запобігають ковзанню. Технічний стан сходів свідчить про доцільність їх ремонту і обладнання елементами проти ковзання. Біля входу до цих закладів культури відсутні інформаційні таблички шрифтом Брайля. Зона перед входом знаходитьться на відкритій сонцю площині і має недостатньо тіні, що робить тривале перебування тут дискомфортним.

Фото. Публічний простір перед Міською бібліотекою для дітей

Високим рівнем благоустрою і озеленення характеризується територія, прилегла до Музично-драматичного театру. Пішохідні підходи до будівлі обладнані пологими з'їздами, встановлені світильники, лави з поручнями і спинками, урни, автостоянка з місцями для людей з інвалідністю. Вхідна група облаштована пандусом з допустимим ухилом, але без поручнів і елементів проти

ковзання. На початку вхідної зони встановлено інформаційну табличку, втім, при обстеженні не виявлено інформаційних табличок шрифтом Брайля для людей з порушенням зору.

Фото. Публічний простір біля Музично-драматичного театру

Поруч з Центральною площею на площі Героїв Майдану біля будівлі Бердичівської дитячо-юнацької спортивної школи знаходитьться сквер з майданчиком для відпочинку. Цей публічний простір характеризується добрим технічним станом і високою якістю благоустрою: прокладені доріжки з фігурних елементів мощення, встановлено достатню кількість ліхтарів зовнішнього освітлення, розміщені лави зі спинками (без поручнів) і урни для сміття. Озеленення скверу сформовано з газону та вічнозелених хвойних дерев – крупномірних ялин, одна з яких використовується в якості головної ялинки міста під час зимових свят. Через віддаленість сусідньої забудови і відсутність інших великоважливих елементів озеленення ділянка скверу упродовж дня знаходиться під дією прямого сонця, що призводить до вигорання трав'яного покриву газонів і суттєвому зниженню комфортності перебування в сквері в спекотну погоду.

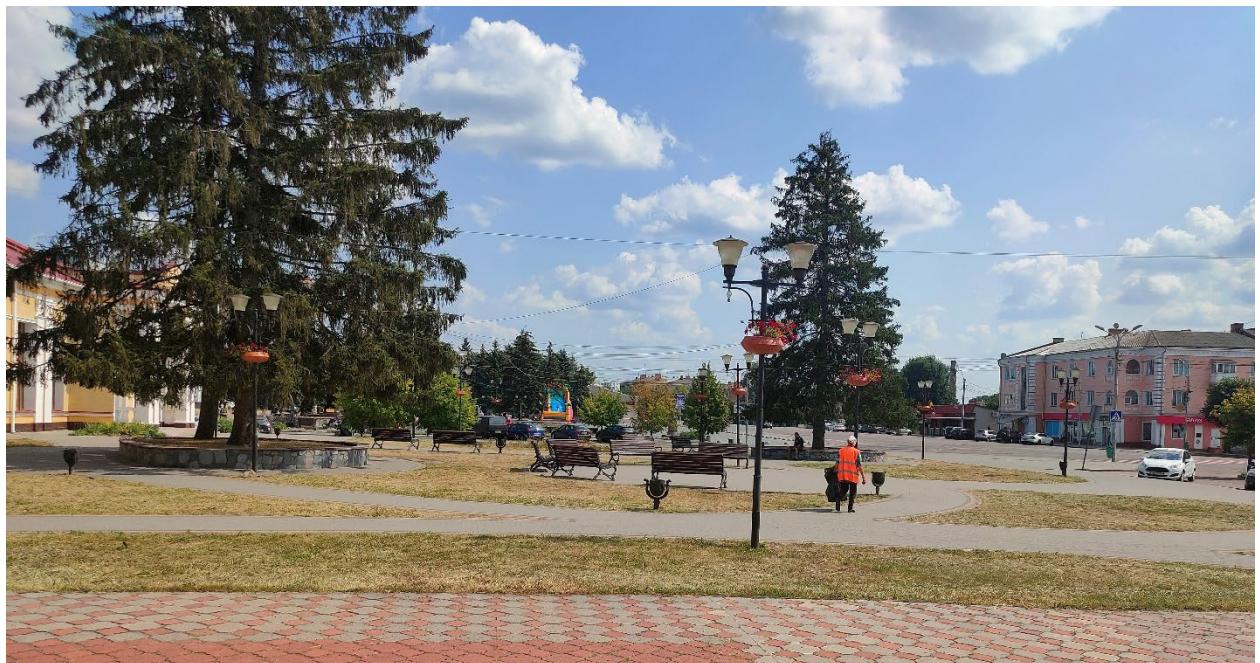

Фото. Сквер на площі Героїв Майдану

В межах Центральної площа облаштовано пішохідну зону, яка є місцем проведення міських заходів і свят, а також одним з місць тяжіння туристів, оскільки в західній частині площа розташовано низку скульптурних композицій, пов'язаних з індентичністю міста: інсталяції «Костюмчик з Бердичіва» та «Лава кохання», пам'ятник бердичівському пиву, пам'ятний знак меценатам, монумент «Глобус», фонтан.

Фото. Центральна площа, вид з боку вул. Європейської

Територія площи озеленена асиметрично висадженими крупномірними ялинами в піднятих над землею круглих ділянках відкритого ґрунту, в центральній частині перед будівлею Міськради розташована видовжена робатка з багаторічними трав'янистими рослинами і квітами. Довкола зелених зон з ялинами встановлені лави, обладнані спинками, але без поручнів. Решта території площи вимощена плиткою, не має тіні і використовується для проведення міських громадських заходів. Слід зазначити, що в спекотну погоду відвідувачі площи намагаються сховатися в тінь від дерев, якої не достатньо для комфорного перебування в цьому громадському просторі. На площи розташовано достатньо ліхтарів і урн для сміття, покажчики та вказівники під час обстеження не виявлені.

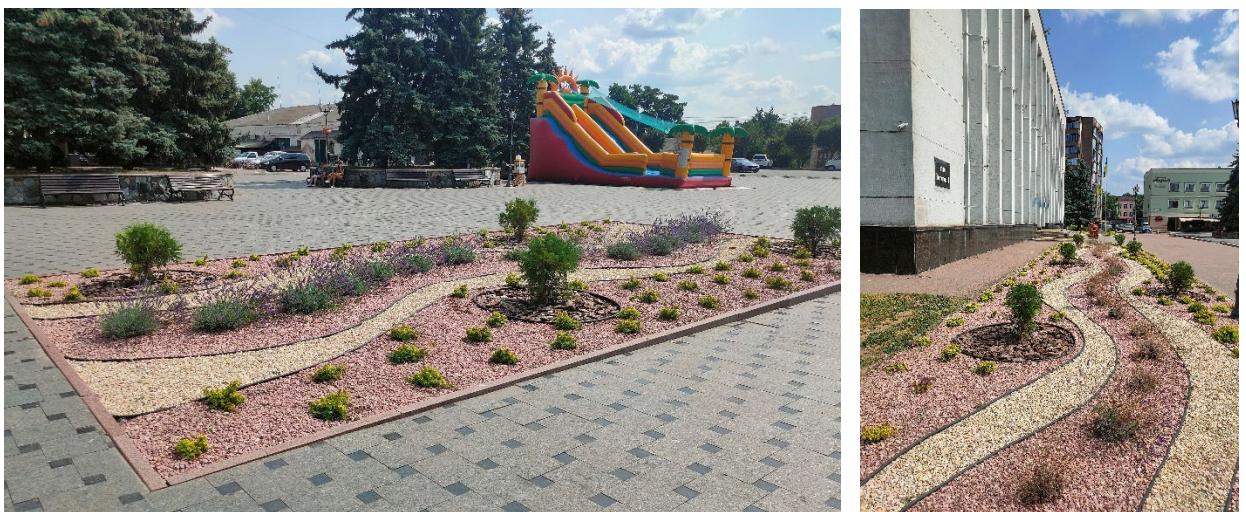

Фото. Елементи благоустрою і озеленення Центральної площи

Урни досить рівномірно і в достатній кількості розташовані вздовж вулиці Європейської на тротуарах, біля зупинок громадського транспорту і біля входів до будівель.

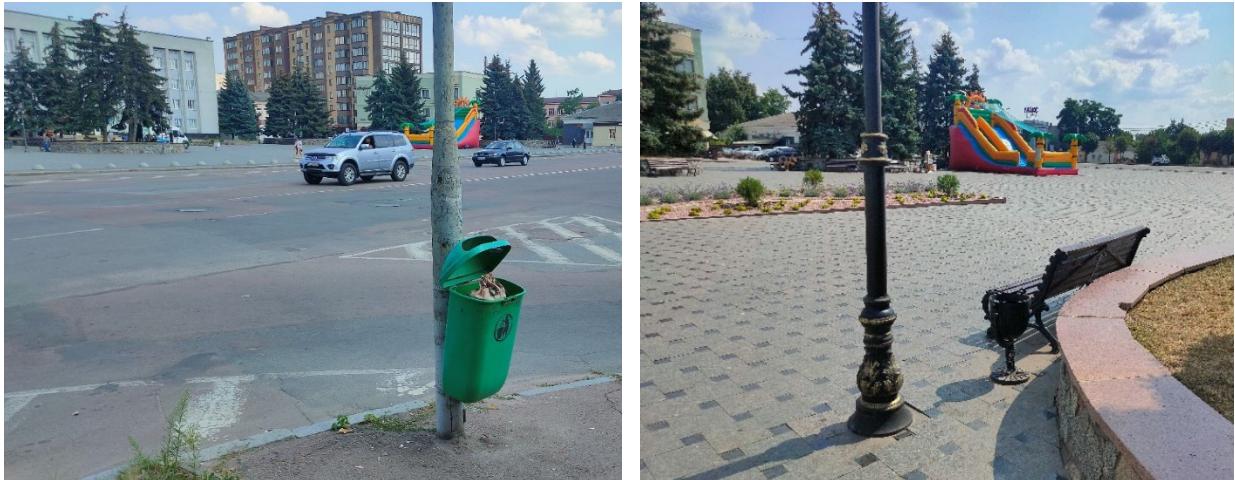

Фото. Облаштування вуличного простору урнами для сміття.

В межах ділянки, що обстежувалась, було виявлено лише декілька обладнаних місць для паркування велосипедів. Одним з таких місць є ділянка біля супермаркету «АТБ», як вже зазначалось, є парковка велосипедів і біля Міської ради. Відсутні парковки для електросамокатів та пункти зарядки для них.

Фото. Велопарковка і елементи благоустрою біля магазину «АТБ».

На ділянці між вул. Садовою і будівлею Міської ради розміщено дитячий і спортивний майданчики (спортивний майданчик – активний парк обладнано в

рамках програми «Здорова Україна»). Це сучасні якісно обладнані майданчики з відповідним набором інклюзивних елементів обладнання і відповідним покриттям, що запобігає травмуванню, огорожені підпірною стіною з невисоким прозорим парканом. Територія майданчиків має розмежування на окремі спортивну та ігрову зони. Майданчики знаходяться на пониженні відносно прилеглої території ділянці, для комфортного спуску на майданчики створено сходи з поручнями і елементами проти ковзання та відповідний стандартам пандус з поручнями (пандус не має стрічок проти ковзання). На майданчиках розміщені інформаційні таблички щодо режиму роботи і правил поведінки.

Дитячий майданчик розрахований переважно на дітей дошкільного віку, його обладнання в рівній мірі задовольняє потреби як хлопчиків, так і дівчаток, але для інших вікових категорій (діти 7-12 років і старше 12 років) обладнання відсутнє. На території майданчиків розташовано урни, елементи освітлення і лави, але не передбачені місця, де є тінь в літню пору року, що сприяє перегріву обладнання і зниженню рівня комфортності перебування в їх межах.

Спортивний майданчик оснащений обладнанням для різного роду фізичної активності, що робить його придатним для використання всіма ґендерними групами. З іншого боку, розташування спортивного майданчика на Центральній площі міста в досить жвавому і публічному місці робить відкритим питання комфортності тренувань на очах у великої кількості людей для певних груп мешканців, зокрема для жінок і дівчат підлітків.

Недоліком розміщення майданчиків є їх наближеність до проїждjoї частини вулиці і відкритої автостоянки (за нормативом відстань від парковки до майданчика залежить від кількості паркомісць, але має бути не менше 10 м).

Фото. Дитячий і спортивний майданчики на Центральній площа

Фото. Дитячий і спортивний майданчики на Центральній площі

Місця для паркування дитячих візочків в межах території, що обстежувалась, не виявлені ні біля магазинів дитячих товарів, ні біля дитячого майданчика.

Питні фонтанчики під час обстеження громадського простору в межах вул. Європейської і Центральної площі не виявлені.

Безпека

На парному боці вулиці навпроти Центральної площі існує закинута одноповерхова історична будівля в нездовільному технічному стані. Ділянка довкола неї захаращена, поросла самовисівними насадженнями, в її межах знаходяться занедбані господарські споруди. Ця територія не перебуває під наглядом і може бути небезпечною для перехожих в темний час доби.

Фото. Закинута будівля, вул. Європейська, 44

На території, що досліджувалась, в межах вуличного простору наявні одні сходи на ділянці вулиці Садової між площею Героїв Майдану і Центральною площею. Зазначені сходи є прикладом рішення при перепаді рельєфу, не пристосованого для потреб людей з обмеженнями руху. Покриття сходів виконано зі слизької гранітної плитки без стрічок проти ковзання, верхня і нижня сходинки не позначені контрастними кольоровими смугами, відсутні тактильні смуги перед сходами, що попереджають про перешкоду, а поручні виконують скоріше декоративну функцію і є незручними для використання. Сходи від тротуару ведуть прямо на проїжджу частину, де, судячи з залишків розмітки, в минулому був пішохідний перехід. Це призводить до того, що пішоходи потрапляють одразу на проїжджу частину, де маневрують автомобілі, які паркуються навпроти. Таке рішення є небезпечним для всіх учасників руху. Слід зазначити, що пологий з'їзд з тротуару для переходу вулиці Садової розташований піvnічніше нижче за рельєфом, що ускладнює перетин вулиці Садової для людей, які використовують крісло колісне, і мають намір потрапити до пішохідної зони Центральної площі. Враховуючи зміни в організації руху транспорту і пішоходів на зазначеній ділянці доцільність розміщення зазначених сходів є сумнівною.

Фото. Сходи на ділянці тротуару на вул. Садовій біля Центральної площи

Відеонагляд в межах досліджуваного простору було зафіксовано на Центральній площі, біля громадської вбиральні та біля входів до окремих закладів торгівлі і громадського обслуговування.

2.2.2. Аналіз візуального простору

Відверто сексистської реклами і проявів мови ворожнечі в візуальному просторі вул. Європейської і Центральної площи не виявлено. Рекламні стенді і вивіски мають здебільшого текстову інформацію і нейтральні зображення. Серед вивісок виявлено лише один приклад з реклами, яка використовує гендерний стереотип про «справжнього чоловіка», але без негативного контексту.

Фото. Характерні приклади рекламних носіїв і вивісок

2.2.3. Геопросторовий аналіз

Геопросторовий аналіз Бердичівської територіальної громади включав в себе дослідження доступності громадського транспорту і об'єктів обслуговування та соціальної інфраструктури.

Доступність громадського транспорту

Доступність громадського транспорту в Бердичівській територіальній громаді є важливим аспектом для забезпечення мобільності та доступу

населення до різних послуг і можливостей. На сьогоднішній день місто Бердичів має розвинуту мережу громадського транспорту, представлена 15 автобусними маршрутами, що покривають важливі напрямки в місті та його околицях. Крім того, на території громади існує залізниця, що сполучає місто з іншими регіонами України через різні залізничні гілки, такі як Козятин – Бердичів, Бердичів – Шепетівка та Бердичів – Житомир. Залізничний вокзал міста розташований поруч із автовокзалом, що забезпечує зручний перехід між різними видами транспорту.

Міські автобуси та маршрутки забезпечують пасажирські перевезення зі станції Бердичів до різних міст і населених пунктів в області та поза її межами, включаючи Київ, Вінницю, Дніпро, Умань, Коростень, Варшаву, Овруч, Ружин, Верхівні, Гдиню, Хмільник, Малин, Новоград-Волинський, Тульчин, Рівне, Могилів-Подільський, Кам'янець-Подільський, Луцьк, Хмельницький та інші міста.

З огляду на розташування зупинок громадського транспорту, радіус доступності може бути визначений на рівні 500 метрів від кожної зупинки. Проте, слід зазначити, що доступність зупинок неоднакова, і багато територій, як житлові, так і виробничі, не мають зручного доступу до громадського транспорту. Деякі неофіційні маршрути, які з'єднують Бердичів з іншими населеними пунктами громади та району, можуть не бути повністю організованими з точки зору інфраструктури.

Аналіз рівня доступності громадського транспорту показує необхідність подальшого вдосконалення і розширення мережі та інфраструктури, щоб забезпечити зручний доступ до транспорту для всіх населених пунктів та жителів Бердичівської територіальної громади.

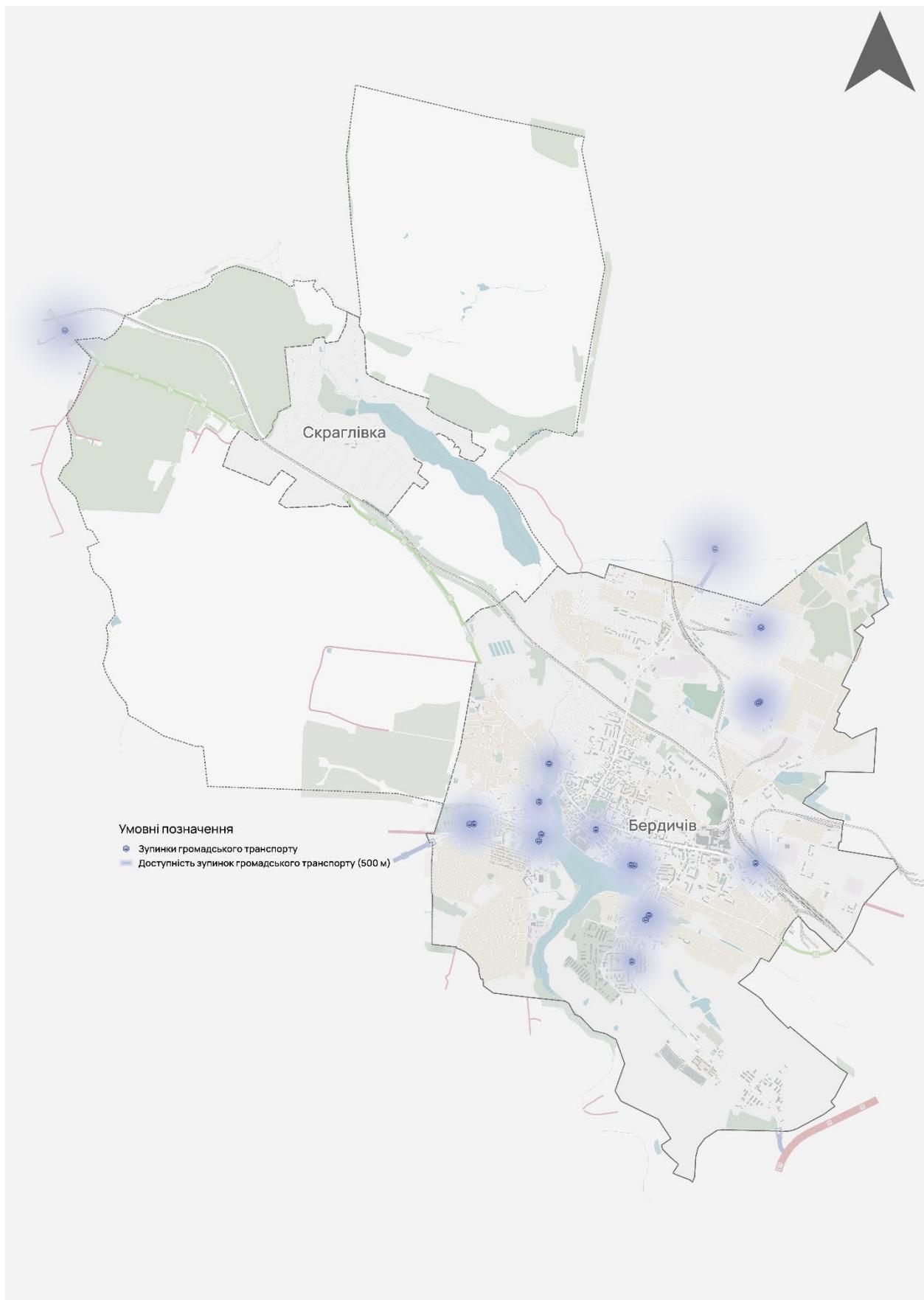

Рис. 1. Доступність громадського транспорту

Доступність об'єктів соціальної інфраструктури і громадського обслуговування

На даний момент на території Бердичівської територіальної громади функціонують 13 дошкільних навчальних закладів, що є важливими для розвитку дітей в ранньому віці. Крім того, є 25 шкіл, які забезпечують освітні послуги для дітей шкільного віку.

У сфері охорони здоров'я на території громади діють поліклініка та 3 стоматологічні клініки, що важливо для забезпечення медичної допомоги мешканцям. Також наявні лікарні, фельдшерсько-акушерські пункти, амбулаторії та станція швидкої допомоги для надання кваліфікованої медичної допомоги.

У сфері культурного розвитку на території громади існують бібліотеки, будинки культури та арт-студія, які сприяють духовному і культурному розвитку населення.

Основні об'єкти громадського обслуговування розташовані в центральній частині міста Бердичів, що забезпечує доступність для жителів цього району. Проте, доступність таких послуг в інших частинах міста та населених пунктах громади є меншою, що вимагає подальшого розширення та розподілу об'єктів громадського обслуговування для забезпечення всебічного обслуговування населення. Краще за все покрита територія громади закладами загальної середньої освіти та торгівлі, але і ці об'єкти не задовольняють потреби громади в повному обсязі.

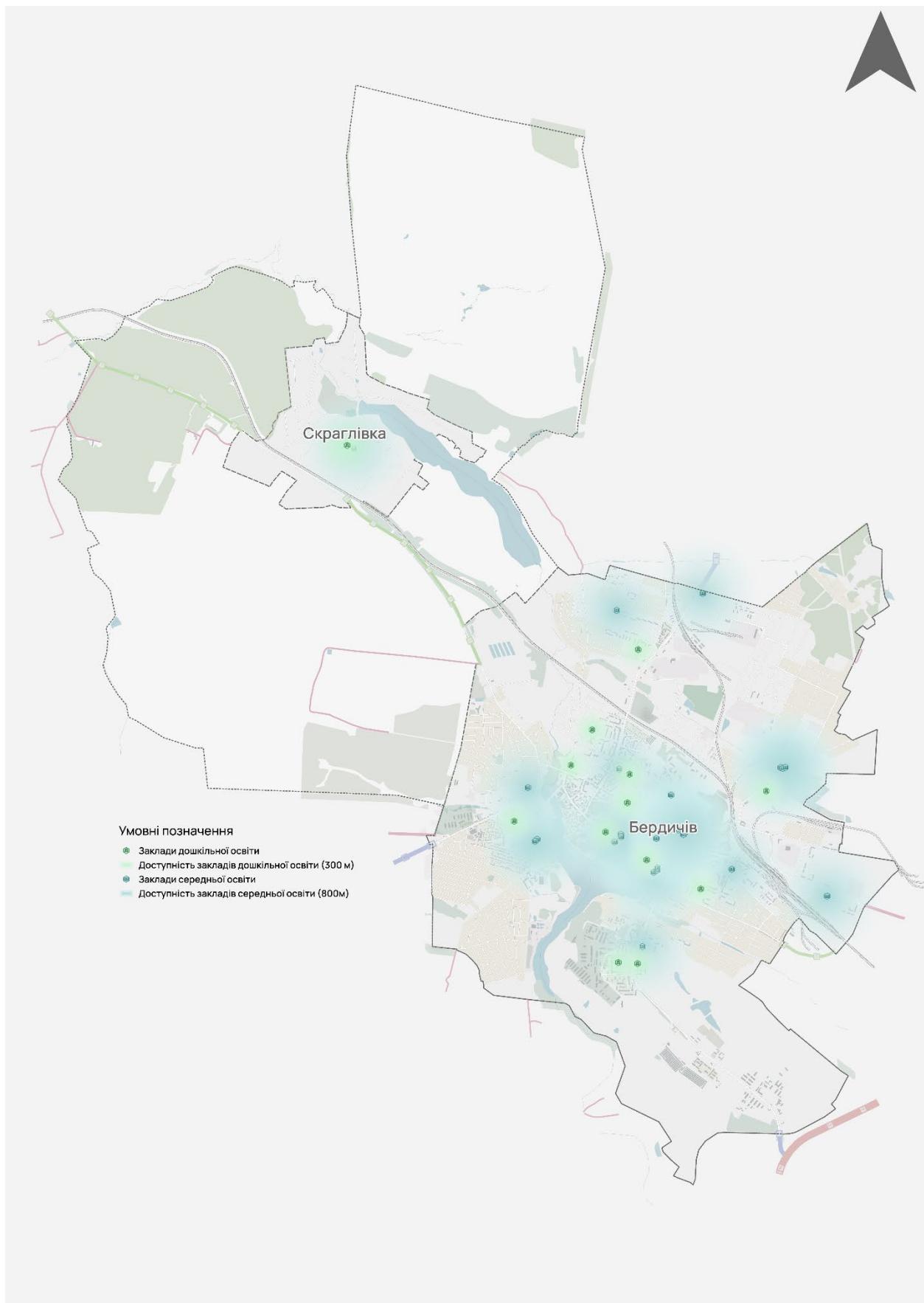

Рис. 2. Доступність об'єктів освіти (дитячої дошкільної і середньої)

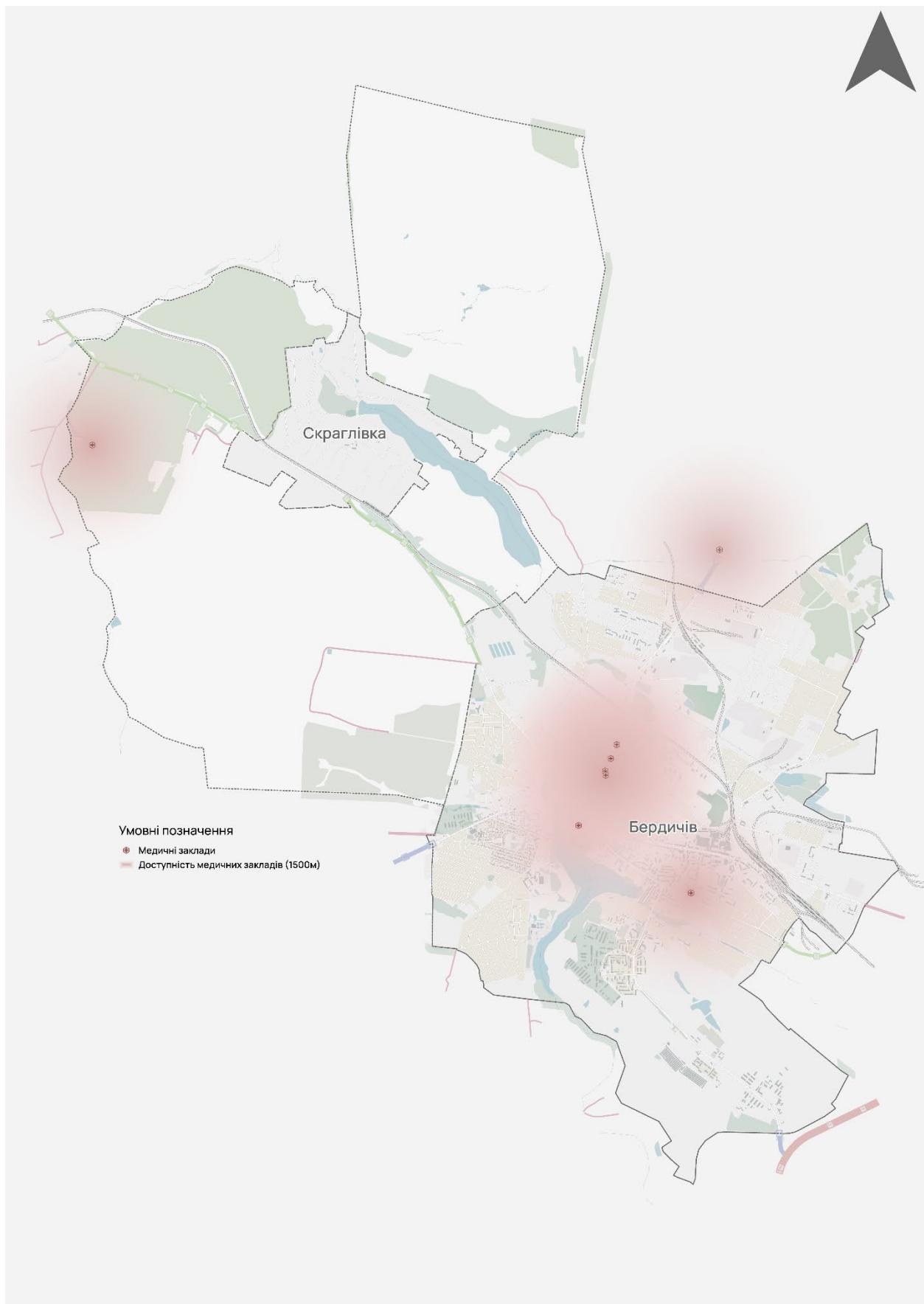

Рис. 3. Доступність лікувальних закладів

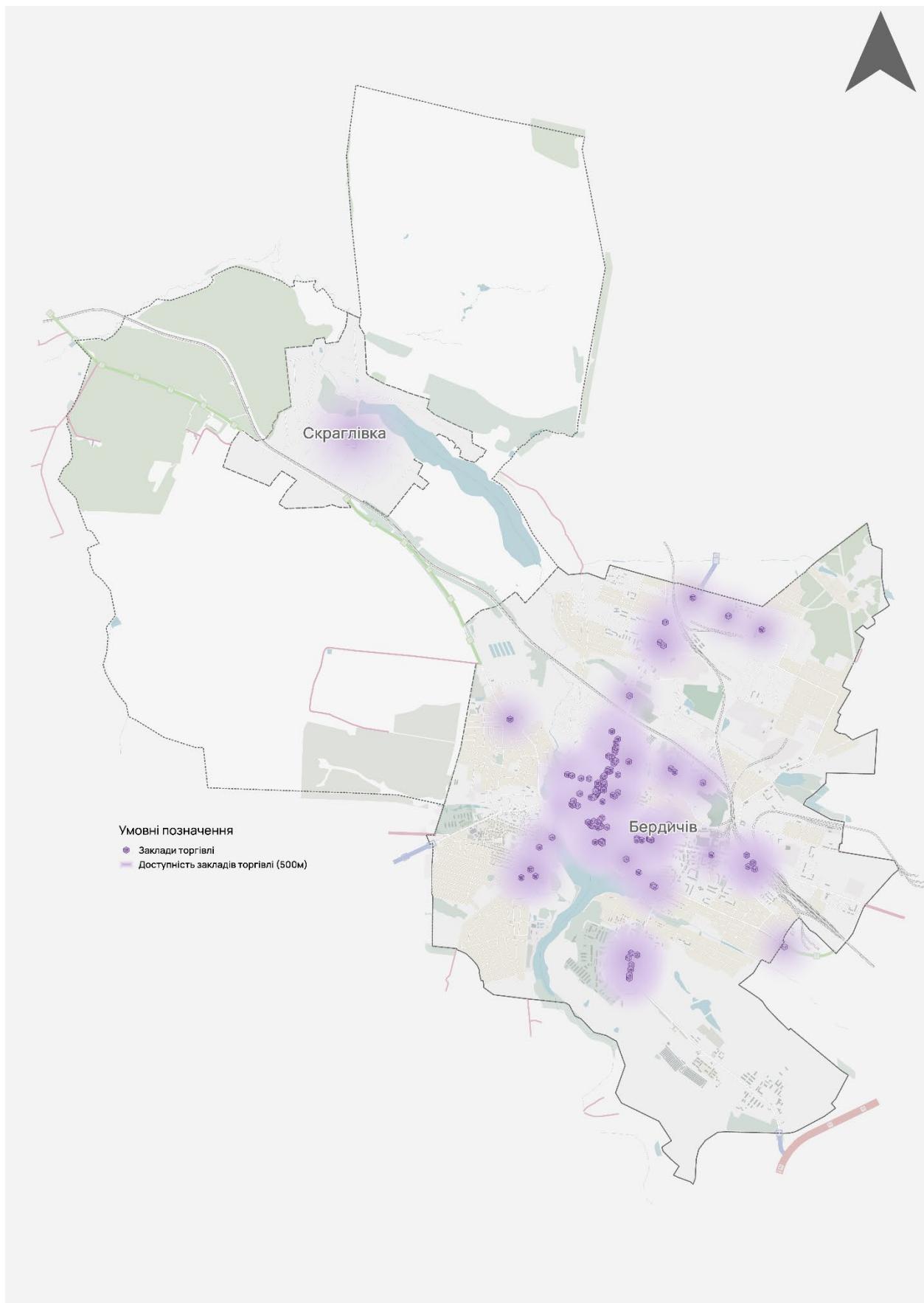

Рис. 4. Доступність закладів торгівлі

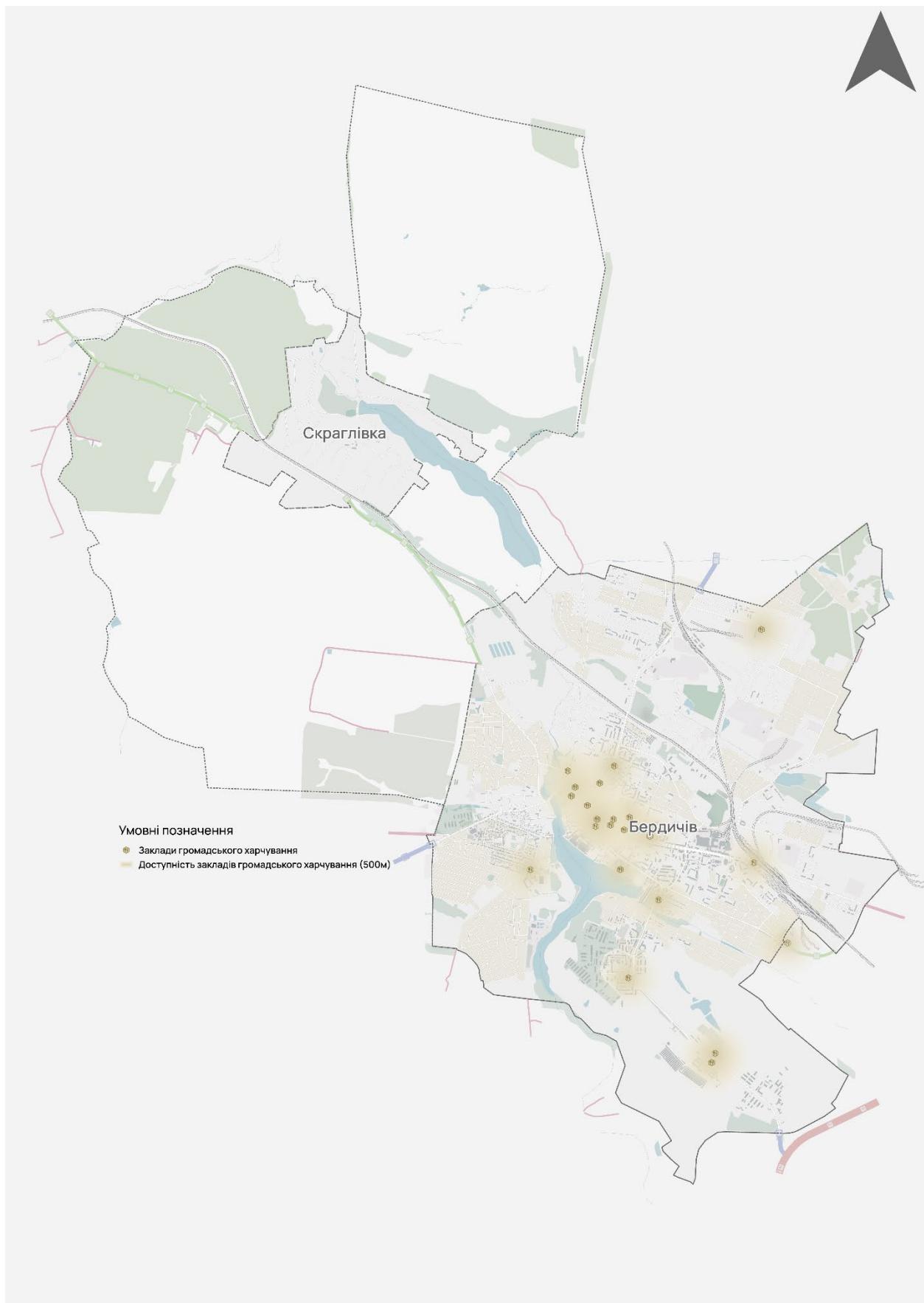

Рис. 5. Доступність закладів громадського харчування

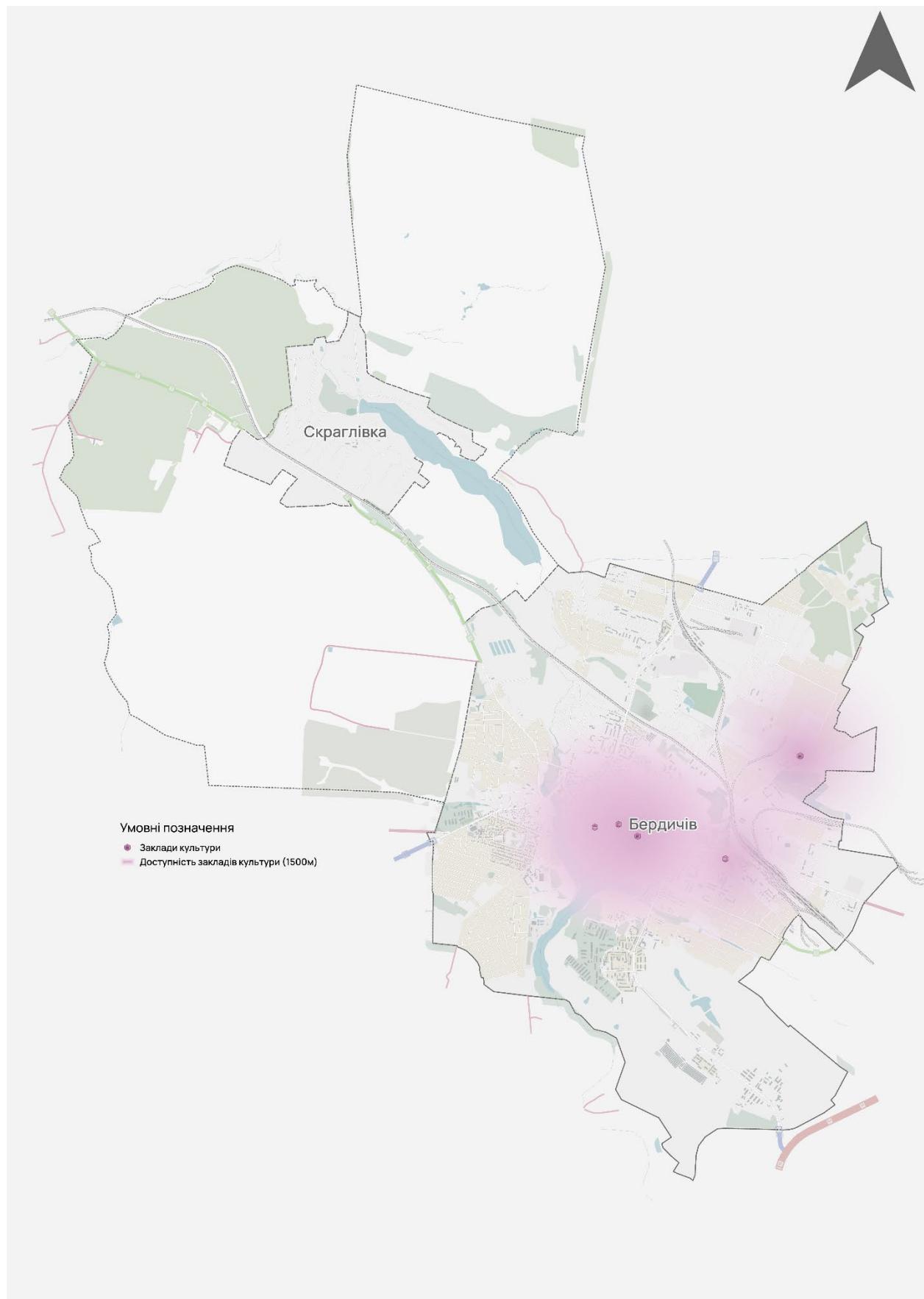

Рис. 6. Доступність закладів культури

Доступність рекреаційних територій

Бердичівська територіальна громада володіє значними рекреаційними можливостями, які сприяють активному відпочинку та відновленню сил мешканців. Розглянемо наявність рекреаційних територій та їх особливості.

Один із основних рекреаційних об'єктів у громаді - Парк імені Тараса Шевченка. Цей парк, що розташований у центрі міста Бердичів, став популярним місцем для прогулянок, відпочинку та оздоровлення місцевого населення. Він має велику зелену територію, але також обладнаний дитячими майданчиками, атракціонами та пішохідними доріжками.

Ще однією рекреаційною зоною у громаді є Парк відпочинку "Шкірооб'єднання". Незважаючи на те, що стан цього парку може потребувати відновлення, він все ще приваблює мешканців та гостей своєю зеленою атмосферою та можливостями для спокійного відпочинку. Тут також можна знайти альтанки, пішохідні тропи та зони для відпочинку.

Важливим рекреаційним атрибутом громади є річка Гнилопять та система озер, які надають можливості для водних розваг та риболовлі.

Біля Скарблівки знаходяться ліси, які відкривають додаткові можливості для природного відпочинку та активного спорту, такі як піші прогулянки, велосипедні прогулянки та ігри на свіжому повітрі.

Загалом, наявність рекреаційних територій, парків та природних ресурсів є недостатньої для такої громади, як Бердичівську. Доступність покриває не всю територію та інфраструктура цих рекреаційних зон потребує покращення.

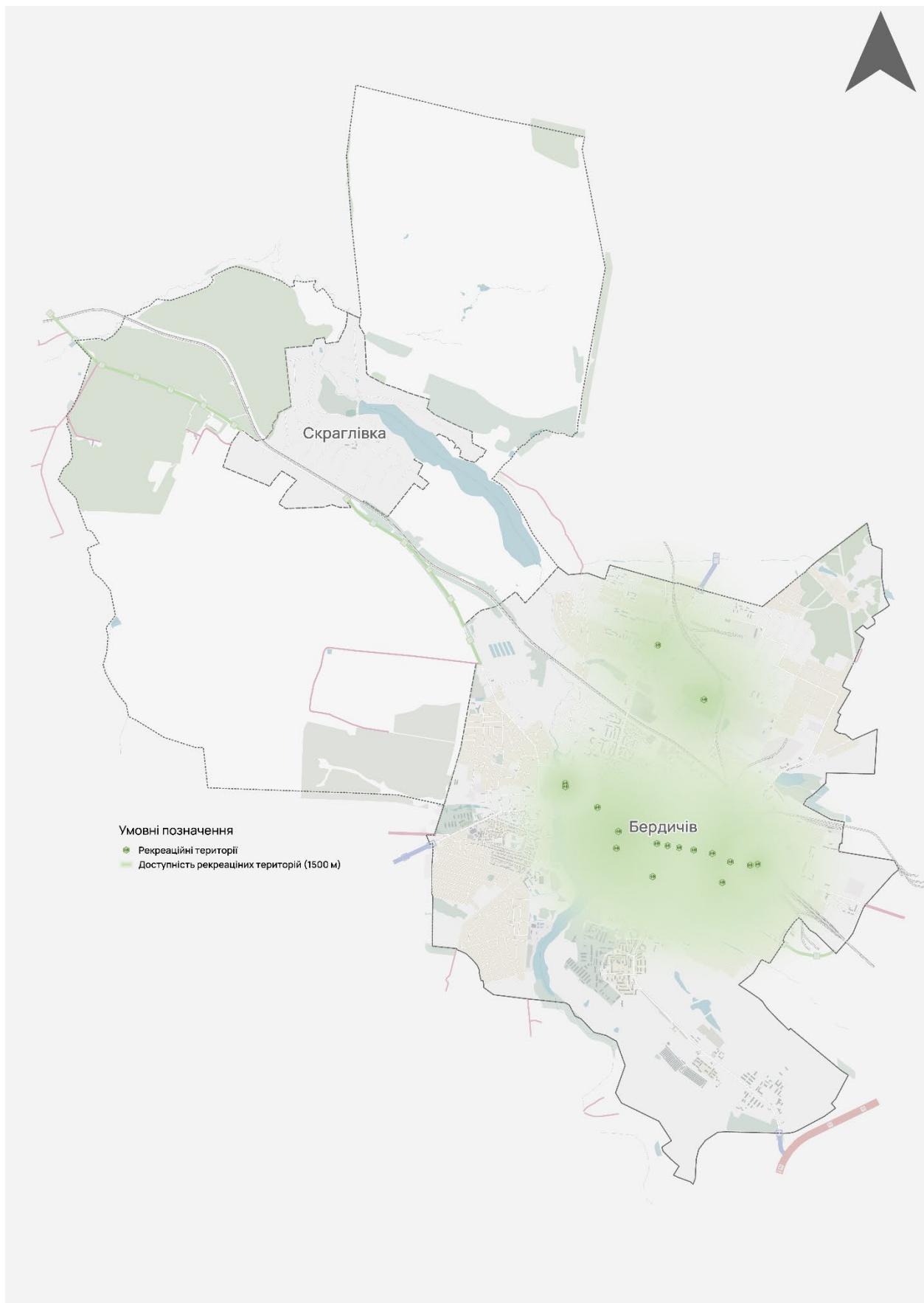

Рис. 7. Доступність рекреаційних територій

Бердичівська територіальна громада, має значний потенціал для розвитку. Можливості розвитку громади включають в себе розвиток освіти, охорони здоров'я, культури та спорту, а також простір для екологічно стійкого розвитку та розваг у природному середовищі. Місцева інфраструктура може стати катализатором соціального та економічного розвитку громади, забезпечуючи мешканцям доступ до освіти, медичних послуг, культурних подій та спортивних активностей. Також, громада розташована в природному середовищі з лісами, річками та озерами, що створює унікальні можливості для відпочинку та рекреації.

Для повноцінного розвитку цього потенціалу необхідно вирішувати ряд проблем:

1. Нерівномірний доступ до інфраструктури: Багато об'єктів соціальної інфраструктури та громадського обслуговування сконцентровані в центральній частині міста Бердичів, що ускладнює доступ до них для мешканців інших районів громади. Необхідно враховувати інтереси та потреби всіх населених пунктів у громаді, включаючи села, та сприяти рівномірному розвитку інфраструктури та послуг.
2. Потреба в реконструкції та розвитку: Деякі парки та рекреаційні об'єкти потребують реконструкції та оновлення, щоб вони відповідали сучасним стандартам та потребам мешканців, а їх простір став більш ґендерно-чутливим.
3. Транспортна доступність: Наявність та якість громадського транспорту у громаді може бути покращена, особливо для забезпечення доступності об'єктів соціальної інфраструктури в окремих районах громади.

2.2.4. Систематизація і аналіз отриманих даних

Обстеження міського простору вулиці Європейської і Центральної площа свідчить про те, що в цілому громадою докладаються зусилля, спрямовані на те, щоб міське середовище стало більш благоустроєним, безпечним, дружнім до вразливих категорій населення, втім питання підвищення рівня ґендерної чутливості простору є актуальним і потребує привернення уваги з боку мешканців, органів місцевого самоврядування і бізнесу.

ОБСТЕЖЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ вул. Європейської

Тип території громадський (публічний) простір

Адреса території ділянка вулиці Європейської від вулиці Т.Шевченка до початку бульвар, включаючи Центральну площа

Дата проведення обстеження 20.08.2023

№	НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА			
		так	ні	частково	примітки
ЗАГАЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ І ОБЛАШТУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ					
1.	Загальне враження від території позитивне	x			
2.	Чи достатньо вільного простору	x			
3.	Наявність покажчиків, що полегшують орієнтацію в просторі людині, яка не знайома з локацією		x		
4.	Наявність зон для різних цільових груп (дітей, підлітків/молоді, людей літнього віку тощо)			x	
5.	Наявність на території дитячих майданчиків	x			
6.	Наявність спортивних майданчиків	x			
7.	Наявність на території громадських вбиралень	x			
8.	Наявність уніфікованої візуальної або звукової інформації			x	
9.	Наявність закинутих, занедбаних об'єктів, порожніх/покинутих будівель	x			
ДОСТУПНІСТЬ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ЛЮДЕЙ НА ВІЗКАХ, БАТЬКІВ З ДИТЯЧИМИ ВІЗОЧКАМИ					
10.	Наявність пандусів			x	50%
11.	Відповідність пандусів нормативним вимогам			x	45%
12.	Чи наявні пониження бордюрів			x	80%
13.	Наявність билець на сходах і спусках			x	
14.	Наявність пологих спусків на тротуарах у місцях наземних переходів вулиць, доріг, та зупинок міського транспорту	x			
15.	Наявність спеціального покриття на			x	

	доріжках для людей з вадами зору (тактильною інформацією)				
16.	Наявність перешкод для пересування у взутті на підборах			x	
17.	Наявність позначення перешкод захисними засобами (кольоровими смугами тощо)			x	
18.	Наявність пішохідних доріжок	x			
19.	Наявність спеціальних покажчиків маршрутів руху територіями загального користування для людей з інвалідністю		x		
20.	Наявність біля лав вільного простору для розміщення візка			x	

ОСВІТЛЕНІСТЬ

21.	Наявність освітлювальних приладів	x			
22.	Наявність місць, де освітлення відсутнє або недостатнє		x		
23.	Прилади освітлення покривають територію, на яку вони розраховані	x			
24.	Наявність освітлення дорожніх знаків і вказівників		x		

ОБЛАШТУВАННЯ ПІШОХІДНИХ ПЕРЕХОДІВ

25.	Облаштованість даної території пішохідними переходами	x			
26.	Облаштованість пішохідних переходів світлофором		x		відсутнє світлофорне регулювання
27.	Чи наявні пониження бордюрів на переходах			x	
28.	Наявність позначення переходу захисними засобами (кольоровими смугами, тактильною плиткою тощо)			x	на всіх переходах є розмітка
29.	Наявність звукової сигналізації світлофорів		x		

ОБЛАШТУВАННЯ МІСЦЬ ПАРКУВАННЯ АВТОМОБІЛІВ

30.	Наявність місць паркування транспортних засобів	x			
31.	Наявність місць паркування транспортних засобів, що керуються	x			

	людьми з інвалідністю				
ОБЛАШТУВАННЯ ЗУПИНОК ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ					
Наявність на зупинках міського транспорту:					
32.	інформації про транспортні маршрути, можливі перешкоди		x		
33.	інформації шрифтом Брайля		x		
34.	навісів	x			
35.	лав			x	
36.	освітлювальних пристройів	x			
НАЯВНІСТЬ ВЕЛОСИПЕДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ					
37.	Наявність виокремлених велосипедних доріжок		x		велодоріжки відсутні
38.	Наявність місць паркування велосипедів			x	
РІВЕНЬ БЛАГОУСТРОЮ					
39.	Наявність зручних лав, місць для сидіння (зі спинками і бильцями, не пошкоджених)			x	
40.	Наявність місць паркування дитячих візочків		x		
Види покриття на пішохідних доріжках та тротуарах:					
41.	твірде	x			
42.	грунтове		x		
43.	насипне або з крупноструктурних матеріалів		x		
44.	з бетонних плит		x		
45.	мошення	x			
Наявність елементів благоустрою:					
46.	лав	x			
47.	урн	x			
48.	контейнерів для збирання побутових відходів	x			
Обладнання дитячих майданчиків:					
49.	твірдим видом покриття		x		
50.	м'яким видом покриття	x			
51.	пішохідними доріжками	x			

52.	лавами	x			
53.	урнами	x			
54.	освітлювальним обладнанням	x			
55.	навісом		x		

Обладнання спортивних майданчиків:

56.	м'яким або газонним видом покриттям	x			
57.	вбиральнями для жінок		x		
58.	вбиральнями для людей з інвалідністю		x		
59.	освітленням	x			
60.	огороженням	x			
61.	лавами	x			
62.	урнами	x			
63.	обладнанням для паркування велосипедів		x		

Обладнання громадських вбиралень:

64.	Наявність на шляху до громадських вбиралень сходів, порогів чи інших бар'єрів		x		
65.	Обладнання громадських вбиралень кабінками для людей з інвалідністю				не визначалось

НАЯВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБЛАДНАННЯ

66.	Наявність вказівників щодо розміщення найближчих служб допомоги		x		
67.	Наявність вказівників з уніфікованою візуальною інформацією про телефони виклику екстрених служб, сходи тощо		x		
68.	Наявність символів, що зображують важливу інформацію (телефони виклику екстрених служб, сходи тощо)		x		
69.	Висота розміщення важливої інформації				не визначалось
70.	Чи є вказівники зрозумілими, помітними, достатньо великими				не визначалось
71.	Чи легко зрозуміти вказівники тим, хто не знає української мови				не визначалось
72.	Чи є прийнятною висота розміщення дошок повідомлень				не визначалось

73.	Чи зможе побачити вказівники особа зі слабким зором				не визначалось
74.	Наявність спеціальних покажчиків біля об'єктів, що будуються або ремонтуються				не визначалось

БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІЇ

Ізольованість/наявність місць небезпеки

75.	Чи можна бачити і чути людей навколо, чи люди навколо бачать і чують інших	X			
76.	Поле огляду закриваються стінами, кущами, рекламоносіями тощо		X		
77.	Наявність відеоспостереження			X	
78.	Наявність поблизу місця, де можна розраховувати на допомогу (публічний заклад, поліція, медичний заклад тощо)	X			
79.	Територія патрулюється поліцією, іншими відповідальними працівниками	X			
80.	Наявність місць, де можна сховатися		X		
81.	Наявність місць на території, де відчувається дискомфорт перебування		X		
82.	Наявність місць, де можна сховатися від небезпеки	X			
83.	Наявність місць, які мають бути огороженими, закритими для перебування		X		
84.	Чи виглядає місце занедбаним		X		
85.	Чи наявні на стінах графіті, написи, малюнки тощо		X		
86.	Наявність відчуття небезпеки		X		

НАЯВНІСТЬ У ВІЗУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ОЗНАК СЕКСИЗМУ І МОВИ ВОРОЖНЕЧІ

87.	Наявність на даній території зовнішньої реклами із ознаками сексизму		X		
88.	Наявність на даній території візуальних зображень, знаків, написів з використанням мови ворожнечі, ознаками сексизму		X		

РІВЕНЬ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ

89.	Засміченість території		X		
-----	------------------------	--	---	--	--

90.	Наявність слідів вандалізму, розбитих об'єктів тощо		x		
91.	Наявність інформації щодо розміщення найближчих служб допомоги		x		
92.	Наявність символів, що зображені важливу інформацію (телефони виклику екстрених служб, сходи тощо)		x		
93.	Наявність на території домашніх тварин	x			
94.	Наявність на території безпритульних/ бездоглядних тварин		x		
95.	Чи забруднюють тварини територію		x		
96.	Наявність на території аварійних об'єктів		x		
97.	Наявність огорожі небезпечних місць				не визначалось

2.3. ВИЯВЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ

Доступність громадського простору

- Недостатньо розвинена велоінфраструктура: відсутні велосипедні доріжки.
- Недостатня розвиненість громадського транспорту: мережа громадського транспорту не має рівномірного охоплення всієї території міста, рухомий склад не пристосований для людей з інвалідністю.
- Несанкціоноване паркування: спостерігається порушення правил паркування, особливо біля пішохідних переходів.
- Недоступність місць паркування: хоча є місця для паркування для людей з інвалідністю, але доступ до них може бути ускладнений, не всі підходи до стоянок мають пониження бордюрів для людей, що користуються кріслом колісним, відсутність місць для паркування велосипедів.
- Функціональна невизначеність східної частини площи: незрозуміле призначення простору веде до його випадкового використання.

Безбар'єрність на пішохідних шляхах та пішохідних переходах

- Незадовільний стан покриття тротуарів: високі бордюри, ями, нерівне покриття, що ускладнює рух пішоходів.
- Несприятливі умови для людей з порушенням руху: ухил з'їзду на тротуарі перевищує норматив, відсутні поручні та тактильні смуги.
- Проблеми з безбар'єрністю пішохідних переходів: не всі пішохідні переходи мають належно влаштовані пониження бордюрів.
- Наявність бордюрів з обох боків з'їздів ускладнює рух для осіб, які пересуваються на кріслах колісних, милицях або з тростиною та людей з дитячими візочками.
- Недоступність закладів обслуговування для осіб людей, які пересуваються на кріслах колісних, милицях або з тростиною та людей з дитячими візочками.
- Невідповідність пандусів нормативам: більшість пандусів мають надмірний ухил, відсутні поручні та немає контрастного маркування на сходах.
- Відсутність тактильних смуг є особливо небезпечною для осіб з порушенням зору.
- Покриття сходів та пандусів часто виготовлені зі слізьких матеріалів без накладок проти ковзання.

- Верхня і нижня сходинки сходів здебільшого не позначені контрастними кольоровими смугами.
- Наявність небезпечного пандусу біля дитячо-юнацької спортивної школи на площі Героїв Майдану.
- Обмежений доступ до громадських та адміністративних закладів: значна частка вхідних груп не пристосовані для людей, які пересуваються на кріслах колісних, милицях або з тростиною.

Безпека шляхів руху

- Біля Обеліску Слави мешканцям важко дістатися до пішохідної алеї та монумента, що збільшує ризик ДТП.
- Навпроти Музично-драматичного театру люди переходять вулицю в недозволених місцях, підвищуючи ризик аварій.
- Відсутність світлофорів: переходи не регульовані світлоформами, що знижує рівень безпеки.
- Знаки "Пішохідний перехід" не освітлені, у темний час доби пішоходам важко їх помітити.
- Відсутність тактильних смуг перед перешкодами знижує безпеку пересування для людей з порушеннями зору.
- Захисні стовпчики та напівсфери мають бути помітнішими для безпеки пішоходів з порушенням зору.
- Відсутність обладнаних велодоріжок та розмітки попри високу популярність велосипедного транспорту серед мешканців.
- Ефективність освітлення на пішохідних шляхах залежить від коректного функціонування освітлювального обладнання.

Системи навігації та інформування

- Обмежена наявність інформаційних табличок, вони є лише біля пам'яток культурної спадщини і міських закладів культури.
- Відсутність вказівників для орієнтації: немає вказівників до важливих громадських і туристичних об'єктів.
- Недостатньо інформації для туристів та приїжджих, ускладнена орієнтація в міському просторі.
- Відсутність інформації про екстрені служби: немає візуальної інформації та телефонів для виклику.

- Брак вказівників маршрутів для людей з інвалідністю: немає спеціалізованої інформації та покажчиків для людей з інвалідністю.
- Відсутність тактильних табличок з інформацією шрифтом Брайля, що ускладнює доступність інформації для людей з порушенням зору.
- Відсутність інформаційних табличок з розкладом руху транспорту на зупинках.
- Обмеженість підйомних пристройів: підйомники встановлені лише у двох вхідних групах, а їхня справність та зручність користування сумнівні.
- Відсутність кнопок виклику персоналу ускладнює користування підйомними пристроями для людей, які користуються кріслами колісними.
- Громадська вбиральня знаходиться поблизу Центральної площа, але є брак покажчиків місця її розміщення і під питанням рівень її інклюзивності.

Зручність і комфорт середовища життєдіяльності

- Недостатнє освітлення вулиці і зупинок громадського транспорту.
- Недостатній захист від сонця на майданчиках і площах.
- Недостатність обладнання на майданчиках для різних вікових груп.
- Доступність для різних вікових груп: дитячий майданчик призначений переважно для дітей дошкільного віку, немає обладнання для дітей віком 7-12 років і старше.
- Тінь і комфорт: Немає місць з тінню в літню пору, що може привести до перегріву обладнання і зниження комфортності перебування.
- Розташування спортивного майданчика: знаходиться в центрі міста в жвавому і публічному місці, що може знизити комфортність тренувань для певних груп людей.
- Безпека: майданчики розташовані поруч з проїжджою частиною і відкритою автостоянкою, що може бути небезпечно.
- Відсутні питні фонтанчики на території, що обстежувалась.
- Не виявлені місця для паркування дитячих візочків біля магазинів дитячих товарів і біля дитячого майданчика.

Безпека

- Існує закинута одноповерхова історична будівля, що знаходиться в нездовільному технічному стані, ділянка довкола будівлі захаращена та поросла самовисівними насадженнями, а на території знаходяться

занедбані господарські споруди. Територія не перебуває під наглядом, що може бути небезпечно для перехожих, особливо в темний час доби.

- Сходи ведуть прямо на проїжджу частину, що є небезпечним для пішоходів, оскільки пішоходи потрапляють одразу на проїжджу частину, де маневрують автомобілі.
- Відеонагляд присутній лише на Центральній площі, біля громадської вбиральні та входів до окремих закладів, але відсутній в потенційно небезпечних місцях.

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ І ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ПІДХОДІВ

Основне метою роботи було з'ясувати, які проблеми існують у різних категорій людей в будь-якому віці в користуванні громадськими просторами територіальних громад, а також запропонувати реконструктивні заходи, щоб задовольнити їх потреби і забезпечити доступність, безпечність та комфортність середовища.

Оптимальними в такому випадку є рішення, що знаходяться в рамках концепції універсального дизайну, яка складається з двох аспектів:

- відповідальне споживання – надання повного спектру обслуговування з послугами, якими може скористатися якомога більше людей;
- дизайн, що адаптується – той, який мінімізує труднощі, які виникають у деяких користувачів.

Універсальний дизайн – це філософія проєктування простору, предметів чи послуг з огляду на зручність їх використання для якнайширшого кола користувачів та користувачок. Універсальний дизайн незалежний від застосування розумних пристосувань чи спеціалізованого дизайну, але не виключає їх в окремих випадках, коли це необхідно. Відповідно, універсальний дизайн не може у всіх випадках підходити для кожного, адже завжди знайдеться користувач чи користувачка, який або яка за певних обставин не зможе скористатися простором чи пристосуванням. Ця концепція враховує потреби людського різноманіття, роблячи дизайн зручним, безпечним та комфортним для більшості членів суспільства. [14] В універсальному дизайні широко використовується принцип безбар'єрності середовища. Необхідно гарантувати не лише доступність, а й комфортність для мешканців, почуття безпеки, взаємодію з суспільством тощо. Можна застосовувати різні методи та заходи, але головна їх мета – зробити комфортним проживання в існуючому середовищі для усіх груп.

Це означає, що під час нового проєктування, або в умовах реконструкції існуючого середовища, необхідно одразу враховувати інтереси і потреби всіх категорій користувачів. Наприклад, це означає робити пандус та сходи, або одразу відмовитися від сходинок, що буде зручним для усіх. Або робити один дверний отвір, який буде пропускати не лише людину на візку, а й маму з візком, або людину з великими сумками, або ж просто кремезну людину.

Далі представлені деякі загальні рекомендації і пропозиції щодо реконструкції існуючого середовища з врахуванням гендерно-чутливих підходів до проєктування.

3.1.1. Безпроблемне пересування

Мешканці – це найбільша цінність кожного населеного місця, тож необхідно турбуватися про зручність та безпечність їх пересування. Територія вулиць повинна бути облаштована тротуарами, а громадські простори додатково мають бути облаштовані пішохідними доріжками, прокладеними по найбільш зручному та оптимальному маршруту.

Для забезпечення безпроблемного пересування всіх груп мешканців по території тротуари з зустрічним рухом повинні бути шириною не менше 1,80 м. Повздовжній уклон пішохідних шляхів не повинен перевищувати 1:20 (5 %). Якщо уклон пішохідних доріжок або тротуарів перевищує 5 %, слід передбачати спеціальні пологі обхідні шляхи. На ділянках, де уклон пішохідних доріжок більше ніж 5%, необхідно влаштовувати зовнішні сходи і пандуси. Сходи повинні дублюватися пандусами. Поперечний уклон шляху руху слід приймати в межах 1-2 %. [13].

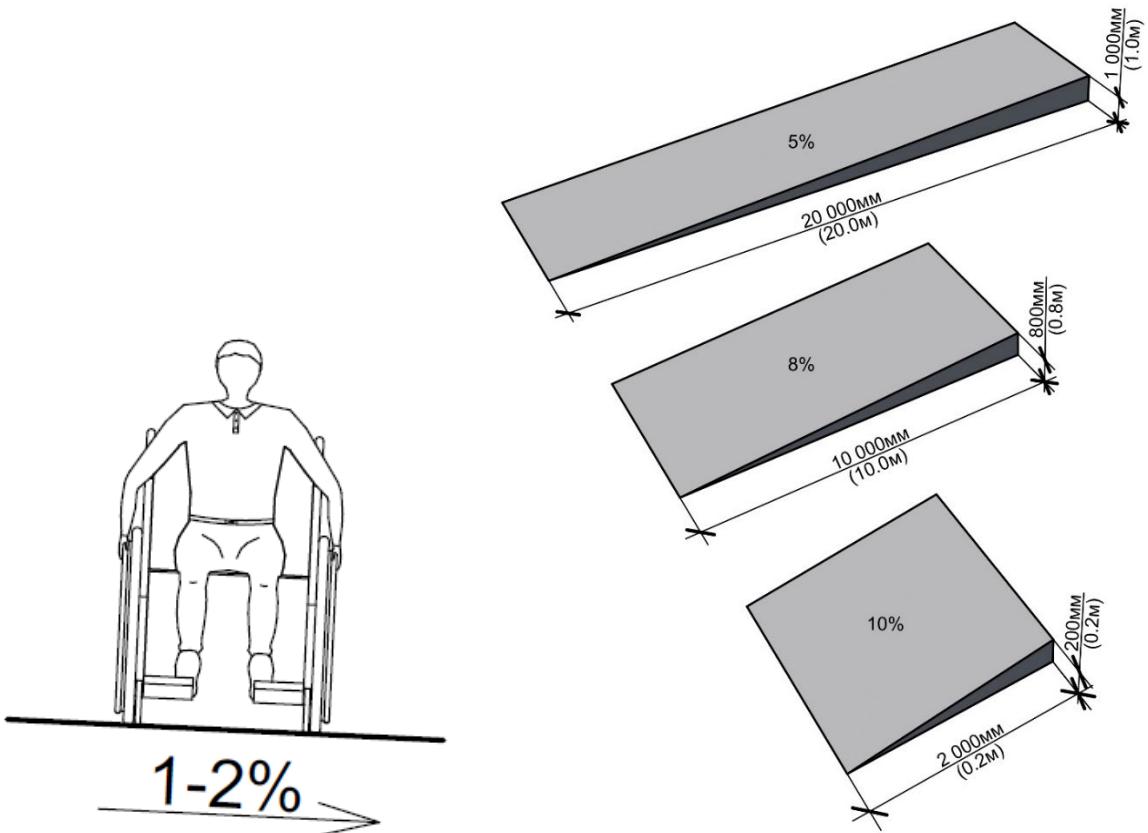

Рис. Допустимий ухил тротуару

Згідно ДБН Б.2.2-12:2019, п.6.1.10 [15] допускається суміщення доріжок для руху інвалідних візків з пішохідними доріжками за умови організації відокремлених велосипедних доріжок. Ширина пішохідних доріжок і тротуарів, які забезпечують рух осіб з особливими потребами та похилого віку на кріслах-візках, повинна бути не менше 1,8 м при двосторонньому русі та 1,2 м – при

односторонньому. Величина ухилів пішохідних доріжок і тротуарів не повинна перевищувати: поздовжніх – 40 %, поперечних – 10 %.

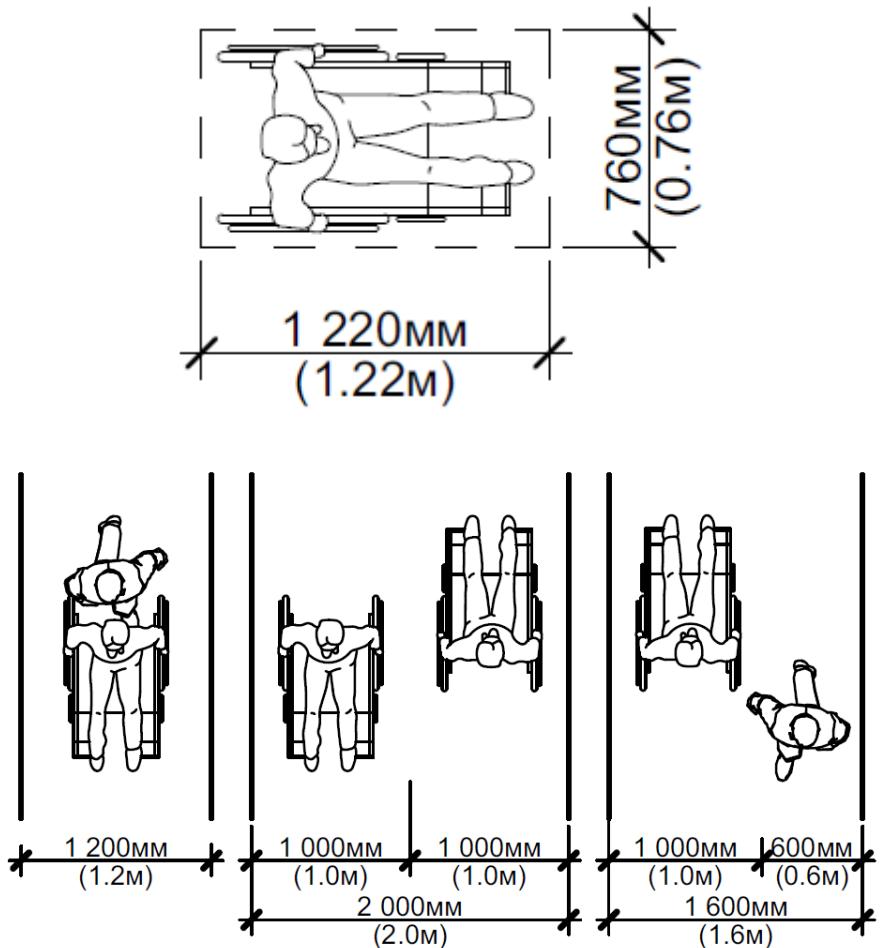

Рис. Габарити майданчиків і тротуарів для проїзду крісла колісного

На тротуарі не повинно бути сходів, вибоїн, а щілини між тротуарними плитами чи у різного виду решітках повинні бути не більше $1,5 \times 1,5$ см.

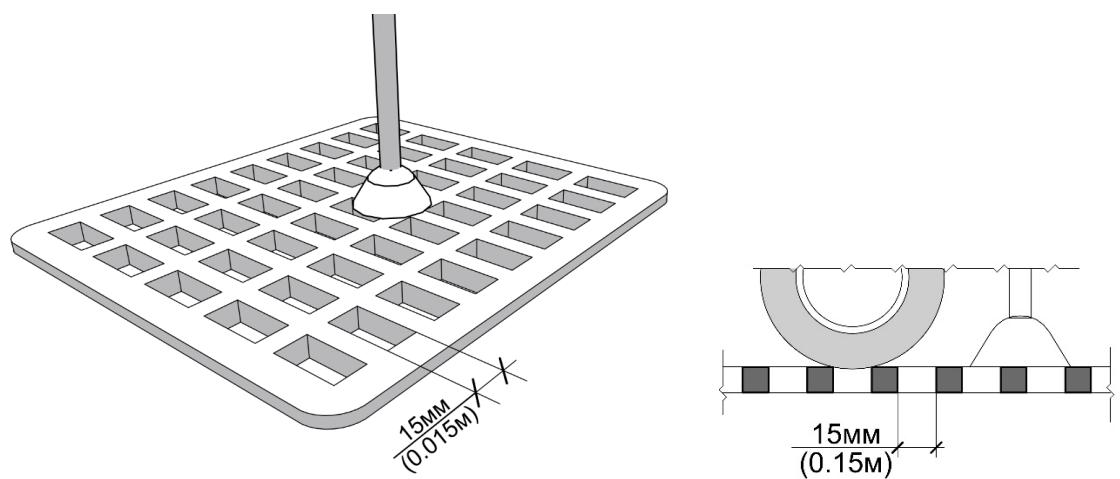

Рис. Схема влаштування водовідвідних лотків. [13]

Висоту бордюрів по краях пішохідних шляхів на ділянці рекомендується приймати 2,5 см і не більше 4 см.

На прилеглій території, в усіх місцях перетину пішохідних шляхів/тротуарів з проїздами проходи мають бути по усій ширині тротуару, без бордюрів, з плавними ухилами не більше 1:12.

Для забезпечення безперешкодного проходу для людей з вадами зору на пішохідні шляхи/тротуари не повинні виступати кущі та звисати гілки дерев, вивіски чи інші предмети нижче від 2,10 м. Якщо на території або ділянці є підземні чи надземні переходи, то їх необхідно обладнати пандусами чи підйомними пристроями або забезпечити надземний прохід.

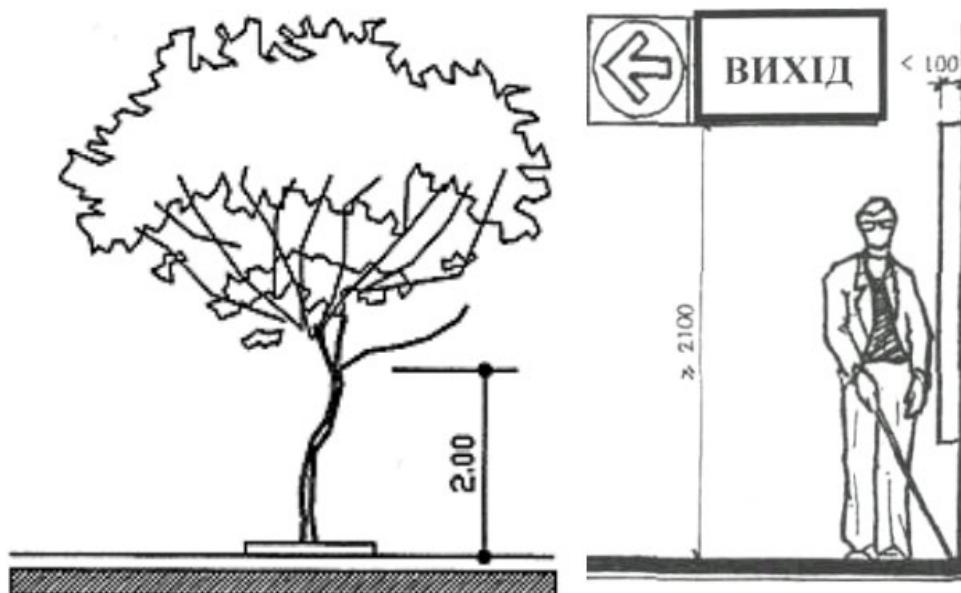

Рис. Схема допустимого розміщення вивісок і виступаючих елементів

Елементи благоустрою, які можуть бути перешкодою для людей з порушенням зору, слід розміщувати в одну лінію поза пішохідною зоною. Рекомендується використовувати такі позначки: чорний та жовтий - для позначення перешкод (напр. стовпів, вказівних знаків). Для маркування використовуються стійкі фарби, на колір яких не впливають погодні умови. Щоб забезпечити доступність для людей з порушенням зору, застосовують орієнтаційні підказки й контрастні предмети, завдяки чому вони легше орієнтуватися у просторі. Рекомендовані кольори: жовтий - червоний, білий - синій). Контрасти використовують коли необхідно вказати напрямок до закладу, для попередження про небезпечні зони або предмети. [19]

Підхід до будівлі, пандус та територія біля входу мають бути звільнені від рекламних стійок, сміттєвих баків тощо для вільного пересування.

3.1.2. Контрастне та тактильне покриття

На території населеного пункту на пішохідних шляхах, об'єктах інженерно-транспортної інфраструктури, земельних ділянках (прилеглій території) об'єктів, будівель та споруд громадського призначення всі перешкоди (уступи, сходи, пандуси, дерева, освітлювальне, інформаційне і вуличне технічне обладнання, а також край тротуару в зонах зупинок громадського транспорту і переходів через вулицю) треба виділяти смугами уніфікованого тактильного та контрастного по краю покриття.

Тактильні смуги є засобом безпеки, орієнтування, отримання інформації для осіб із порушенням зору та інших маломобільних груп населення.

Тактильні смуги, як засіб сигналізації або орієнтування для осіб з порушенням зору та інших користувачів повинні попереджувати про різні види небезпеки або перешкод при пересуванні на шляхах руху до (на) об'єктів(-ах) соціальної, інженерно-транспортної інфраструктури, пішохідних шляхах, прилеглою до об'єктів територією та в інтер'єрах об'єктів. Тактильні смуги повинні забезпечити інформацію щодо початку та закінчення руху, зміни напрямку руху, відображення місця посадки до транспортних засобів, місць отримання товарів, послуг, довідкової чи іншої інформації.

У місці розміщення тактильних смуг не повинні розташовуватися об'єкти або перешкоди (каналізаційні решітки, люки, стовпи, обмежувачі руху транспорту, МАФи). Тактильні смуги не повинні перешкоджати руху чи створювати бар'єри чи небезпеку для всіх категорій користувачів. Тактильні смуги повинні застосовуватись трьох типів: попереджувальні, спрямовуючі та інформаційні. Тактильні смуги можуть бути зовнішні (на елементах доріг і вулиць населених пунктів у визначених місцях), і внутрішні (на поверхні підлогового покриття, стінах громадських будівель і споруд, окремих стояках). За принципом встановлення тактильні смуги поділяються: на стандартні та спеціальні.

Стандартні тактильні смуги – це зовнішні та внутрішні смуги зі звичайних (типових) елементів середовища. Зовнішні стандартні тактильні смуги – це: бордюрний камінь, газон, пішохідна доріжка, яка має з одного чи двох боків різне за фактурою покриття зі стандартних матеріалів, комбіноване покриття, коли на пішохідних шляхах покладені різні типи тротуарної плитки, бруківки, асфальту, що відрізняються тактильно і за кольором. Стандартні тактильні смуги при дотриманні основних критеріїв щодо тактильності та контрастності, не повинні дисонувати з навколоишнім середовищем, в тому числі із об'єктами історичної та культурної спадщини. Стандартні (природні) тактильні орієнтири мають бути основними тактильними засобами для орієнтування. [13, 18]

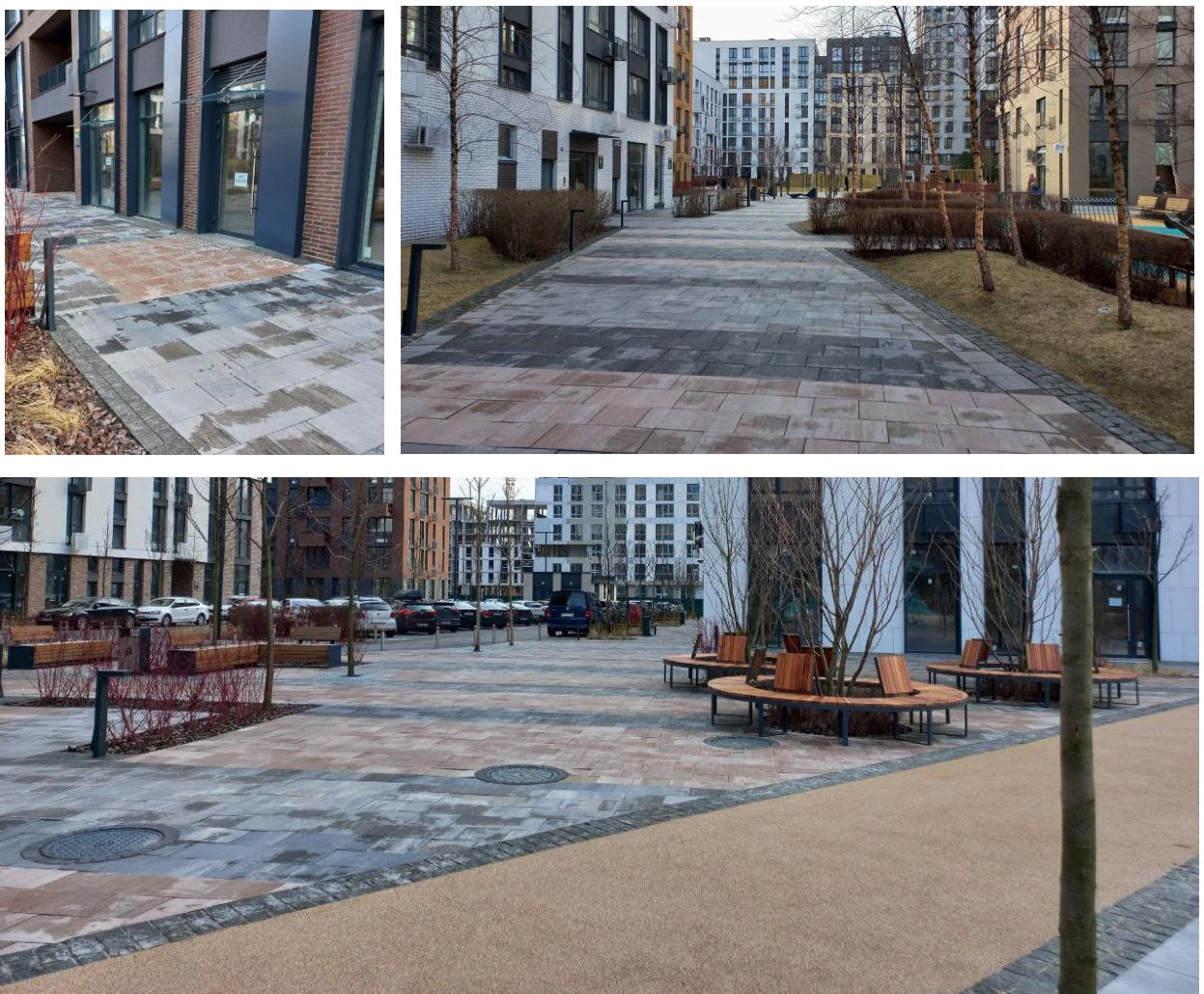

Рис. Приклади стандартних тактильних смуг

Спеціальні тактильні смуги – це тактильні поверхні, виготовлені зі спеціальних тактильних індикаторів. [13]

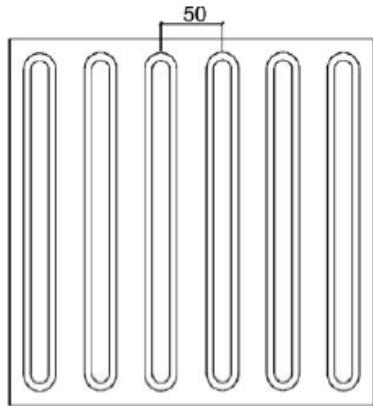
Рис. Приклади спеціальних тактильних смуг

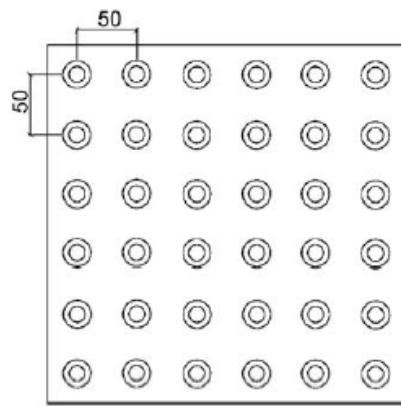
Рис. Приклади спеціальних тактильних смуг

Спеціальні тактильні смуги умовно розподіляють за типом рифу [18]:

- тип рифу «поздовжні паралельні лінії» використовують для направляючих спеціальних тактильних смуг;
- тип рифу «зрізаний конус» використовують для попереджувальних спеціальних тактильних смуг.

Рифи повздовжні

Рифи типу зрізаних конусів

Рис. Спеціальні тактильні індикатори (плити). [13]

Слід зазначити, що значення типу рифу є досить умовним, а основну необхідну людині з порушеннями зору інформацію надає саме тактильне співвідношення фактур, наявне у певному місці. Так, на місці розташування наземного пішохідного переходу може вказувати інформаційна тактильна смуга з рифом «поздовжні лінії», а інформаційна тактильна смуга, яка вказує на місці розташування острівця безпеки, наявність на пішохідному шляху зупинки громадського транспорту, місце зміни напряму руху направляючої тактильної смуги, може мати риф «зрізаний конус».

Головною вимогою щодо спеціальних та стандартних тактильних смуг є те, що вони повинні тактильно відрізнятися від основної поверхні, на яку їх встановлено, тобто мати тактильне співвідношення (тактильний контраст) та бути відчутними за допомогою білої тростили або підошви взуття. Встановлені

тактильні смуги також, за можливості, повинні контрастно відрізнятися за кольором від поверхні, на яку їх встановлено. Вимога щодо співвідношення кольорів є особливо важливою у разі поєднання тротуару та велодоріжки. Поверхня спеціальних тактильних смуг повинна бути шорсткою, мати підвищену зносостійкість до інтенсивного механічного впливу (механічної дії), мати антиковзкі властивості при потраплянні на неї атмосферних опадів. У місці розміщення тактильних смуг не повинні бути розташовані жодні об'єкти або перешкоди (каналізаційні решітки, люки, стовпи, обмежувачі руху транспорту, малі архітектурні форми тощо). [18]

Тактильне покриття повинне почнатися на відстані не менше ніж за 0,8 м до перешкоди, краю вулиці, початку небезпечної ділянки, зміни напряму руху тощо.

До організації простору і укладанні тактильної плитки є певні вимоги, які обов'язково слід дотримуватися:

- спеціальна тактильна плитка з поздовжніми рифленнями монтується для того, щоб повідомити про напрямок руху;
- конусоподібний покажчик на плитці говорить про те, що людина наближається до крайніх сходинок сходів;
- плити з квадратними рифленнями встановлюють у місцях перед перешкодами;
- діагональне рифлення у напрямку вліво або вправо вказує на відповідний поворот.

Попереджувальну тактильну смugu слід застосовувати для попередження про бар'єр, небезпеку, перешкоду. Спеціальні попереджувальні тактильні смуги повинні бути завширшки не менше ніж 0,4-0,6 м та мати рельєф у вигляді зрізаних конусів заввишки 0,004-0,005 м. Початок попереджувальної тактильної смуги повинен знаходитись не менше ніж за 0,8 м до перешкоди.

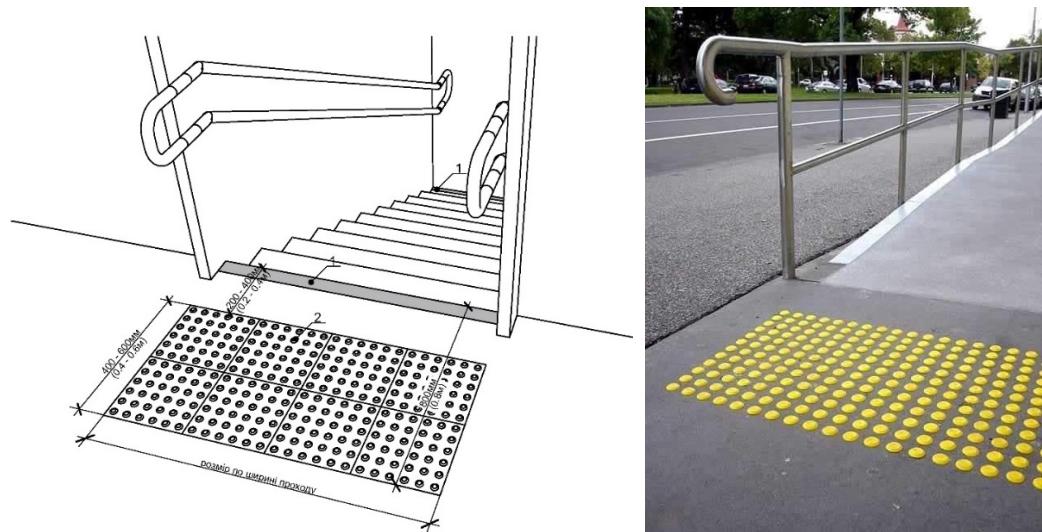

Рис. Застосування попереджувальної тактильної смуги перед початком сходів/пандусом.

Попереджувальні тактильні смуги повинні мати ширину відповідно до ширини перешкоди на шляху руху. Попереджувальні тактильні смуги обов'язково встановлюються паралельно відносно бар'єру (перешкоди): у місцях пониження бордюрного каменю перед виходом на проїзну частину, по ширині розмітки пішохідного переходу, перед наземним чи підземним переходом, по краю платформи на залізничному транспорті, метрополітені, автовокзалі, перед початком сходів, пандусів, перед загальним входом або виходом до об'єкта чи прилеглої території, на початку та в кінці пониження або підвищення пішохідного шляху. [13]

Основною проблемою при прокладанні тактильних смуг на вулицях українських міст є недотримання вимоги тактильного співвідношення фактур різних елементів, що розташовані на поверхні, якою прямує незряча людина. Як приклад, спеціальні тактильні смуги прокладають на фігурному елементі мощення «Старе місто», який має фаску, або бруківці. Розрізнати фактуру фаски такої плитки і фактуру тактильної смуги на дотик за допомогою білої тростини фактура майже неможливо, оскільки вони відчувають майже як єдине покриття. практично не відчутні на дотик, оскільки відсутня різниця фактур – тактильне співвідношення двох елементів, розташованих поруч на поверхні, якою прямує людина.

Фото. Приклад некоректного застосування тактильної смуги.

Направляюча тактильна смуга повинна забезпечувати вільне орієнтування для пошуку необхідного та безпечно напряму руху осіб з порушенням зору та інших користувачів. Смуга спеціальної направляючої тактильної смуги повинна бути завширшки не менше ніж 0,3 м, мати рельєфний вигляд повздовжніх (паралельних один одному) рифів або ребер. Спеціальні направляючі тактильні смуги слід встановлювати лише на тих об'єктах, де відсутні яскраво виражені чи зрозумілі стандартні тактильні смуги, або якщо необхідно, прокласти маршрут до конкретного об'єкта. Направляючі тактильні смуги повинні бути встановлені на площах, у громадських просторах, на шляхах до об'єктів громадського призначення, транспорту та транспортної інфраструктури. [13]

При примиканні смуг одна до одної мінімальна довжина променю тактильної смуги повинна становити не менше ніж 1,2 м. Це пов'язано з довжиною білої тростини, яку використовує незряча людина для переміщення відкритими просторами – 1,0 – 1,2 м. Два чи більше променів тактильних смуг довжиною менше ніж 1,2 м при примиканні один до одного можуть тактильно «не прочитатися» наконечником тростини, особливо коли є декілька поворотів «направляюча – попереджувальна – направляюча» смуги. Analogічно при прокладанні паралельно тактильних смуг відстань між ними повинна бути не менше ніж 3,0 м для уникнення «тактильного шуму» і дезорієнтування. [18]

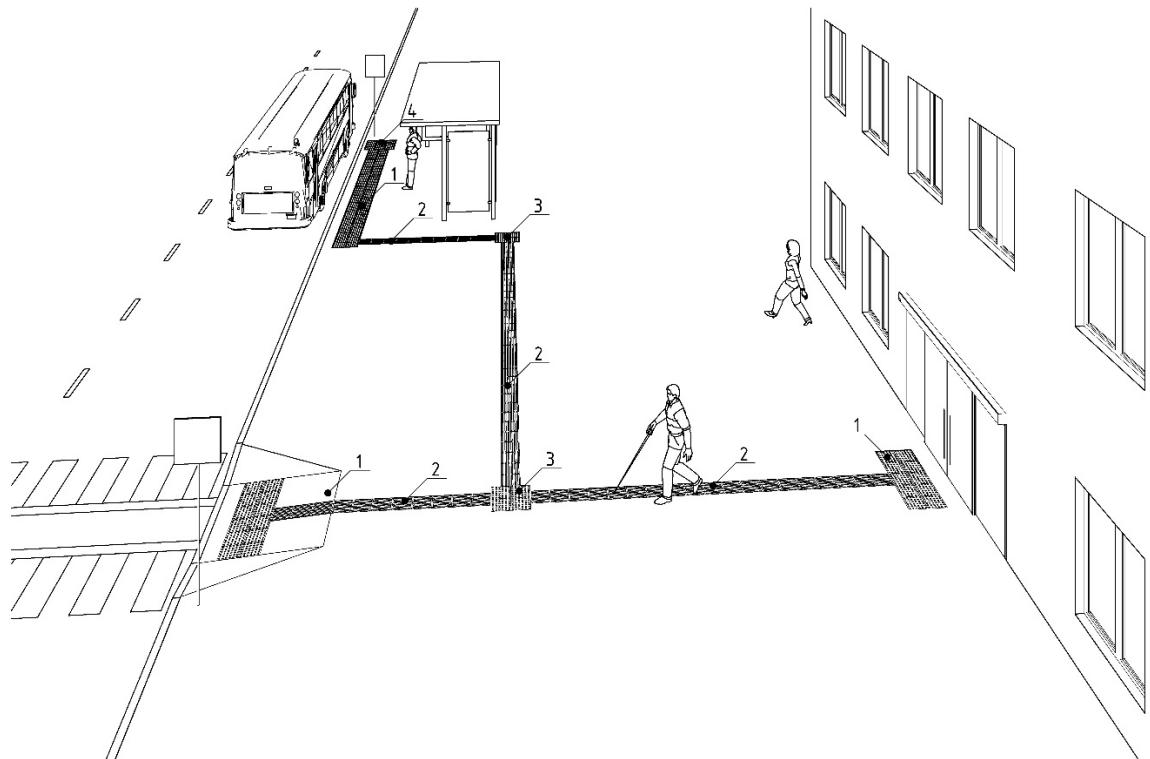

Рис. Приклад застосування направляючої тактильної смуги. [13]

Риф спеціальної тактильної смуги повинен виступати над поверхнею не більше ніж на 0,005 м. Неприпустимим є встановлення на поверхню пішохідного шляху тактильного індикатора, який, окрім висоти рифу, має додаткову висоту над поверхнею пішохідного руху, тобто поверхня тактильного індикатора, окрім рифу, повинна бути заглиблена у поверхню руху. [18]

Оптимальною ширину спеціальної направляючої тактильної смуги 0,3 м, а спеціальна попереджувальна тактильна смуга повинна бути завширшки 0,3 – 0,6 м. Попереджувальна тактильна смуга повинна бути встановлена за усією шириною перешкоди або за усією шириною подальшого шляху руху, наприклад, довжина тактильної смуги має дорівнювати ширині пішохідного переходу, сходів або дверного отвору, перед якими вона встановлена.

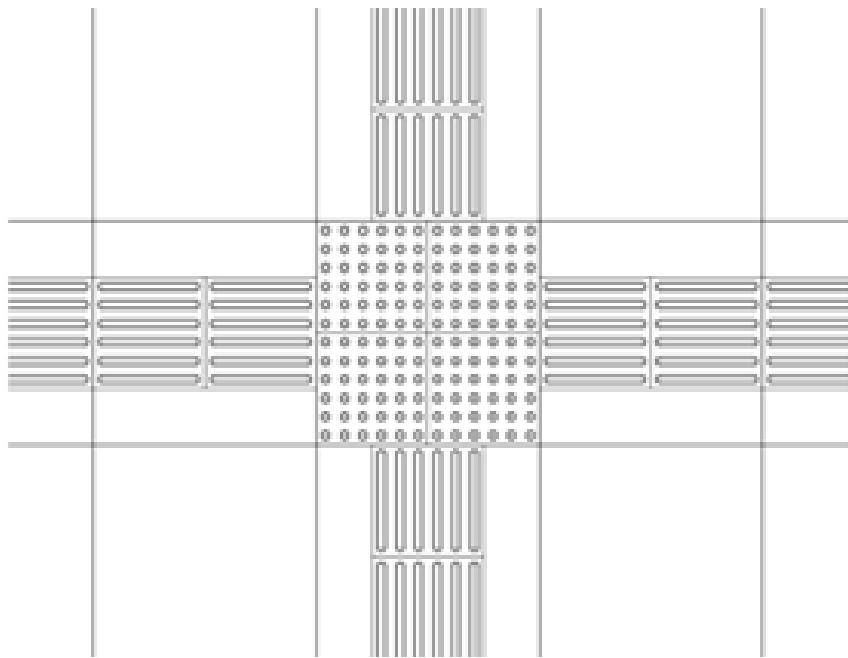

Рис. Приклад розміщення спеціальної направляючої тактильної смуги

Спеціальна інформаційна тактильна смуга, яка вказує зміну напрямку руху чи розходження в різні боки направляючої тактильної смуги, повинна мати розмір не менше ніж $0,6 \times 0,6$ м, а оптимальним для визначення буде розмір – $0,9 \times 0,9$ м.

Попереджувальні тактильні смуги обов'язково мають бути встановлені паралельно до бар'єру (перешкоди) та під кутом 90° відносно подальшого необхідного шляху руху у місцях [18]:

- пониження бордюрного каменю перед виходом на проїзну частину, за шириною розмітки пішохідного переходу;
- перед входом до наземного чи підземного переходу;
- уздовж краю платформи на залізничному транспорті, автовокзалі, у метрополітені, на посадкових майданчиках зупинок громадського транспорту, перед початком сходів, пандусів;
- перед загальним входом або виходом до об'єкта чи прилеглої території;
- на початку пониження або підвищення пішохідного шляху тощо.

3.1.3. Пандуси, пологі з'їзди

Необхідно влаштовувати пандуси або пологі з'їзди до будівлі. Також необхідно влаштовувати з'їзди з тротуарів, особливо на територіях наземних пішохідних переходів, біля закладів громадського призначення, на з'їздах з пішохідних тротуарів тощо. Це не тільки зробить середовище більш доступним, але й більш безпечним. Такими з'їздами або пандусами зможуть користуватися не лише люди з інвалідністю, а й наприклад вагітна жінка, чи людина з важкими пакетами.

Згідно ДБН Б.2.2-12:2019, п.6.1.10 [15] до спеціалізованих житлових будинків, а також будинків з квартирами в перших поверхах для маломобільних груп населення слід передбачати проїзди, суміщені з тротуарами, при їх довжині не більше 150 м і загальній ширині не менше 4,2 м. Доріжки для проїзду інвалідних візків необхідно прокладати за основними напрямками руху людей з інвалідністю у межах населених пунктів або їх районів до відповідних установ охорони здоров'я, соціального забезпечення, торгівлі, фізкультури тощо, при цьому необхідно передбачати обладнання перехресть (пандуси – з'їзди, світлофори), а також застосування тактильних поверхонь для орієнтації людей з вадами зору.

Пропускна ширина пологого з'їзду має бути 1,2 м, але не менше 90 см. Рекомендовані ухили пологого з'їзду повинні бути:

- фронтальний – 1:12;
- бічні – 1:10.

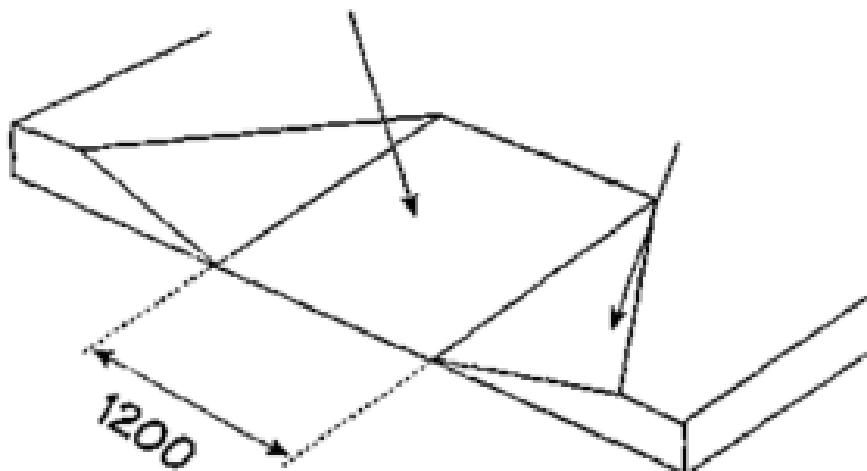

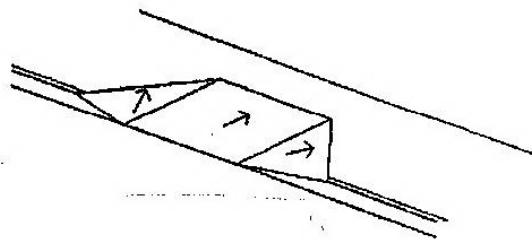
Рис. Схема пологого з'їзду

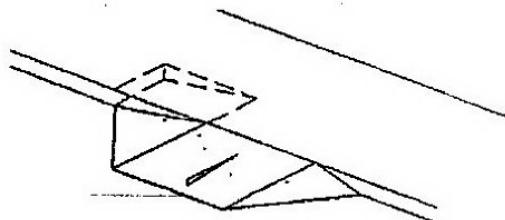
Рис. Схема встановлення пониженої бортової каменю в місці примикання тактильних поверхонь тротуару і проїзджої частини

Пологі (похилі) з'їзди бувають трьох типів:

стандартний: з'їзд з трьома похилими сторонами, які вбудовані у тротуар. Це забезпечує безперешкодний проїзд у трьох напрямках (фронтальному і бічних).

прилаштований: допускається лише на автостоянках. Він примикає до тротуару трьома сторонами, що забезпечує виїзд з трьох напрямків.

односкатний: має лише один ухил. Через те, що з обох боків пандуса виступають бордюри, він є небезпечним для користувачів візками й пішоходів.

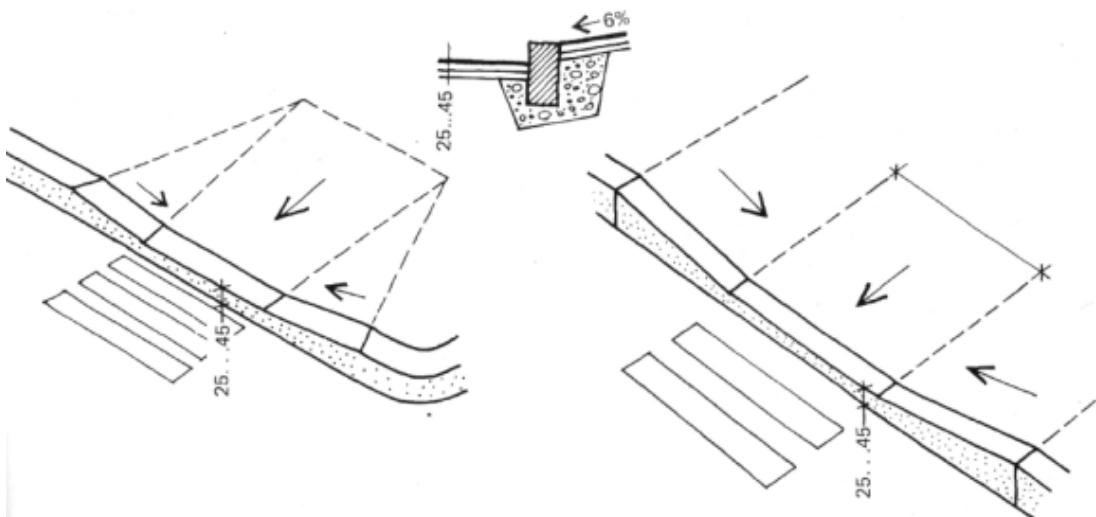
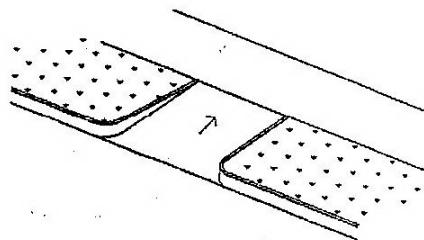

Рис. Пологий з'їзд на пішохідному переході

Пандусом називають гладкий похилий шлях, який забезпечує сполучення приміщень, що знаходяться на різних рівнях. Пандусам додають ухил від 50 до 120 (1:12-1:15). Пандуси складаються з похилих гладких елементів і площинок. Можуть бути одно маршеві , прямо- і криволінійні у плані. Одномаршеві прямолінійні пандуси утворюються похилими площинами, що спираються на площинки чи конструкції перекриттів. При цьому можна виділити наступні конструкції: прогони, балки, настили. Двомаршеві пандуси мають косоурні і майданчикові балки, по яких укладають збірні залізобетонні плити чи монолітний залізобетон. Криволінійні пандуси виконують з монолітного залізобетону.

Рис. Ухил пандуса

Чиста підлога пандусів повинна мати неслизьку поверхню (асфальт, цемент, релін, килимова доріжка тощо). Огороження пандусів виконують так само, як і для сходів.[37] Вхідні двері повинні відчинятися у бік, протилежний пандусу.

Пандуси необхідно облаштовувати поруччями зі зручним обхватом рукою. Таке поруччя доцільно робити круглої форми, діаметром 35-45 мм. На пандусі поруччя слід розташовувати на ширині 1,2 м і на висоті 900, 700 та 500 мм. Поручні мають розміщуватись з обох боків пандусу, мати безперервну поверхню, контрастний колір з тлом, бути не ковзкими і не мати містити гострих або абразивних елементів. [14]

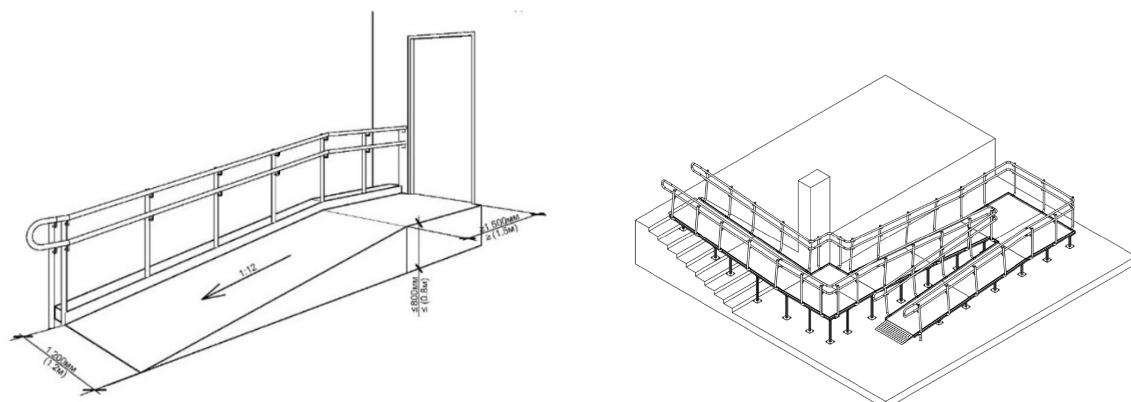

Рис. Варіанти конструкції пандуса (прямі і з поворотом)

Якщо висота підйому понад 0,8 м, потрібно облаштовувати горизонтальні майданчики, де можна було б перепочити при підйом та збавити швидкість при спускові людини, що користується кріслом колісним. В такому випадку пандус буде не прямим, а з поворотом на 90° або на 180°.

Параметри розворотного майданчика на початку та в кінці пандуса:

- на 90° повинні бути не менше 1,3 X 1,3 м;
- на 180° - не менше 1,3 X 1,5 м;
- на 360° потрібна площаадка не менше 1,5 X 1,5м.

Для покриття пандуса необхідно використовувати жорсткий, не ковзкий і легкий у догляді матеріал. На початку і в кінці пандуса повинна розміщуватись контрастна за кольором текстурна маркувальна смуга з мінімальною шириною 0,60 м щоб сповіщати людей з порушеннями зору про розташування пандуса. Необхідно також забезпечити ефективну дренажну систему з метою запобігання накопиченню води.

3.1.4. Зовнішні сходи та підйомники

Перед сходами в обов'язковому порядку слід розмістити спеціальну тактильну смугу, яка дасть зрозуміти, що попереду перешкода.

Сходи зі слизьким покриттям потребують переоблаштування. Одним з таких способів є встановлення алюмінієвих рифлених смуг. Їх кріплять посередині ступені за допомогою клею або саморізів. Металеві смуги можуть витримати кілька сезонів інтенсивної експлуатації, по мірі зношування їх замінюють. Ішим способом є встановлення гумових накладок. Їх монтують на краю сходинок, що є найнебезпечнішим місцем. Крім функції безпеки, такі накладки захищають краї плитки від неминучих сколів. Про проблему ковзання можна потурбуватися заздалегідь, придбавши рифлену плитку. Такий варіант дозволить вирішити проблему з опадами у вигляді дощу і слабкого снігу.

У просторі перед сходами слід передбачати попереджувальне маркування рельєфним іншоструктурним покриттям, глибина якого повинна бути 450-500 мм, а ширина відповідати ширині сходинки; зовнішній край цього покриття має прилягати до основи сходинки і контрастувати з нею. Першу та останню сходинки в приміщеннях і ззовні будинку слід фарбувати яскраво жовтою фарбою та наносити на них гумове або абразивне покриття.

Сходи повинні бути рівними, суцільними, з підсходинками (лицьова вертикальна частина сходинки), із шорсткуютою поверхнею. Ширину маршів зовнішніх сходів допускається приймати не менше ніж 1,35 м, ширину сходинок – не менше ніж 0,4 м, висоту підйомів сходинок – не більше ніж 0,12 м. Між маршрутами

сходів слід влаштовувати горизонтальні площинки завширшки не менше ширини сходів і завдовжки не менше 1,5 м. Поодинокі сходинки краще замінювати пандусами. [13]

Сходи, як і пандуси повинні мати з обох боків поручні на висоті 0,7 м і 0,9 м, а в дошкільних закладах, парках, на дитячих майданчиках – додатково на висоті 0,5 м. Поручень до опори має кріпиться знизу (не допускається бокове кріпління). Відстань від бічної стіни 0,045 м, діаметр труби поручня 0,035-0,045 м. Завершальні частини поручня і вгорі, і внизу повинні бути довші маршу або похилої частини пандуса на 0,3 м та мати заокруглення. За ширини сходів 2,5 м і більше слід додатково передбачати розділові поручні. [13]

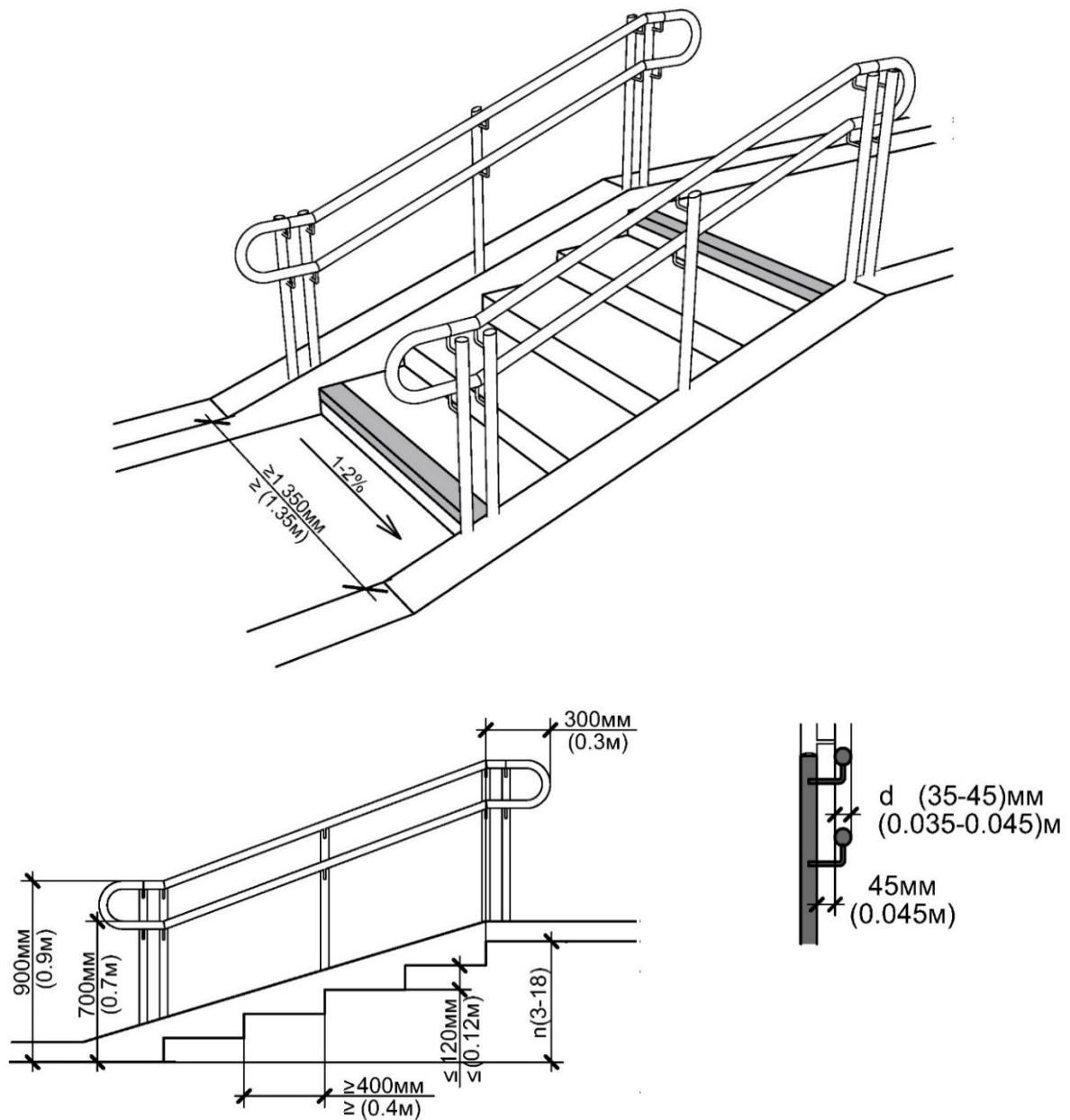

Рис. Вимоги до обладнання сходів поручнями і контрастними маркувальними смугами

Важливим моментом є необхідність розміщення поручнів з обох боків сходового прольоту. Таке рішення буде забезпечувати комфорт для людей з ослабленою функцією однієї руки, яким при підйомі необхідно триматись за поручень з одного боку сходів, а при спуску – з іншого.

Зовнішні сходи слід передбачати за умови наявності ухилу землі у відповідному місці більше 10 %. Зовнішні сходи повинні дублюватися пандусами, а за необхідності – іншими засобами підйому з вертикальним переміщенням або з переміщенням паралельно нахилу сходів та відповідати вимогам ДБН В.2.3-5. [13]

Альтернативою в'їздним пандусам є підйомники, які можуть бути похилими або вертикальними, гідравлічними або електричними в залежності від конструкції.

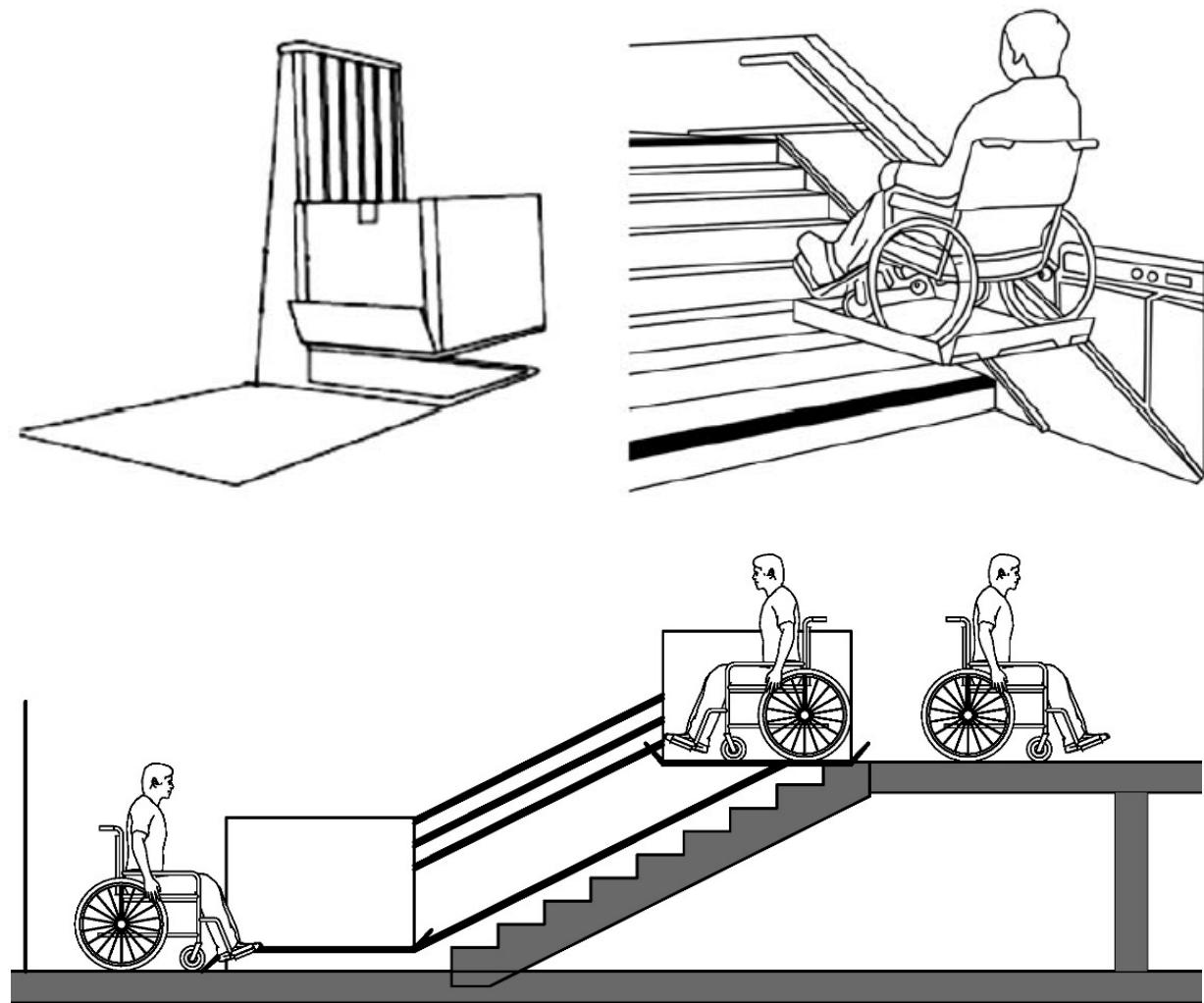

Рис. Схема обладнання сходів похилим підйомником. [13]

Фото. Приклади влаштування підйомників

3.1.5. Пішохідні переходи

Вздовж головних вулиць, по самих популярних маршрутах, а також по маршрутах, які пролягають від житлового будинку до зупинки громадського транспорту, або до об'єктів повсякденного обслуговування, рекомендується робити мощення тротуару спеціальним видом тактильної плитки.

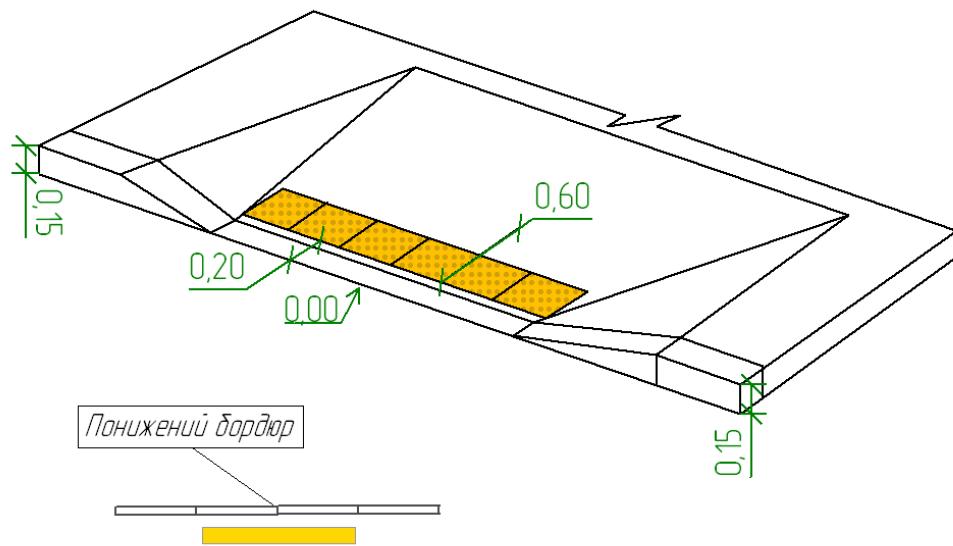

Рис. Типове обладнання пішохідного переходу попереджувальною тактильною смugoю

Інформаційною тактильною смugoю позначають початок та закінчення, а також місце зміни напрямку руху направляючої тактильної смugi, поворот чи розходження її в різні боки, початок наземного/підземного пішохідного переходу (перехрестя). У місці початку наземного пішохідного переходу (перехрестя) інформаційна тактильна смуга наноситься перпендикулярно до попереджувальної тактильної смugi. Допускаються інші кути примикання, у тому числі у вигляді продовження у відповідному напрямку залежно від планувальних вирішень пішохідних переходів і перехресть. Інформаційна тактильна смуга у

таких випадках наноситься по всій ширині пішохідного шляху. Таким чином також позначаються підземні переходи, початок (закінчення) зупинок громадського транспорту, місця посадки в міський транспорт, пандуси, сходи, вхідні групи. Місце зміни напрямку руху направляючої тактильної смуги, поворот чи розходження її в різні боки позначається інформаційною тактильною смugoю завширшки не менше ніж 0,6 м зі зрізаними конусами. [13]

Інформаційна тактильна смуга, прокладена на тротуарі у місці розташування пішохідного переходу, виконує, окрім інформування про місце переходу, функцію направляючу, коли необхідно, використовуючи цю тактильну смугу, знайти напрямок руху до місця розташування попереджуvalnoї тактильної смуги. [18]

Рис. Приклади застосування попереджуvalnoї тактильної смуги перед наземним пішохідним переходом.

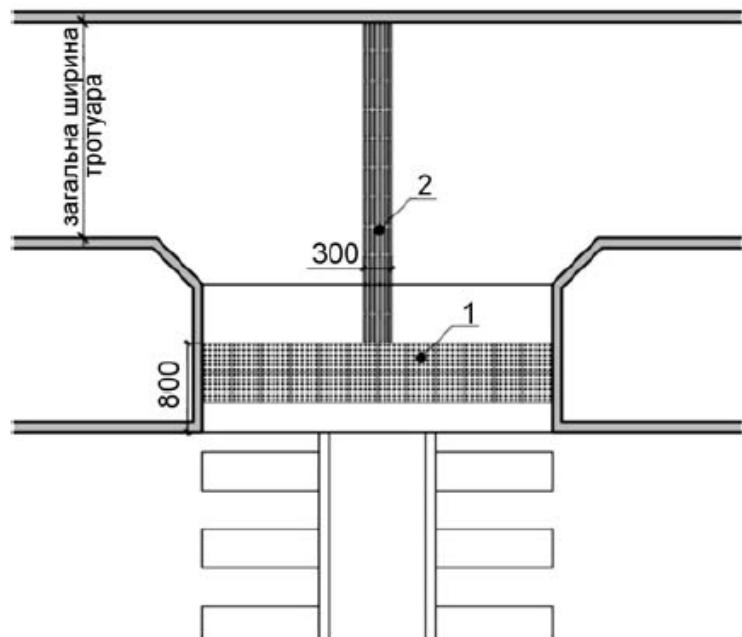

Рис. Застосування тактильних смуг на наземному пішохідному переході. (1 – попереджуvalна, 2 – інформаційна) [13]

У місці розташування наземного пішохідного переходу (перехрестя) інформаційну тактильну смугу прокладають перпендикулярно до попереджуvalnoї тактильної смуги, розташованої при виході на проїзну частину.

Дозволені й інші кути примикання, у тому числі у вигляді продовження попереджувальної тактильної смуги у цьому напрямку, залежно від планувальних рішень пішохідних переходів і перехресть. Інформаційну тактильну смугу у такому разі можливо прокладати за усією шириною пішохідного шляху. [19]

На пішохідних переходах в громадських місцях загальноміського значення (головні площі, вулиці), а також в місцях, де проживають люди з порушенням зору доцільно розташовувати світлофори з звуковим сигналом та додатково освітлювати наземні пішохідні переходи в нічний час.

На пішохідних переходах попереджувальну тактильну смугу влаштовують перпендикулярно до подальшого шляху руху за усією шириною пішохідного переходу. Відстань від краю попереджувальної тактильної смуги до крайки проїзної частини не повинна перевищувати 0,2 м. Саме тактильна смуга інформує (попереджує) пішохода про те, де саме закінчується тротуар і починається проїзна частина. Місце розташування колони, опори світлофора, на якій встановлено пристрій керування світлофором, має бути позначене тактильною смugoю – попереджувальною та/або інформаційною. [18]

Фото. Обладнання світлофору зі звуковим сигналом і кнопкою увімкнення

3.1.6. Вхідні групи

При влаштуванні вхідних груп слід застосовувати принципи універсального дизайну. Найкращим рішенням є влаштування усіх входів і виходів з будівлі, в тому

числі евакуаційних, врівень з землею без влаштування ґанку [13]. При цьому слід передбачати тверде покриття із дренажем та зливостоком.

Майданчик перед входами в будівлю та пандуси повинні бути захищенні від атмосферних опадів. Вхідна площаадка повинна бути розміром не менше 1,5 x 1,5 м і мати: навіс, водовідведення, а також залежно від кліматичних умов - підігрів.

Якщо висота площаадки менше 45 см, поручні та огороження влаштовувати не обов'язково, втім, для безпеки рекомендується встановлювати бортики на відкритих краях сходинок і пандуса, або костур, палка або колесо крісла не зісковзнули з майданчика. [19]

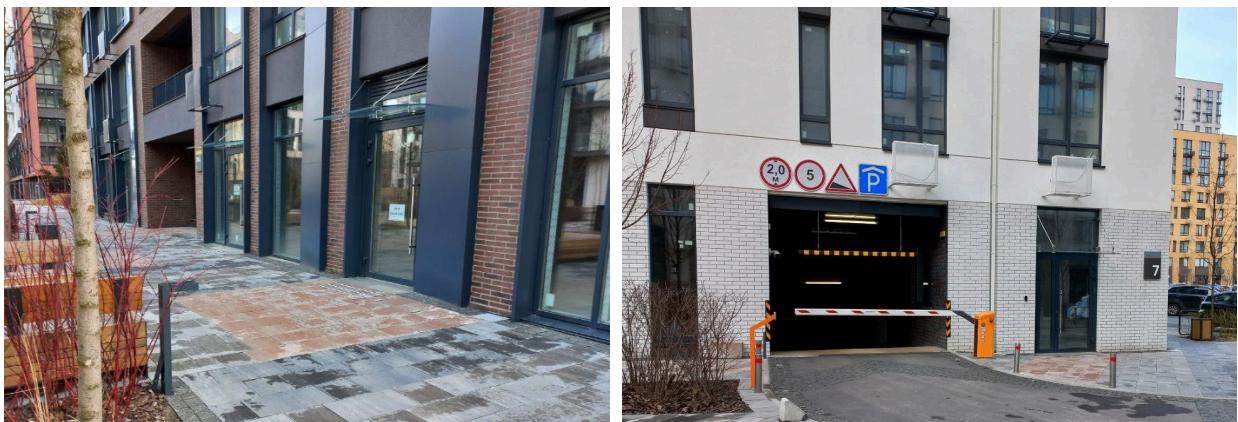

Фото. Приклади універсальних рішень вхідних груп

Зазвичай вхідна зона перед будівлею відіграє роль своєрідного накопичувального майданчика, тому вона повинна бути вільною від перешкод, мати простір для вільного пересування на кріслі колісному і можливість для зручного відкривання дверей. Ширина дверних прорізів не повинна бути меншою за 90 см.

На вході в будівлю і приміщення не повинні бути порогів, або їх висота не повинна перевищувати 2,5 см. Ручки дверей повинні мати зручну форму, щоб можна було легко схопити рукою, а також без зусиль відчинити двері рухом кисті руки або передпліччя. [19] Більш універсальним рішенням для вхідних дверей є вертикальні довгі дверні ручки-скоби.

Вхідні групи мають бути обладнані додатковим освітленням в темний час доби. Біля вхідних дверей необхідно розміщувати таблички з інформацією про об'єкт, режим роботи закладу, в тому числі шрифтом Брайля. Висота розташування кнопок має бути тобто в зоні доступності людини з інвалідністю – 90-110 см. і тактильних табличок

Фото. Приклади рішень вхідних груп з дверною ручкою-скобою та інформаційними табличками шрифтом Брайля

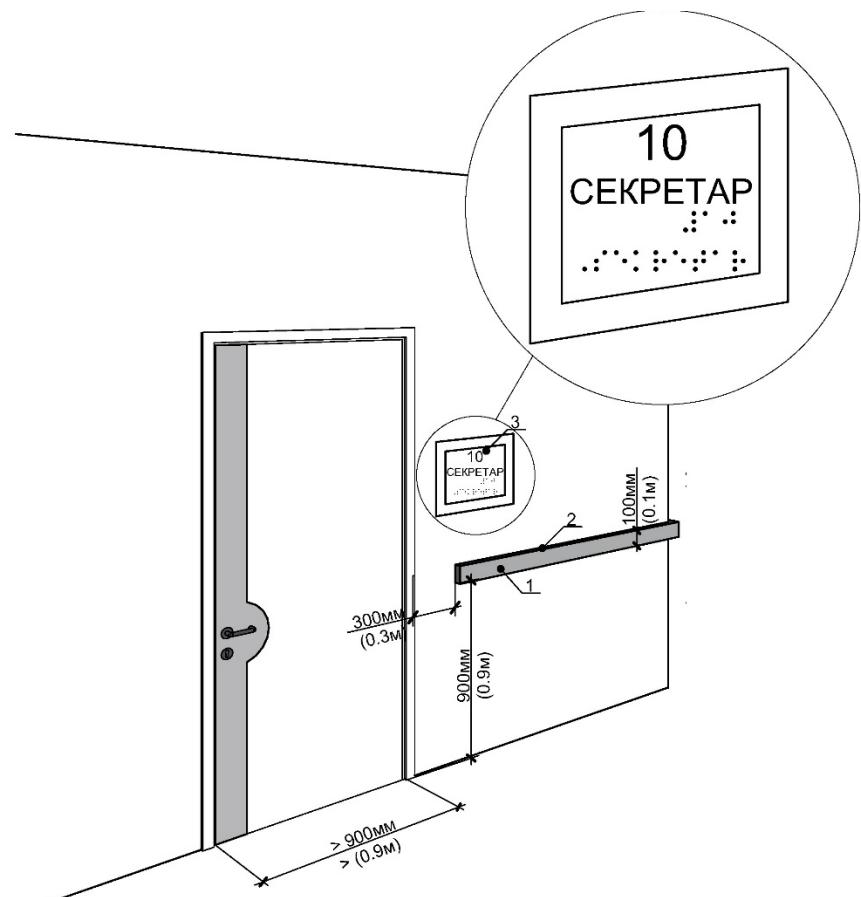

Рис. Схема розміщення елементів вхідної зони

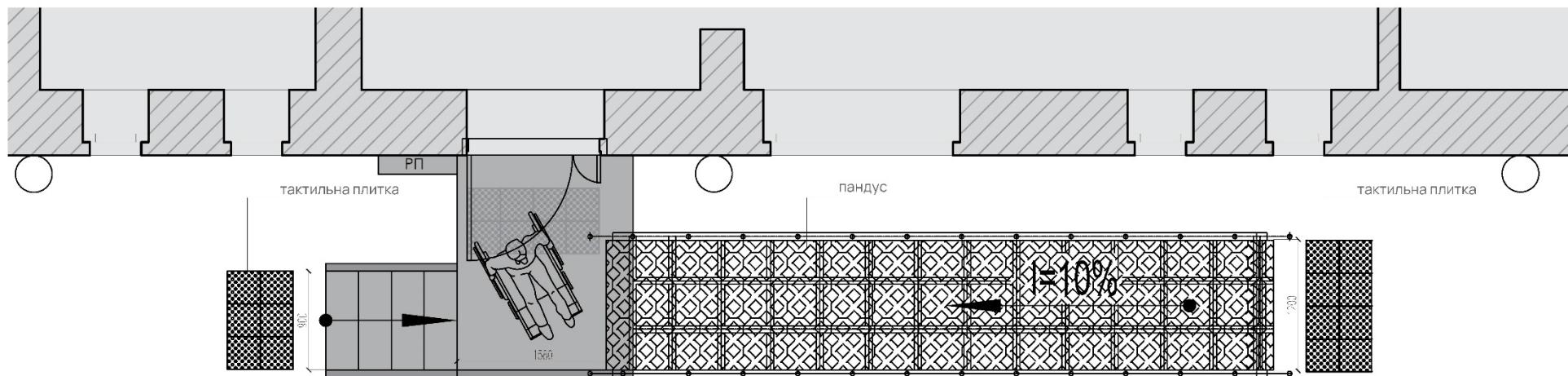
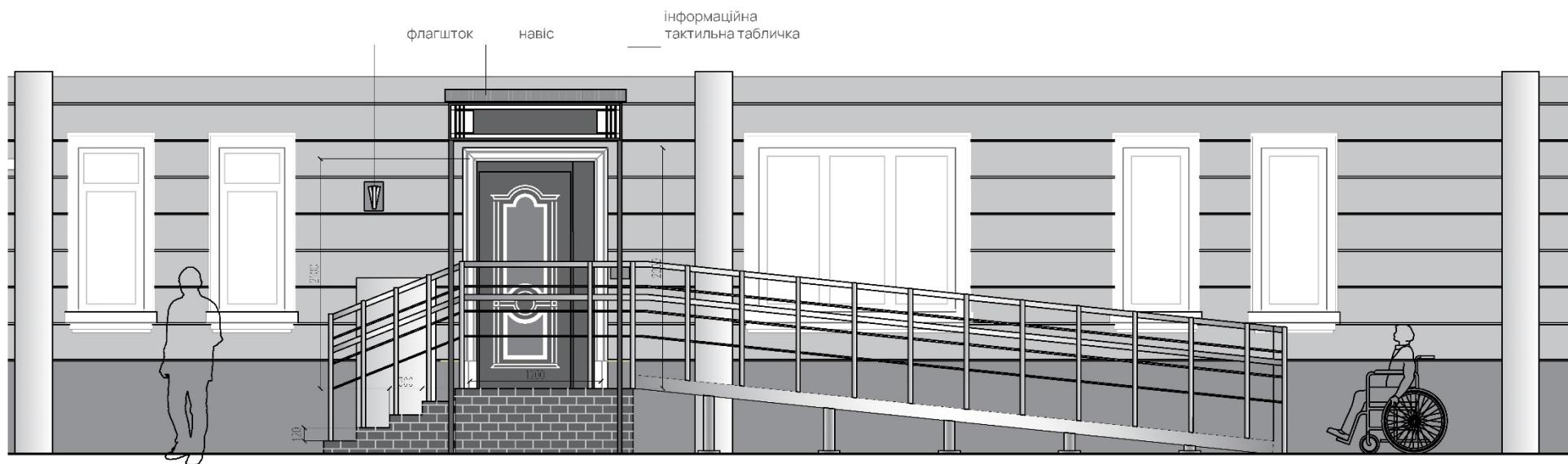

Рис. Схема адаптаційного рішення з влаштуванням пандусу для вхідної групи

3.1.7. Освітлення і дзеркала

В більшості населених місць доцільно удосконалити систему освітлення: додати кількість ліхтарів, змінити тъмяне жовте світло на яскраве біле, за рахунок світлодіодних ламп. Це зробить пересування людей територією більш кофортним, та менш небезпечним. Необхідно встановити більше освітлення на пішохідних шляхах, які пролягають від зупинок громадського транспорту до будинків. Для комфорного та безпечної пересування містом у нічний час, освітлення повинне охоплювати усі пішохідні шляхи. Оснащення ліхтарів зовнішнього освітлення доцільно виконувати LED-лампами холодного світла. Не зважаючи на те, що тепле світло краще сприймається оком, для освітлення прибудинкової території та території біля громадських установ найчастіше його недостатньо.

Вхідні групи повинні мати достатньо освітлення, що сприятиме кращому орієнтуванню і знаходженню входу до будівлі, також мають бути рівномірно освітлені підходи до будівлі, сходи, пандуси і поручні.

В місцях з обмеженим кутом огляду, або наприклад на вузьких проходах доцільно встановлювати дзеркала. Оглядові дзеркала завдяки опуклій сферичній формі значно збільшують огляд, забезпечуючи перехожих більш повною інформацією. Це дозволяє людині побачити, чи не переслідує її хтось позаду, або за рогом.

3.1.8. Зупинки громадського транспорту

Доступні зупинки мають бути позначені жовтою тактильною плиткою та тактильними направляючими для людей з порушенням зору за 80 см до краю бордюрного каменю. У разі наявності бар'єрів і перешкод підхід до зупинки має бути облаштований похилими заїздами. Для орієнтації людей з порушенням зору встановлюються mnemonicсхеми, що дозволяють їм простіше орієнтуватися в просторі: за допомогою шрифту Брайля на карті промальована схема місцевості з зазначенням назви зупинок, адреси, пішохідного переходу. Також mnemonicсхема дозволяє прослухати аудіоінформацію про місцезнаходження різних установ, про маршрути громадського транспорту, про інтервал руху трамваїв та автобусів. Ця ж інформація має дублюватися на інформаційному табло. [19]

Перед початком посадкового майданчика зупинки з обох боків відносно шляху руху по всій ширині тротуару встановлюють інформаційні тактильні смуги перпендикулярно до проїзної частини. За всією довжиною посадкового майданчика зупинки встановлюють тактильну смугу, яка може виконувати функції водночас попереджувальної та направляючої. Таку тактильну смугу

встановлюють уздовж краю платформи зупинки на відстані 0,8 м від проїзної частини. Ширина тактильної смуги може бути 0,3 – 0,6 м. На цій тактильній смузі необхідно додатково виділяти інформаційною тактильною смugoю у вигляді квадрата площею не менше ніж $0,9 \times 0,9$ м очікуване місце розташування дверей для посадки під час зупинки маршрутного транспортного засобу. [19]

Рис. Застосування тактильних смуг на зупинці громадського транспорту. (1 – попереджувальна, 2 – інформаційна, 3 – інформаційна, що позначає місце посадки в транспорт) [13]

3.1.9. Транслітерація шрифтом Брайля, вказівники та навігація

Навігація та інформування є важливою складовою комфорктного простору. Доступне середовище повинно бути забезпечене засобами безпеки, орієнтування, отримання інформації, у тому числі для осіб із порушеннями зору, та включати: тактильні елементи доступності, візуальні елементи доступності, аудіопокажчики. [13]

Необхідно передбачати та встановлювати таблички Брайля для людей із порушенням зору. Це зробить їх перебування у місті більш комфорктним та безпечним. Рекомендується замінювати таблички з номерами будинків та назвами вулиць, які втратили свій колір, або назву погано видно.

Тактильні інформаційні покажчики повинні дублювати плоско друковану текстову чи графічну інформацію у тактильному вигляді та шрифтом Брайля. Порядок тактильних символів має відображатися зліва направо. Форми, на яких розташовано такі покажчики, не повинні мати гострих кутів (мати заокруглення). Тактильні інформаційні покажчики поділяються на інформаційні тактильні

таблички (зовнішні і внутрішні), інформаційні тактильні позначки та мнемосхеми. Інформаційні тактильні таблички повинні дублювати текстову інформацію у тактильному вигляді плоско друкованого тексту та шрифтом Брайля. [13]

Фото. Кнопка виклику поліції, таблички з телефонами екстрених служб

Елементи будівель та території, такі як доступні паркувальні місця, доступні зони посадки, доступні входи, якщо доступні не всі входи до будівлі, спеціалізовані місця у загальних туалетах, доступні підйомні пристрої тощо повинні ідентифікуватися міжнародним символом доступності. Покажчики напрямку, що вказують шлях до найближчого доступного елемента, повинні бути забезпечені в межах розумного пристосування у недоступних входах у будівлю, недоступних громадських туалетах, виходах і сходах, які не є шляхами евакуації для осіб з інвалідністю. [13]

Фото. Інформаційні покажчики, парк Наталка, Київ

Зовнішня тактильна табличка повинна містити основну інформацію про об'єкт, назву об'єкта, години роботи. Місце розміщення зовнішньої тактильної таблички праворуч від входу до об'єкта на висоті від 1,2 м до 1,5 м на стіні або окремому стояку, вертикально по відношенню до поверхні землі або на спеціальному стояку горизонтально під кутом 25-40° на висоті 0,9 м. [13]

Фото. Інформаційні таблички з шрифтом Брайля

Інформаційні таблички та покажчики повинні бути розташовані на зручній для вільного зорового сприймання висоті 1,20-1,60 м. Адресні таблички повинні бути розміщені при вході на прилеглу до об'єкта територію (за наявності). Адресні таблички на об'єкті повинні бути розташовані по краях будівлі та перед входом до будівлі. Покажчики, які вказують напрям руху до відповідних об'єктів, повинні бути розташовані в зоні видимості відносно один одного. Зміст покажчиків для орієнтування та навігації має бути чітким та лаконічним. [13]

Одним з видів тактильних інформаційних покажчиків є мнемосхема. Це засіб забезпечення навігації (орієнтування) осіб з порушеннями зору, який являє собою тактильний план будівлі, об'єкта, окремих локацій навколої території. Основне завдання мнемосхем – забезпечити доступність території або приміщень для самостійного безпечно пересування осіб з порушеннями зору. Тактильна мнемосхема має бути зрозумілою незрячому або слабозорому користувачеві на дотик і давати йому можливість самостійно зорієнтуватися на місцевості.

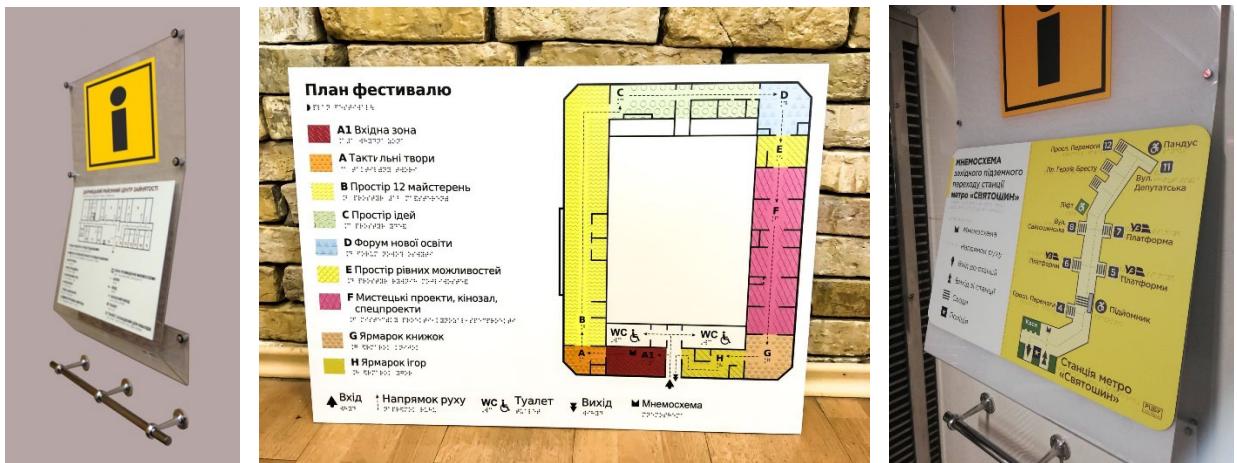

Фото. Приклади мнемосхем, РЦБУ

3.1.10. Елементи благоустрою

В межах громадських просторів доцільно передбачити можливості для короткого перепочинку, сидіння. Місця для сидіння слід розташовувати в затіненій зоні. Поруч із місцями для сидіння необхідно передбачити додаткове вільне місце для крісел колісничих та дитячих візочків.

Сидіння мають бути на висоті від 430 мм до 470 мм і обладнані підлокітниками та спинками, щоб допомогти літнім людям сідати та вставати. [14]

Фото. Лави зі спинкою і поручнями

Фото. Лава з місцем для крісла колісного

Для створення комфортного середовища для батьків і піклувальників з маленькими дітьми у візочках в громадських просторах біля закладів медицини, біля шкіл і дитсадків, магазинів доцільно влаштовувати організовані місця для паркування візочків.

Фото. Обладнання місця для паркування дитячих візочків

3.1.11. Майданчики

До категорії майданчиків, що розміщаються в межах громадських просторів, відносяться дитячі ігрові, спортивні і майданчики для відпочинку.

Розміщення дитячих ігрових майданчиків має на меті створення такого ігрового середовища, де діти будуть:

- отримувати позитивні емоції;
- отримувати новий досвід взаємодії з навколошнім середовищем і спілкування;
- психологічно і інтелектуально розвантажуватись після напруженого навчання;
- здійснювати психо-емоційну розрядку;
- перемикати увагу на інший вид діяльності і активності.

Різноманітні види ігрового обладнання сприяють розвитку різних здібностей дитини. Наприклад, канатні комплекси сприяють безпечному та комфорtnому подоланню страху висоти, психологічному розвантаженню, розвитку координації рухів, сенсорики і дрібної моторики, і, як наслідок, стимулювання розумових і мовних центрів дитини. Балансири сприяють розвитку координації рухів, стимуляція лівої і правої півкуль і мозжечка, тренування рівноваги, зміцнення м'язового корсету, тренування вестибулярного апарату дитини. Батути сприяють розвитку навички концентрації уваги дитини, розвитку вестибулярного апарату, навичкам м'язового групування, координації рухів і контролю над тілом. Сітки допомагають розвитку п'ястових і плечових м'язів, розвитку навички планування дій, згрупованої роботи м'язів тіла, стимулювання дрібної моторики при контакті з канатами, розвиток комунікаційних і соціально-колективних навичок дітей (взаємопідтримка, згуртованість, координованість дій). Гойдалки допомагають зняттю стресу, стимулюванню мовних центрів, психологічному розвантаженню, тренуванню вестибулярного апарату і координації рухів, відновлення спокою і відчуття умиротворення.

Майданчики для дітей можуть включати в себе зони для рухливих ігор, спортивні містечка, плескальний басейн, затінки для спокійних ігор і занять, майданчики з ігровим устаткуванням (ліанами, гойдалками, гірками, каруселями, бummами), невелику спортивну ігрову зону, місця і устаткування для занять легкою атлетикою, місця, обладнані гімнастичними снарядами, майданчики для вільних ігор, відкриту сцену, куточок оповідача, майданчик, де навчають правилам дорожнього руху, квітники і галявини для дітей, треки для катання на самокатах, гірки для катання на санях. [16]

Дитячі ігрові майданчики розташовують на відстані не менш 6 м від проїздів та автостоянок і не менш 5 м до майданчиків іншого призначення. Входи на майданчики варто організовувати з пішохідних доріжок, а не з проїздів або вулиць з рухом транспорту. Майданчики не повинні бути прохідними, забороняється робити входи на дитячі майданчики через гостеві автостоянки. Від проїздів і автостоянок майданчик повинен бути ізольований озелененою смugoю шириною не менш 5 м. Поверхня майданчику повинна бути рівною, відповідати вимогам скидання атмосферних вод, покриття не повинні порошити, а після дощу або поливу – швидко висихати. При проектуванні варто виділяти ділянки для активного відпочинку і для дітей у колясках.

Покриття майданчиків повинні бути безпильовими, а після дощу або поливу швидко висихати, тверде покриття влаштовують із плиток або інших декоративних матеріалів, що не зв'язані з застосуванням бітуму, покриття зі спецсуміші влаштовують у гойдалок, каруселей та іншого ігрового обладнання.

Зона майданчика:

Гумові плити

Штучна трава

Мульча

Пішохідна зона :

Бруківка без фаски

Рис. Типи покрівель дитячих майданчиків

Серед зелених насаджень у межах майданчиків рекомендується влаштовувати велосипедні доріжки шириною 1,2 – 1,5 м, що не повинні наблизятися до проїздів ближче чим на 5 м.

Зелені насадження навколо дитячих майданчиків повинні розміщати з урахуванням забезпечення їхньої інсоляції протягом 5 годин світлового дня, для чого з східного боку дерева висаджуються не ближче 5 м від краю майданчика, з західного та південно-західного боків – не ближче 1,5 м до майданчика, для того, щоб створити тінь та захистити відпочиваючих від гарячих променів полуденного сонця. Рослини по периметру ігрової зони захищають від вітру, пилу та вихлопних газів. Влаштування живоплоту використовується для зонування території і її поділу на частини для різних вікових груп. В асортимент деревно-чагарниковых порід для озеленення дитячих майданчиків не повинні включатися колючі, отрутні й плодові рослини.

Дитячі ігрові майданчики повинні освітлюватися у вечірній час, а освітлення повинне носити як функціональний так і декоративний характер, освітлювальні установки можуть бути вбудованими в малі архітектурні форми. Майданчики повинні бути обладнані інформаційними стендами з описом правил користування та телефонами екстрених служб. Виходячи з умов безпеки ігрові майданчики для дітей до сіми років слід огорожувати парканом висотою не менше 1,2 м.

Для дітей молодшого віку влаштовують майданчик для ігор з пісочницею, низькими гойдалками, лавами (високі і низькі) тощо, можуть бути влаштовані водні елементи обладнання. Необхідно передбачати окремий майданчик або окрему зону на комбінованому майданчику для ігор дітей до трьох років. Така зона має бути відокремлена від пішохідних шляхів, велодоріжок і місць активних ігор дітей старшого віку. Для безпеки ігрову зону потрібно відділити озелененням не нижче ніж 1,5 м або смugoю газону не менше 3 м, а також передбачити поруч місця для сидіння дорослих. Для ігор потрібно розміщувати низькі качелі та гірки, обладнання для лазання не вище 80 см.

При розміщені елементів благоустрою дитячого майданчика обов'язковим є дотримання рекомендацій виробника щодо зон безпеки ігрового обладнання (зона падіння і приземлення). Зони безпеки сусідніх елементів на майданчику не повинні перетинатися.

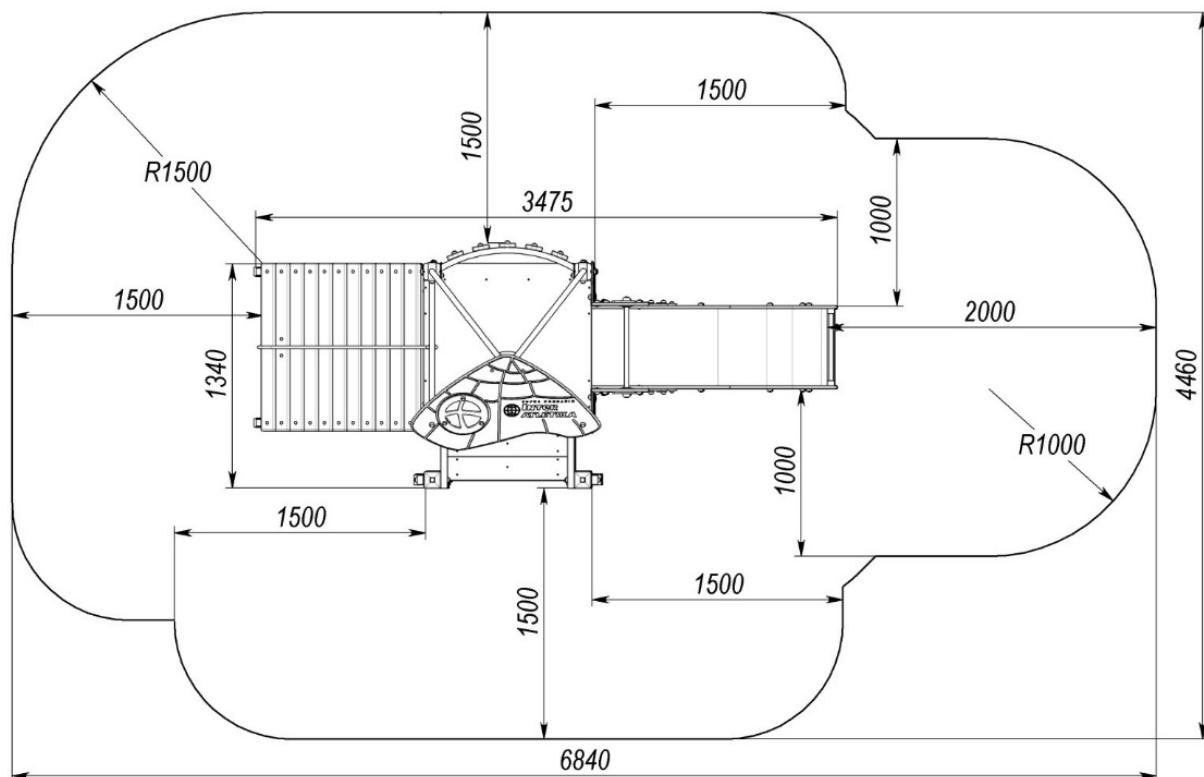

Рис. Приклад зони безпеки ігрового обладнання - гірки (Interatletika).

Майданчик для ігор дітей від трьох до семи років для групових ігор дошкільнят може містити тематичні ігрові комплекси, канатні комплекси, гойдалки, батути, буми, балансири, каруселі. В межах такого майданчика варто передбачити поруч місця для сидіння дорослих, що супроводжують дітей.

Майданчик для ігор дітей від семи до 12 років призначений для ігор молодших школярів. Тут може передбачаєтися обладнання для активного відпочинку та тихих групових ігор: спортивно-ігрові комплекси, канатні комплекси, альпіністські стінки, батути, гойдалки.

Майданчик для ігор підлітків від 12 до 15 років призначений для відпочинку дітей середнього та старшого віку. На майданчику можливе розміщення скейт-парку, альпіністської стінки, смуги перешкод, спортивно-ігрового комплексу, тенісних столів та столів для настільних ігор.

Ігрові комплекси для дітей, що користуються кріслом колісним, відрізняються від звичайних тим, що до них (або на них, як у випадках з гойдалкою чи каруселями) можна зручно під'їхати на кріслі.

Ігрові комплекси для дітей з інвалідністю характеризуються такими параметрами, як:

- збільшена площа майданчика, що забезпечує вільний доступ до будь-якого ігрового елемента;
- наявність зручних поручнів для безпечної пересування;
- широкі пандуси для комфортного в'їзду та виїзду дитини на візку;
- наявність спеціальних кріплень для фіксації коляски на гойдалках та каруселях.

Присутність ігрових елементів із великою кількістю дрібних деталей сприяє розвитку тактильних навичок дітей із слабким зором.

Інклюзивні майданчики дозволяють дітям з різними потребами грати разом. Це надзвичайно важливо для їх соціалізації, адже у такому інклюзивному просторі малюки з інвалідністю не почуватимуться відокремленими від інших дітей.

Фото. Елементи інклюзивного спортивно-ігрового майданчика

Рис. Приклад дитячого майданчика для дітей дошкільного віку з інклюзивними елементами ігрового обладнання

Рис. Приклад універсального дитячого майданчика для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку з інклюзивними елементами ігрового обладнання

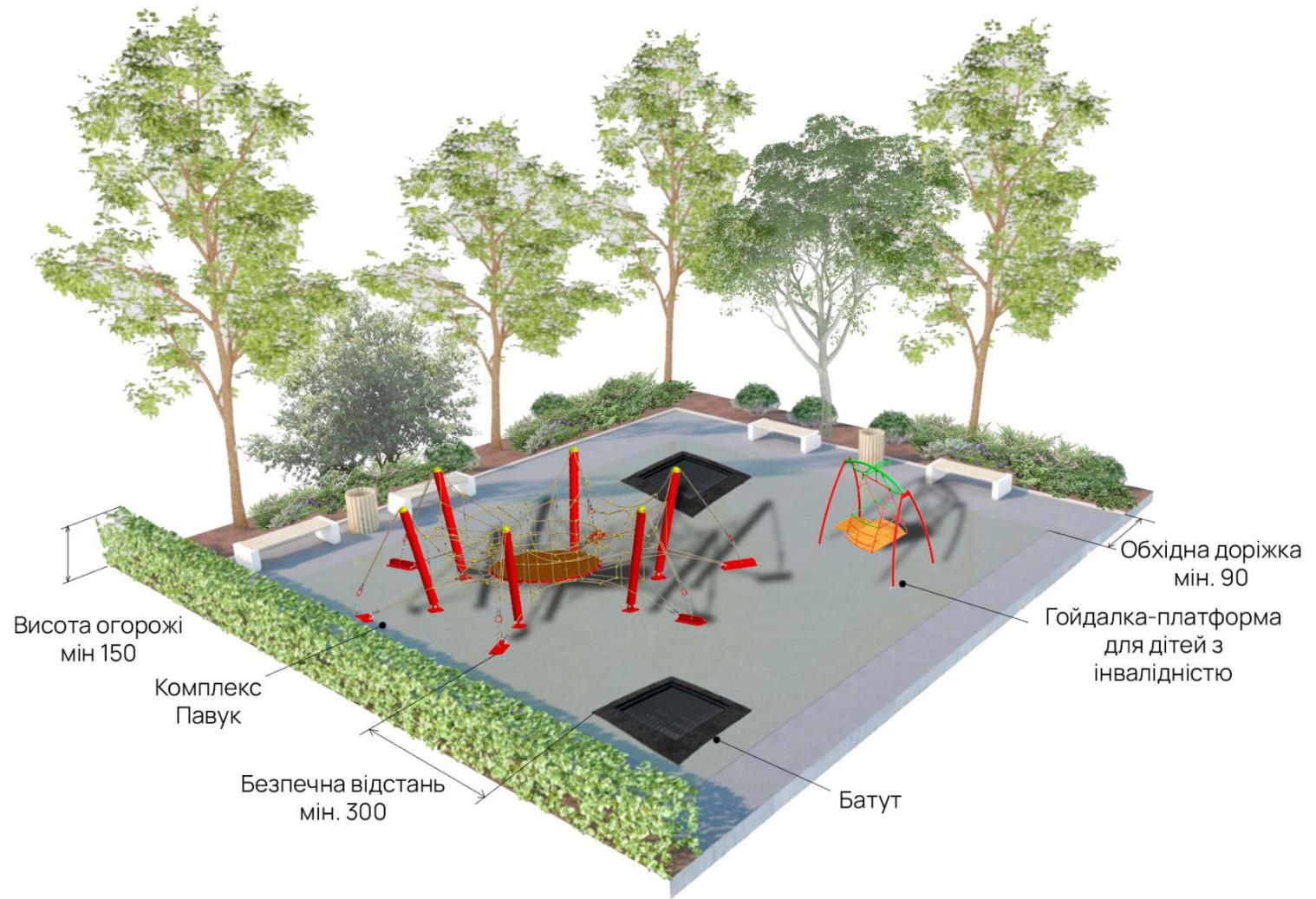

Рис. Приклад універсального дитячого майданчика для дітей молодшого і середнього шкільного віку з інклюзивними елементами ігрового обладнання

Рис. Приклад універсального дитячого майданчика для дітей середнього шкільного віку з інклюзивними елементами ігрового обладнання

Рис. Приклад універсального дитячого майданчика для дітей молодшого і середнього шкільного віку

Майданчики для дівчат-підлітків

Дівчата і хлопці граються по-різному. Дівчата схильні проводити час у малих групах і розважатися в словесних іграх, просто розмовляти і соціалізуватися. Більшість хлопців надають перевагу великим групам, які заохочують до фізично активніших ігор, наприклад, до футболу. Дівчата частіше полюбляють ігри, де наявний ритм, координація всього тіла, скандування або співи (скажімо, скакалка, «класики» та ігри з оплесками). Водночас хлопці зазвичай вибирають ігри, що потребують фізичної сили та навичок, які призначають щось кидати та попадати у ціль (баскетбол, боротьба, стрільба з лука). Хлопці схильні займати велике, центральне місце, залишаючи дівчаткам простір збоку. Зазвичай на ігровому майданчику хлопці займають удесятеро більшу площа і часто заважають іграм дівчат. Для сприяння ширшому використанню спортивних майданчиків дівчатами можна створити більше виходів на ігровому майданчику, створити місця для сидіння та неформальних розваг дівчат, створення додаткової ігрової зони без накреслених ліній, щоб підтримати неформальні ігри дівчат із м'ячем. [17]

Ігрове обладнання має бути багатофункціональним, тобто крім аспекту руху та спритності, воно повинно мати високу комунікативну цінність (сидіти / лежати - дивитись - рухатись). Необхідно також запропонувати ігрове обладнання, яке може спільно використовуватися кількома людьми одночасно (наприклад, гойдалка-гніздо, вежі для лазання, карусель тощо). Ігрове обладнання, на якому одночасно можуть грати декілька дітей і де можна легко поєднати інтереси молодших і старших дітей, полегшує нагляд за дітьми старшого віку. Якщо можливо, це ігрове обладнання не повинно мати вузьких зон, які може «заблокувати» одна людина.

Передбачається, що такі заходи сприятимуть справедливому розділенню ігрового та спортивного простору, а комфорт під час співіснування хлопців та дівчат сприятиме діалогу та взаєморозумінню.

При розміщенні спортивних майданчиків необхідно враховувати дотримання нормативної відстані щонайменше 12 м (для майданчиків поза межами прибудинкової території, в паркових зонах тощо, краще 20-50 м) від вікон житлових будинків та ізолювати від житлових будинків смугою шумозахисного озеленення. Майданчики повинні бути освітлені, огороженні, обладнані інформаційними стендами з описом правил користування та телефонами екстрених служб.

Найбільш поширеними видами спортивних майданчиків є ігрові поля (футбольні, баскетбольні, волейбольні, тенісні корти тощо) і воркаути з силовими тренажерами. Такі типи майданчиків не відповідають в повній мірі потребам всіх

категорій населення, зокрема, вони не облаштовані для потреб людей з інвалідністю та не користуються популярністю і не є зручними для дівчат-підліток і молодих жінок. Вирішити цю проблему можна за рахунок розміщення мультифункціональних спортивних майданчиків, обладнання яких орієнтоване на всі вікові категорії та групи населення. Такі майданчики дозволяють здійснювати тренування не лише за допомогою силових навантажень, а і створює можливості для проведення тренувань з фітнесу, розвитку координації, витривалості, гнучкості, що є більш привабливим для дівчат і жінок, а також підходять для занять з реабілітації, що особливо актуально для тих людей, які відновлюються після травм і поранень.

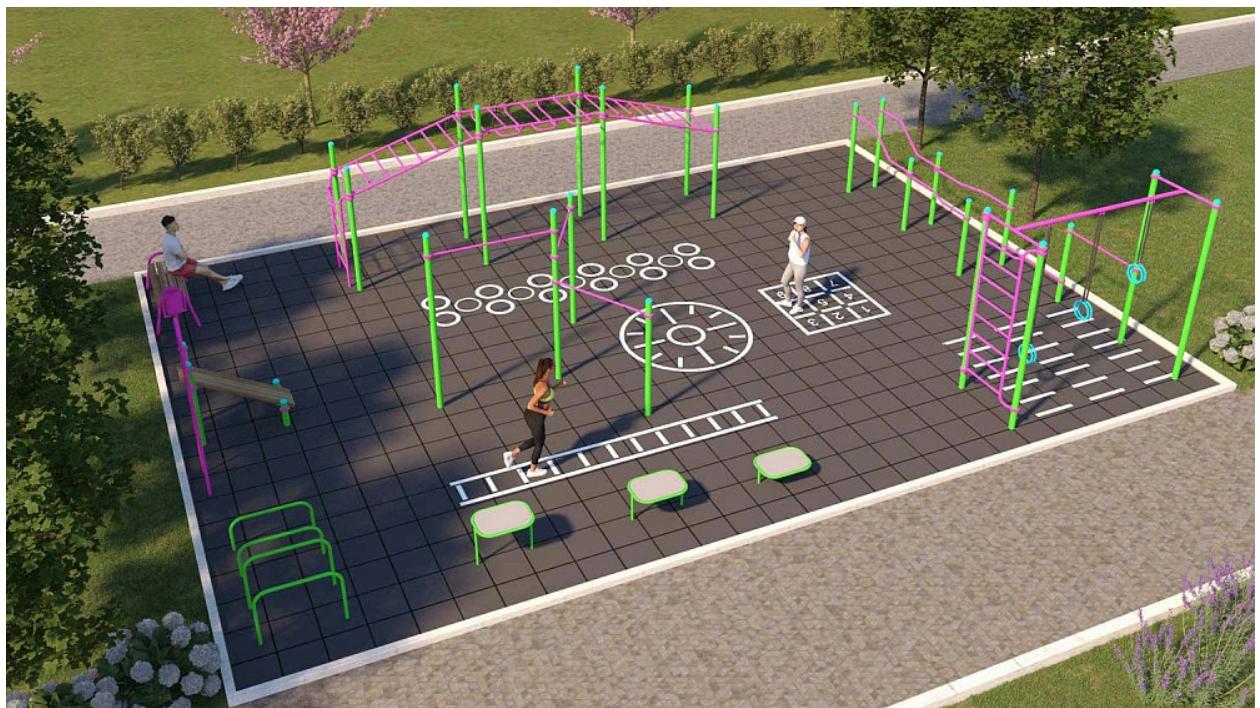

Рис. Приклад мультифункціонального спортивного майданчика, *Interatletika*

Ще одним важливим аспектом гендерної чутливості є розвиток інфраструктури для людей з інвалідністю, яка включає в себе і спеціально обладнані спортивні майданчики. Такі майданчики мають відповідне обладнання, в т. ч. для людей, що користуються кріслом колісним, для виконання вправ для поліпшення рухливості суглобів, збільшення м'язової сили, поліпшення координації, розвитку витривалості. Інклюзивні спортивні майданчики також можуть бути пристосовані для заняття активними іграми.

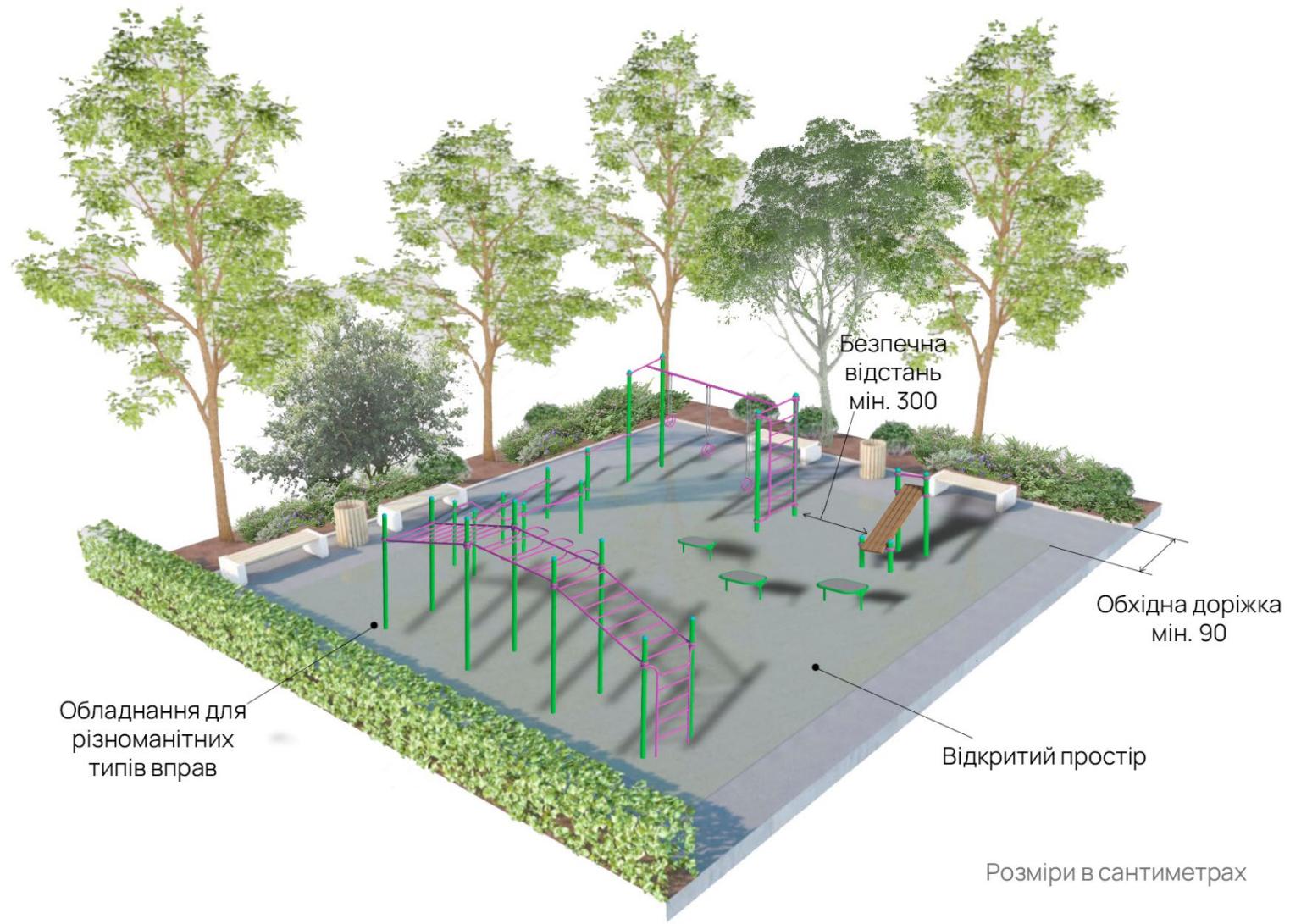

Рис. Приклад обладнання мультифункціонального спортивного майданчика

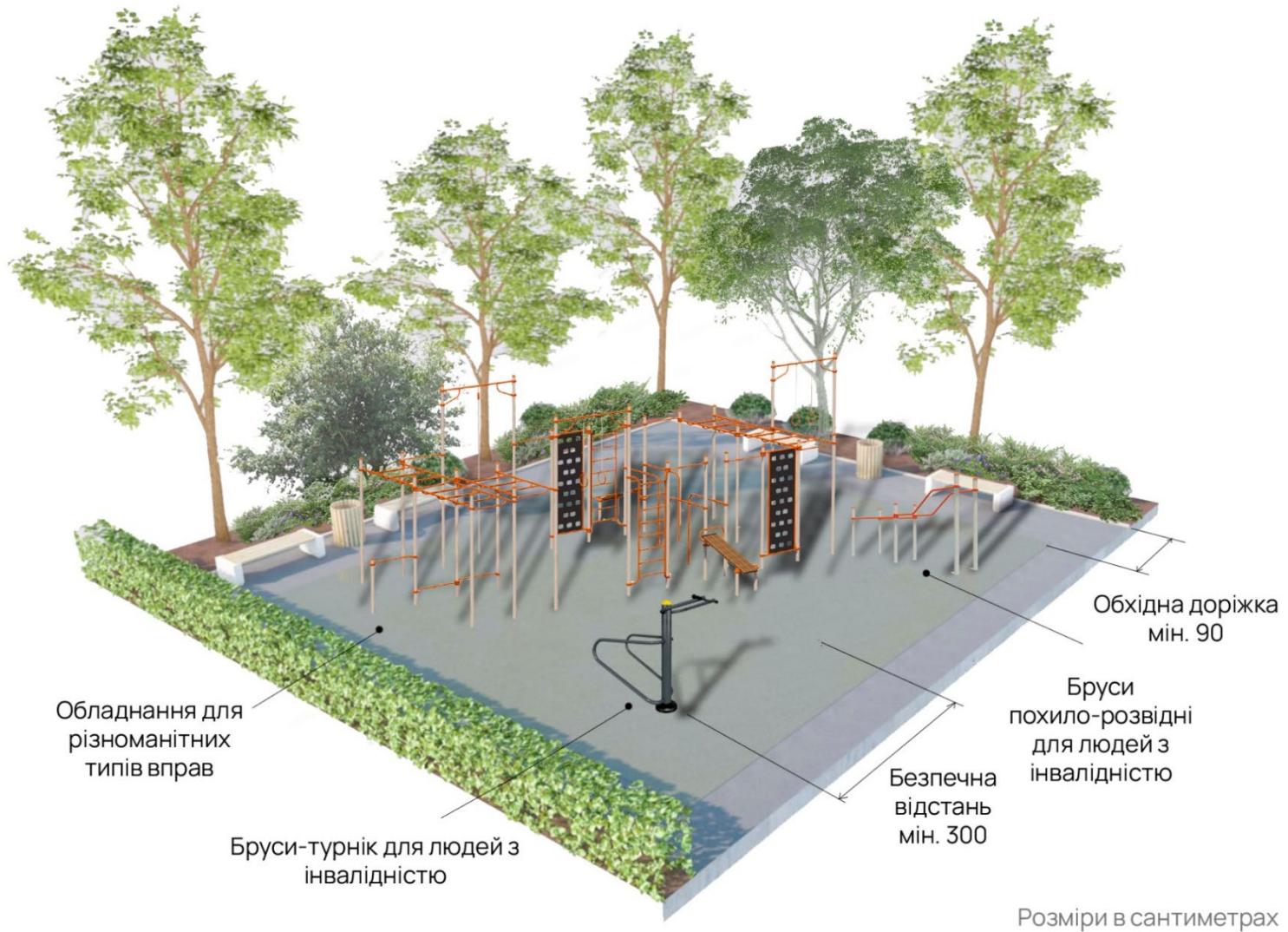

Рис. Приклад обладнання спортивного майданчика для людей з інвалідністю

3.1.12. Паркувальні місця

На відкритих індивідуальних автостоянках біля закладів обслуговування слід виділяти не менше 10 % місць (але не менше одного місця) для транспорту інвалідів. Місце для паркування автотранспорту людей з інвалідністю повинно бути розташоване якнайближче до входу у будинки/споруди громадського призначення, але не далі як 50 м.

Шлях від місця стоянки до будівлі/споруди повинен бути без бар'єрів. Тому необхідно облаштовувати пандуси для виїзду візком зі стоянки на тротуар. Ширина зони для паркування автомобіля особи з інвалідністю повинна бути не менше ніж 3,5 м. Розміри паркувальних місць, які розташовані паралельно бордюру, повинні забезпечувати доступ до задньої частини автомобіля, щоб використовувати пандус або підйомний пристрій. [13]

Розміри:

- мінімальна ширина місця для автомобіля інваліда – 3,50 м;
- для проїзду інвалідним візком між автомобілями на стоянці має бути інтервал щонайменше від 1,00 м. до 1,50 м.

Місця для стоянок автомобілів людей з інвалідністю повинні бути означені знаками, прийнятими в міжнародній практиці.

Рис. Стоянки індивідуального автотранспорту для осіб з інвалідністю. [13]

3.1.13. Велоінфраструктура

Місця для тимчасового паркування велосипедів розміщуються біля вхідних груп будівель, в межах громадських просторів, поблизу спортивних та ігорних

майданчиків тощо. Мінімальна довжина місця для перпендикулярного велосипедного паркування – 2 м.

У стиснених умовах паркування організується під кутами 30°, 45° або паралельно. Рекомендована відстань між стійками велопарковки – щонайменше 0,6 м, мінімальна ширина проходу вздовж паркування з припаркованим велосипедом – 1,2 м. Велопаркування не має перешкоджати руху пішоходів та проїзду транспортних засобів, а саме, мати чітко окреслені зони, конструкція для тимчасового паркування велосипедів має бути надійно закріплена до поверхні передбачати кріплення велосипеда за раму, а не за колесо. [14]

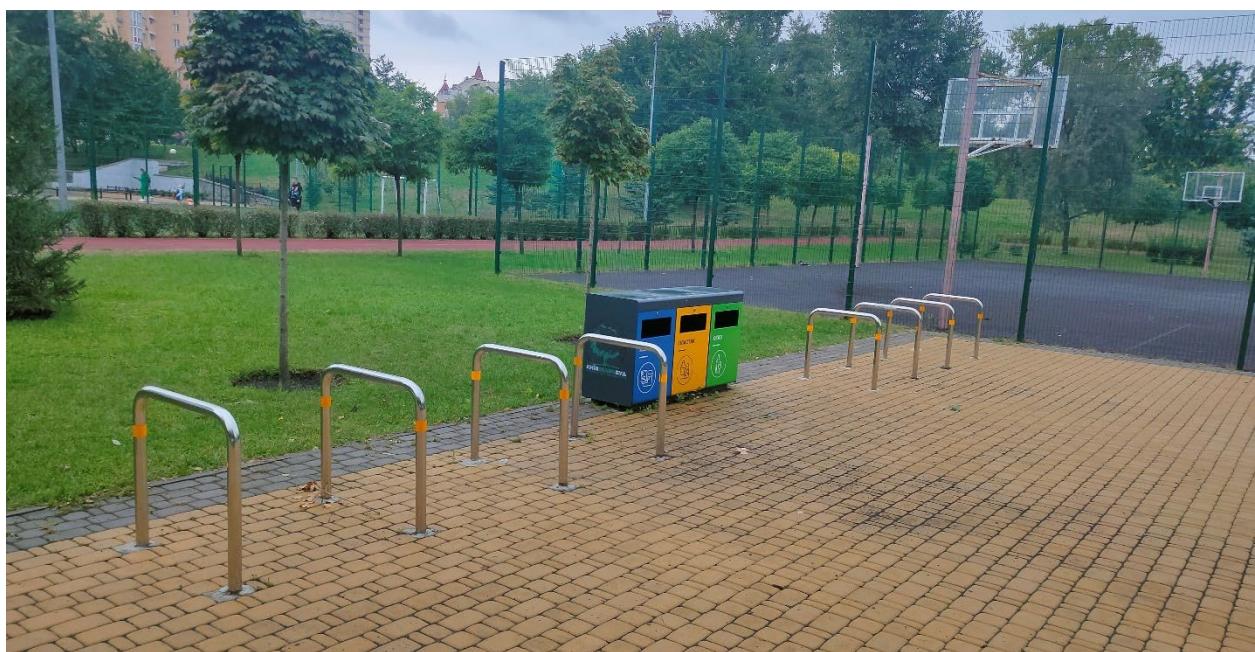

Фото. Приклад велопарковки біля спортивної зони

При облаштуванні на тротуарі велодоріжки необхідно відокремлювати пішохідну зону тротуару від зони, у межах якої рухаються засоби мікromобільності, за допомогою стандартних або спеціальних тактильних смуг, а в разі поєднання тротуару та велодоріжки тактильні смуги повинні контрастно відрізнятися за кольором від поверхні, на яку їх встановлено. [19]

3.1.14. Громадські вбиральні

Громадські вбиральні мають бути розташовані рівномірно по місту з радіусом пішохідної досяжності до 500 м. Сучасна громадська вбиральня, має бути укомплектована, крім жіночої і чоловічої кімнат, туалетною кімнатою для людей з інвалідністю і сімейною туалетною кімнатою.

Фото. Громадська вбиральня, парк Наталка. Київ.

3.1.15. Зонування території

Громадський простір потребує ефективного зонування. У житлових будинках мешкають люди, які в той чи інший період можуть мати як постійну, так і тимчасову маломобільність. Однією з проблем є відсутність різних зон, де кожен зможе провести час та які функціонально задовольняють різні потреби. [14]

Доцільним рішенням при проектуванні громадського простору є виділення зон для різних активностей і їх планувальне відокремлення. Наприклад, можна виділяти частину громадського простору для проведення публічних заходів, натомість в інший його частині виділяючи територію для зони тихого відпочинку. Так будуть враховуватись як потреби людей, що хотіли би отримати нові враження і активно провести час з інтересами мешканців/ок, які би хотіли усамітнитись і відпочити в тиші.

3.1.16. Паркові зони

Просторова та дизайнерська концепція паркової зони безумовно впливає на можливе її використання та вибір відвідувачів. Проектуючи відкриті простори, можна опосередковано впливати на поведінку різних груп користувачів. Таким чином можуть бути розширені, але й обмежені можливості для дій та спілкування окремих груп. Дітям та молоді потрібен простір для фізичних вправ і зустрічей з однолітками для здорового фізичного та розумового розвитку, а громадські парки є одними з найважливіших безкоштовних місць дозвілля.. Особливу увагу слід звернути на потреби дівчат, які часто недостатньо враховуються в традиційно оформленіх парках. Гендерні критерії для майбутніх рішень з проектування парків в першу чергу спрямовані на підвищення рівня безпеки

перебування в цих зона для всіх категорій населення. Ось деякі з цих ґендерно-специфічних критеріїв:

- достатнє освітлення в парку і на паркових стежках;
- достатня видимість навколо;
- ігрові майданчики для дітей, розташовані близько до будинку, щоб забезпечити контроль з боку опікунів;
- чітка просторова компоновка всього парку і ігрових зон;
- багатофункціональні ігрові майданчики, наприклад, спеціальні майданчики для дівчат, які вважають за краще такі види ігор як, наприклад, бадміnton і волейбол;
- відкриті майданчики для відпочинку на газоні.

Ще одним важливим ґендерно-специфічним аспектом є розподіл соціальних ролей дітей під час їх соціалізації у відповідності до їхньої статі. Внаслідок цих процесів хлопчики частіше об'єднуються в більші групи, вони більш галасливі і успішніше відстоюють свої претензії та інтереси в просторі. За дослідженнями віденських фахівців (дослідження 1996/97 рр. «Упущені можливості? – Дівчата в громадських місцях!» (Магістрат міста Відня – Управління у справах жінок), соціологи Едіт Шлаффер і Шеріл Бенард) переважна більшість дівчат і майже половина хлопчиків вважають, що не варто намагатися ділитися місцями у просторі, які вже зайняті старшими хлопцями, оскільки ті, хто робили відповідні спроби, отримали відмову. У випадку з дівчатами акти відмови часто супроводжувалися сексуальними образами. Як показує практика, існуючі простори використовуються більш наполегливими і сміливими групами, а дівчата, як правило, більш сором'язливі коли справа доходить до використання простору, і через це майже повністю відмовляються від парків і громадських ігрових майданчиків приблизно у віці від 10 до 13 років. Водночас сучасне обладнання дитячих майданчиків переважно надає перевагу дітям чоловічої статі та молоді. Для того, щоб запропонувати дівчатам і хлопцям рівні можливості у використанні громадських місць і, таким чином, збільшити присутність дівчат у парках і розширити спектр їхніх занять, різним моделям поведінки статей слід приділяти рівну увагу при проектуванні. Громадські місця мають бути однаково привабливими для дівчаток і хлопців. Той факт, що дівчата та хлопчики мають різні інтереси до ігор, спорту та діяльності, а отже висувають різні вимоги до дизайну дитячих майданчиків, майже не враховується при проектуванні парків. Для того, щоб парки використовувалися і дівчатами, і хлопцями, їх потрібно планувати та проектувати таким чином, щоб забезпечити ґендерну рівність. На рівні просторового планування необхідно створювати мережу відкритих просторів (парків, скверів, бульварів, пішохідних вулиць тощо), де діти та молодь проводять свій час, таким чином розподіляючи навантаження більш рівномірно.

Мережа доріжок у парку повинна сприяти можливості прогулянок по довгому маршруту і враховувати зв'язок з іншими відкритими просторами (пішохідні маршрути). Діапазон просторів має бути різноманітним (малі і великі, закриті і відкриті простори), так само як і можливості їх використання. Великі за площею простори доцільно розділяти на підзони, або не провокувати зайняття найбільшого простору більш наполегливою групою, а ним могли користуватись кілька груп одночасно. Проектовані простори повинні мати можливості для різноманітного використання, змін, в т. ч. для проведення тимчасових заходів.

При проведенні часу в паркових зонах у дівчат і молодих жінок є зацікавленість в іграх і фізичних навантаженнях, таких, як волейбол, бадміnton, катання на роликах, лазіння, ігри з необхідністю підтримання рівноваги, використання гойдалок, баскетбол, футбол у власному безпечному середовищі. Також у цієї категорії є потреба для певного усамітнення, для чого добре пасуватимуть перголи та низькі стіни для сидіння. В парку можна створити планувально відокремлену комунікаційну зону з дерев'яною платформою та меблями для сидіння, галявини використовувати як простір для руху та ігор.

Фото. Приклади організації місць для відпочинку

Дуже важливим аспектом для дівчат і молодих жінок є безпека перебування в парку. Основні зони загального користування (головні шляхи, важливі шляхи доступу, наприклад, до туалету, вхідні зони тощо) парку мають відповідати цим критеріям. Відчуття безпеки можна підвищити зробивши так, щоб пішохідні доріжки були добре видимими, перебували під соціальним контролем. Активність основних маршрутів або візуальні сполучення з жвавими місцями (наприклад, сусідніми вулицями) підвищують відчуття безпеки. Візуальні зв'язки між окремими ділянками парку та головною алеєю також збільшують можливості соціального контролю. Цьому допоможуть такі планувальні заходи, як створення чіткої концепції маршруту, забезпечення прямої видимості вулиць і житлових та громадських будинків. Пішохідні доріжки через парки повинні бути добре освітлені. Підвищує відчуття безпеки і чистота в парку, наявність в парку та біля ігрових майданчиків чистих та функціональних туалетів. Поєднання видимих і менш помітних зон пропонує, з одного боку, соціальну безпеку, яка є такою важливою для молодих дівчат і хлопців, а з іншого боку, місця для відпочинку, важливі для молоді.

Фото. Приклад ігрового майданчика з канатними комплексами для лазіння

Для зацікавлень хлопців і молодих чоловіків в контексті дозвілля у паркових зонах входять гра у футбол (закриті сіткою та відкриті поля), баскетбол, катання на скейтах.

Для такої категорії, як батьки/опікуни маленьких дітей найбільш важливим є наявність окремих ігрових зон для маленьких дітей, достатня кількість місць для сидіння з гарним оглядом ігрових зон дитячих майданчиків, наявність місць в тіні, доступ до води, чисті та функціональні туалети поруч зі сповівальними столиками, гарне освітлення, щоб парками можна було користуватися після сутінків.

Ще одна категорія відвідувачів/ок паркових зон, що потребує уваги, це літні люди. Вони потребують створення комфортних безбар'єрних просторів для тихого відпочинку, малорухливих ігор, як то шахи, нарди, доміно, а також створення комфортних умов для підтримання рухової активності. Для людей похилого віку слід запропонувати захищені, затінені зони з візуальним зв'язком з активними зонами.

3.1.16. Житлові території

Врахування гендерного аспекту також є актуальним для територій житлової забудови. Попри те, що в даному випадку розглядалися переважно громадські простори, надання загальних рекомендацій щодо підвищення гендерної чутливості житлових територій, оскільки це дозволить комплексно впровадити в громаді принципи гендерно-чутливого проєктування.

Питання покращення рівня доступності актуально для житлових зон не менше, ніж для громадських просторів, тож доцільними будуть заходи, спрямовані на реконструкцію проїздів та тротуарів внутрішньоквартальної території. Пішохідні шляхи необхідно облаштовувати у відповідності до нормативних вимог щодо доступності і безбар'єрності з використанням спеціального виду мощення і спеціальних та стандартних тактильних смуг. Об'єкти щоденного використання мають розміщуватись поруч з пішохідними шляхами (радіус доступності до основних входів у житлові будинки не більший за 200–500 м). Прибудинкова територія має бути безпечною, з замкненими чи напівзамкненими житловими дворами, які будуть звільнені від інтенсивного транспортного чи пішохідного потоку. Необхідно боротися з хаотичним паркуванням на прибудинкових територіях, влаштовуючи спеціально обладнані автостоянки з урахуванням нормативних вимог, аби машини не паркували на тротуарі, і мешканці/ки не наражали себе і дітей на небезпеку, виходячи на проїжджу частину.

Модернізація мережі громадського транспорту з заходами, спрямованими на забезпечення доступу до нього для всіх категорій і груп є ключовим кроком для створення доступного житлового середовища. Для цього має бути створена розгалужена мережа громадського транспорту з відповідно облаштованими зупинками (з інформаційними табло, тактильними смугами, навісами з лавами і урнами тощо), а рухомий склад громадського транспорту має бути укомплектований машинами з низькими порогами або приставними платформами, пристосованими для людей з інвалідністю і маломобільних груп населення.

В межах житлових територій на відкритих гостинних автостоянках необхідно облаштовувати спеціальні паркувальні місця для індивідуального транспорту людей з інвалідністю, які повинні знаходитися в безпосередній близькості до житлових будівель.

Території житлової забудови також повинні відповідати умовах безбар'єрності. На прибудинковій території і в локальних громадських центрах мікрорайонів мають бути влаштовані відкриті загальнодоступні зелені зони для відпочинку. На житлових територіях мають бути створені зони для відпочинку, ігор і занять спортом для всіх категорій мешканців, в т. ч. ігрові майданчики для різних вікових і гендерних груп дітей. Небезпечні і занедбані території необхідно ревіталізувати з відповідним благоустроєм і озелененням. В зонах загального користування мікрорайонів доцільно встановлювати зручні лави з поручнями і місцем для крісла колісного, освітлювати важкодоступні місця.

Об'єкти загального користування та громадські приміщення (такі як магазини, пошта, кафе, школи, дитсадки, поліклініки тощо) мають бути доступними для усіх груп людей. Входи до цих будівель (якщо вони не відповідають принципам універсального дизайну) мають бути обладнані пандусами, ліфтами, поручнями для комфортного та безперешкодного пересування. Варто розглянути можливість розміщення в громаді центрів з підтримки, які будуть допомагати самотнім літнім людям та людям з інвалідністю, надавати психологічну допомогу. Також такі центри можуть надавати послуги реабілітації та медичного обслуговування тим категоріям населення, які цього потребуватимуть.

Вхідні групи житлових будинків мають відповідати вимогам доступності та безбар'єрності. Входи мають бути облаштовані навісами, пандусами, поручнями, тактильними смугами, контрастним маркуванням сходів, додатковими засобами освітлення тощо. Вхідні групи доцільно обладнати дверями з прозорими склопакетами, оскільки таке рішення суттєво підвищує відчуття безпеки при вході до під'їзду.

3.2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ В МЕЖАХ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Пропозиції для громадського простору в місті Бердичів

Доступність громадського простору

1. Розвиток велосипедної інфраструктури

Розвиток велосипедної інфраструктури м. Бердичів може включати в себе такі кроки, як:

- розроблення концепції велосипедного руху для міста;
- здійснення заходів щодо організації дорожнього руху з виділенням велосипедних доріжок (виділивши окрему смугу для велосипедистів або створивши велодоріжку на узбіччі вулиці);
- створення місць для паркування велосипедів біля всіх значних громадських об'єктів, торговельних закладів і публічних просторів (в межах простору площі, скверів, дитячих і спортивних майданчиків тощо), де вони відсутні;
- створення місць для зарядки електро- самокатів/велосипедів та станцій їх техобслуговування.

2. Удосконалення мережі громадського транспорту

Пропонованими заходами щодо удосконалення мережі громадського транспорту є:

- пристосування або оновлення рухомого складу маршрутних автобусів для потреб людей з інвалідністю;
- підвищення рівня благоустрою зупинок громадського транспорту (ремонт покриття, встановлення інформаційних стендів з позначенням назви зупинки і розкладу руху);
- облаштування зупинок у відповідності до потреб людей з порушеннями зору (влаштування тактильних смуг та mnemonicем на зупинках);
- удосконалити систему громадського транспорту, щоб вона рівномірно охоплювала всю територію міста з урахуванням нормативних радіусів доступності до зупинок.

3. Удосконалення мережі місць для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю

З метою створення більш доступного і комфортного середовища для людей з інвалідністю, що користуються власним автомобілем пропонується:

- перевірити дотримання умов безбар'єрного доступу до існуючих місць для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю;
- здійснити спеціальне символіче позначення місць для паркування людей з інвалідністю на існуючих автостоянках там, де вони відсутні, у відповідності до нормативних вимог (з позначенням зони для крісла колісного);
- встановити відповідні дорожні знаки, що позначають місця для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю;
- облаштувати відповідно до вимог нормативів підходи і з'їзди з тротуарів до місць для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю (з пониженням бордюрів і розміщенням тактильних смуг).

Безбар'єрність на пішохідних шляхах та пішохідних переходах

4. Облаштування комфорtnого покриття на пішохідних шляхах

Створення безбар'єрного середовища на пішохідних шляхах може бути забезпечене за рахунок таких заходів, як:

- ремонт або заміна покриття на ділянках, де виявлено його незадовільний стан;
- застосування найбільш зручних для безперешкодного руху типів твердого покриття (плитка без фаски);
- заміна покриття території скверу на вул. Європейській, 16 з брекчії на плитку без фаски;
- при реконструкції вулиць застосування різних типів покриття для організації руху.

5. Створення безбар'єрного середовища

З метою створення безбар'єрного середовища в межах пішохідних шляхів пропонується:

- влаштування понижень бордюрів в місцях перетину вулиць і з'їздів з тротуарів згідно вимог нормативів і безпеки (відповідної нормативу висоти з пологими з'їздами по боках і тактильною смugoю);
- позначення місць, де присутні перешкоди або пішохідні переходи тактильними смугами;

- позначення сходів, напівсфер (в подальшому їх необхідно замінити на огорожуючи стовпчики) і обмежувальних стовпчиків на шляхах руху пішоходів контрастним маркуванням;
- обладнання пологого з'їзду на вул. Європейській біля зупинки громадського транспорту поручнями і попереджувальними тактильними смугами;
- влаштування відповідного нормативу пологого з'їзду біля Обеліску Слави;
- влаштування пологого з'їзду згідно нормативів в межах скверу на вул. Європейській, 16 і обладнання сходів поручнями і тактильними смугами.

Безперешкодність переміщення до будинків і споруд

6. Забезпечення доступності закладів громадського обслуговування і соціальної інфраструктури

Для забезпечення доступу всіх категорій населення до закладів побутового обслуговування і торгівлі пропонується:

- провести інформування представників місцевих бізнесів щодо важливості створення умов безперешкодного доступу до об'єктів обслуговування для людей з інвалідністю і дотримання при цьому умов безпеки і комфорту (можливо шляхом організації навчальних семінарів онлайн);
- активізація роботи з представниками місцевого бізнесу щодо удосконалення існуючих адаптаційних рішень, які не відповідають нормативам (приведення ухилів пандусів у відповідність до нормативів. дообладнання пандусів поручнями, смугами, що запобігають ковзанню, влаштування входів з перешкодами тактильними смугами, влаштування навісів, контрастне маркування сходів, встановлення підйомників там, де не доступні інші рішення);
- обладнання сходів на входах до будівель поручнями, маркування верхньої і нижньої сходинки контрастними смугами, обладнання сходів накладками, що запобігають ковзанню, розміщення перед сходами тактильних попереджуючих смуг;
- при новому будівництві надання переваги проектним рішенням з використанням принципів універсального дизайну (наприклад, створення виходів в рівень з поверхнею землі без сходів);
- заміна або приведення пандусів біля бібліотеки, театру і Свято-Миколаївського собору до нормативних вимог (для собору з урахуванням вимог пам'яткоохоронного законодавства);

- ремонт сходів перед входом до бібліотеки з влаштуванням поручнів, тактильних смуг і контрастного маркування сходів;
- розміщення біля адміністративних і важливих громадських будівель (міськради, музею/бібліотеки, театру, собору, костелу тощо) інформаційних табличок і стендів з інформацією шрифтом Брайля;
- організація біля громадських будівель позначених і об лаштованих згідно нормативів місць для паркування автомобілів, що керуються людьми з інвалідністю, з влаштуванням безбар'єрних підходів;
- забезпечення вільного проходу і нормативної ширини для проїзду для крісла колісного до входів і на пандусах, запобігання відкриванню дверей в бік заїзду пандуса;
- організація додаткового освітлення вхідних груп в вечірній час.

Безпека шляхів руху

7. Створення додаткових пішохідних переходів

Пропонуються такі заходи, спрямовані на створення додаткових пішохідних переходів в місцях несанкціонованого перетину вулиці:

- створення організованого наземного пішохідного переходу через вулицю Європейську на початку бульвару біля Обеліску Слави;
- створення організованого наземного пішохідного переходу через вулицю Європейську навпроти Музично-драматичного театру.

8. Удосконалення системи регулювання руху

З метою удосконалення системи регулювання руху транспорту і пішоходів та підвищення рівня безпеки пропонується:

- запровадження в майбутньому світлофорного регулювання в місцях найбільш інтенсивного трафіку в межах вулиці Європейської;
- в разі запровадження світлофорного регулювання облаштувати світлофори в межах Центральної площі і біля значних громадських і адміністративних будівель обладнанням для звукового сигналу і можливістю включати звуковий сигнал в разі потреби;
- розміщення відповідних обмежувальних/забороняючих знаків/засобів біля дитячого і спортивного майданчика для запобігання паркування в безпосередній близькості від них.

9. Підвищення рівня безпеки на пішохідних переходах

Для створення більш безпечних умов перетину пішохідних переходів пропонується:

- влаштування додаткового освітлення ділянок пішохідних переходів;
- встановлення біля важливих громадських об'єктів і закладів освіти знаків «Пішохідний перехід» з під світкою;
- на пішохідних переходах з високою імовірністю ДТП влаштування піднятих до рівня тротуару пішохідних переходів (такий варіант переходу є безбар'єрним та доступним, оскільки не потребує влаштування пониження бордюру) або влаштування антикишень;
- позначення пішохідних переходів тактильними попереджуючими смугами;
- позначення обмежувальних стовпчиків і напівсфер контрастним маркуванням для кращої видимості.

Наявність системи навігації та інформування

10. Удосконалення системи навігації і інформування

Для покращення навігації в межах публічного простору пропонується:

- розміщення вздовж вулиці Європейської і на Центральній площі вказівників і покажчиків, що будуть вказувати напрями руху до прилеглих вулиць, розміщення основних туристичних об'єктів, громадських видалень;
- встановлення вказівників розміщення найближчих служб допомоги;
- розміщення візуальної інформації про телефони виклику екстрених служб;
- встановлення в межах публічних просторів (Центральної площі, біля театру, музею тощо) покажчиків маршрутів руху територіями загального користування для людей з інвалідністю;
- розміщення в громадському просторі тактильних табличок з інформацією щодо зонування простору, зазначеною шрифтом Брайля;
- розміщення мнемосхем з інформацією по території.

Можливість користуватися обладнанням (у тому числі для самообслуговування)

11. Забезпечення можливостей для самостійного використання обладнання всіма категоріями населення

Заходами, спрямованими на створення можливостей для самостійного використання обладнання можуть бути:

- забезпечення нормального функціонування обладнання існуючих підйомників;
- обладнання підйомниками сходів на входах до громадських закладів там, де неможливе влаштування пандусів;
- влаштування додаткових інклюзивних елементів обладнання на спортивному майданчику;
- створення спеціально обладнаних місць для людей з інвалідністю, сімейного туалету та розміщення сповівальних столиків в громадській вбиральні.

Зручність і комфорт середовища життєдіяльності

12. Забезпечення достатнього рівня освітленості території

Для забезпечення достатнього рівня освітленості території необхідно здійснити такі заходи, як:

- поступова заміна в межах громадського простору застарілих елементів освітлення (ламп) на сучасні енергозберігаючі світильники;
- додаткове освітлення в межах скверу на вул. Європейській, 16.

13. Підвищення рівня комфорності елементів благоустрою

Підвищення рівня комфорності середовища можна здійснити за допомогою таких заходів, як:

- додаткове обладнання або заміна лав на більш комфортні зі спинкою і поручнями;
- додатковий благоустрій і озеленення скверу на вул. Європейській, 16 з розміщенням комфортних лав, урн для сміття, питного фонтанчику, влаштування тіньових зон тощо (можливе влаштування зони тихого відпочинку для людей літнього віку);
- підвищення рівня озеленення Центральної площа зі створенням затінення зон відпочинку;
- підвищення рівня озеленення скверу на площі Героїв Майдану;
- підвищення рівня озеленення простору перед бібліотекою і Музеєм єврейства або розміщення тіньових навісів;

- обладнання дитячого майданчика тіньовими навісами, елементами озеленення для екранування проїжджої частини, влаштування відповідно обладнаного місця для паркування дитячих візочків;
- доповнення дитячого ігрового майданчика ігровим обладнанням з кубиками, на яких буде зображене абетка жестової мови, що дасть змогу для більш активного інклюзивного відпочинку;
- розміщення в межах центральної частини м. Бердичів спортивного майданчика для дівчат-підліток;
- доповнення існуючих спортивних майданчиків інклюзивними елементами обладнання;
- розміщення в межах озелененого простору Центральної площі і скверу, питних фонтанчиків.

14. Загальні рекомендації щодо підвищення рівня комфортності середовища в межах територіальної громади

Для створення більш комфортних умов для всіх категорій мешканців/ок доцільно:

- створити нові сучасні спортивні та ігрові майданчики, які могли б використовуватися дівчатами підліткового віку;
- модернізувати існуючі або створити нові сучасні дитячі майданчики для дітей старших вікових груп;
- дитячі ігрові майданчики в паркових зонах, де встановлене переважно ігрове обладнання для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, доповнювати ігровими елементами для інших вікових категорій;
- створювати універсальні ігрові майданчики з інклюзивними елементами обладнання;
- обладнати громадськими вбиральнями основні спортивні зони і публічні простори;
- провести ревізію існуючих громадських вбиралень щодо їх інклюзивності і гендерної чутливості, в разі потреби доповнити їх відповідним обладнанням і пристосувати для потреб людей з інвалідністю, з дітьми тощо.

Безпека

15. Підвищення рівня безпеки громадського простору

Підвищенню рівня безпеки в межах громадського простору сприятиме:

- ремонт/ревіталізація з наданням соціальної або громадської функції закинутої будівлі на вул. Європейській, 44;
- ліквідація сходів на ділянці вулиці Садової між площею Героїв Майдану і Центральною площею;
- встановлення відеонагляду в межах вулиці Європейської, Центральної площі, основних публічних просторів;
- розміщення пристроїв/кнопок для виклику поліції та екстрених служб;
- влаштування додаткового освітлення території біля основних громадських закладів, в скверах і паркових зонах, біля зупинок громадського транспорту, в місцях, де є скарги мешканців/ок на погане освітлення або де потенційно можуть відбуватися правопорушення.

3.3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ ПІЛОТНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ БЕРДИЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Проект 1. Облаштування публічного простору біля Міські бібліотеки для дітей, Польські бібліотеки і музею Євреїв на вулиці Європейській, 17/9

Міські бібліотеки для дітей, Польські бібліотеки і Музей Євреїв на вулиці Європейській, 17/9 є однією з точок тяжіння як для мешканців/ок міста, так і для численних туристів, що бажають дізнатися більше про історію міста Бердичів. Саме тому підвищення гендерної чутливості простору перед входом до цих закладів і створення умов для комфортного перебування та безперешкодного пересування на цій території може стати хорошим прикладом для інших подібних місць. На ділянці перед входом пропонується облаштувати публічний простір з зоною відпочинку. Першим кроком для створення безбар'єрного середовища тут стане влаштування пандусу для людей, що користуються кріслом колісним, виконаного згідно нормативних вимог. Біля вхідної групи поверху пропонується встановити інформаційну панель з відомостями про бібліотеки і музей, що розміщені в будівлі, в т. ч. шрифтом Брайля, а також картою для поліпшення навігації. Для комфортного пересування людей з порушеннями зору шлях до входу і до покажчика передбачено позначити інформативною тактильною плиткою. На інформаційній панелі також можуть бути розміщені номери екстрених служб і кнопка виклику поліції. З метою створення комфортного середовища в межах публічного простору пропонується збільшити рівень затіненості за рахунок висадки красивоквітучих дерев з розлогою кроною, які створять ажурну тінь для місць відпочинку на лавах поруч. На алеї до вхідної групи пропонується дообладнати лави поручнями і розмістити питний фонтанчик, щоб відвідувачі/ки бібліотеки, музею і особливо діти могли вгамувати спрагу в спекотний день. Доцільна також модернізація зовнішнього освітлення з застосуванням сучасних енергозберігаючих світильників.

Безбар'єрне середовище

Влаштування питних фонтанів

Влаштування зон відпочинку,
створення затінку

Вдосконалення системи навігації
та вказівників

Модернізація освітлення

Точка тяжіння в місті

Проект 2. Благоустрій скверу на розі вулиць Європейської (біля №14) і Гетьмана Мазепи

Сквер на розі вулиць Європейської (біля №14) і Гетьмана Мазепи, оточений з двох сторін забудовою, має зручне місце розташування і камерний формат, але зараз не облаштований з точки зору безбар'єрності і відповідного рівня комфортності середовища.

Покриття скверу з брекчії пропонується замінити на більш рівне плитне без фаски або лите. Необхідно умової безбар'єрності є влаштування в сквері пандусів з поручнями в місцях перепаду висот. Для більшої комфортності перебування в сквері пропонується збільшити рівень затіненості зон відпочинку за рахунок висадки низькорослих дерев або високорослих чагарників з розлогою світлопроникною кроною. Маршрут для людей з порушеннями зору необхідно позначити тактильною плиткою, в т.ч. до питного фонтанчику, який пропонується розташувати в центрі скверу. Роль композиційного акценту в сквері відіграє пам'ятний знак на честь Різдва Христового, тож його домінуючу роль передбачено зберегти засобами планування і озеленення. До елементів озеленення доцільно включити багаторічні квітучі рослини і злакові, що сприятиме біорізноманіттю і є більш стійким і малодоглядним типом насаджень.

Існуючі лави пропонується дообладнати поручнями. Доцільна також модернізація і збільшення кількості елементів зовнішнього освітлення з застосуванням сучасних енергозберігаючих світильників. В сквері також можна розмістити вказівники та інформаційні таблиці з номерами екстрених служб і кнопку виклику поліції. В межах зони відпочинку доцільно розмістити камери відеонагляду на опорах освітлення, що підвищить рівень безпеки цієї території.

Безбар'єрне середовище

Влаштування питних фонтанів

Влаштування тихих зон
відпочинку, створення затінку

Композиційний акцент
на пам'ятному знаку
на честь Різдва Христового

Модернізація освітлення

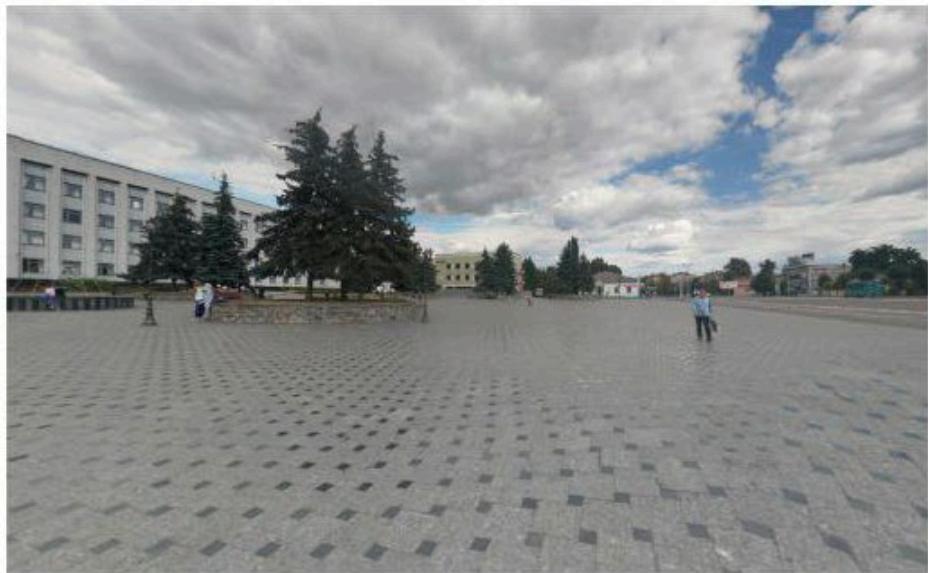

Точка тяжіння в місті

Проект 3. Створення pop-up зони відпочинку на Центральній площі

Центральна площа Бердичіва є однією з цікавих туристичних локацій, оскільки тут розташовані кілька скульптурних композицій - візитних карток міста. Трансформація цієї площини є складною урбаністичною задачею, тож в даному випадку доцільно спочатку запропонувати тимчасові варіанти покращення рівня комфортності середовища для того, щоб площа була цікавою і комфортною не лише для туристів, а і для мешканців/ок міста. Pop-up проекти є одним з різновидів тактичного урбанізму. Це тимчасові акції, що мають на меті спровокувати певні зміни в міському середовищі або вказати на певні проблеми за допомогою бюджетних засобів і мінімуму витрат. Прикладом таких проектів є створення тимчасових міських городів в ящиках для стимулювання міського городництва, встановлення контейнерів з рослинами там, де їх не вистачає, розміщення стільців в публічних просторах, де бракує місць для сидіння тощо.

Враховуючи вище викладене, пропонується зробити в межах відкритого вільного простору площині тимчасову pop-up зону відпочинку з зеленими насадженнями в контейнерах і переносними меблями. Такої зони дуже не вистачає в літній період на Центральній площині, де мало тіні і місць для сидіння. Розміщення тимчасової зони відпочинку даст можливість для експерименту з трансформацією простору площині, пошуку нових планувальних рішень і дозволить підвищити комфортність перебування за рахунок створення додаткових місць для відпочинку, які легко можна переміщувати в пошуках тіні або кращого краєвиду.

Безбар'єрне середовище

Перетворення транзитної зони у місце відпочинку

Влаштування зон відпочинку, створення затінку

Збільшення озеленення завдяки мобільним кашпо

Модернізація освітлення

Точка тяжіння в місті

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лейпцизька Хартія «Міста Європи на шляху сталого розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://web.archive.org/web/20211026212906/http://2.auc.org.ua/sites/default/files/leypcizka_hartiya.pdf
2. Бібік Н.В. «Гендерні окуляри» для урбаністів / Бібік Н. В., Г. Г. Фесенко, Т. Г. Фесенко // Гендер. Екологія. Здоров'я. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 21–22 квітня) 2015 р.). – Харків: ХНМУ, 2015. – С.41-42. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/43801/1/Bibik%20N.Fesenko%20G.%20Fesenko%20T.pdf>.
3. Фесенко Г. Г. «Дитячий простір» в філософсько-урбаністичній інтерпретації // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / гол. ред. Вашкевич В. М. – 2017. – Вип.117 (2). – 180 – 184 с.
4. J. Jacobs The Death and Life of Great American Cities, New York: "Random House", 1961. – 458 с.
5. Was ist Gender Mainstreaming? (нем.). Universität Duisburg-Essen. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.uni-due.de/genderportal/mainstreaming_definition.shtml
6. Методичний посібник «Методика проведення комплексного гендерного аудиту міського простору», Центр гендерної культури
7. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) | Division for Inclusive Social Development (DISD). Home | Division for Inclusive Social Development (DISD). URL: <https://social.desa.un.org/issues/disability/crpd/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-crpd> (дата звернення: 30.08.2023).
8. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
9. Про внесення змін до Закону України "Про рекламу" щодо протидії дискримінації за ознакою статі. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1750-20#Text> (дата звернення: 30.08.2023).
10. Про благоустрій населених пунктів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text> (дата звернення: 24.09.2023).
11. Моніторинг сексистської реклами: методичні рекомендації щодо проведення – X., 2018 <https://www.genderculturecentre.org/wp-content/uploads/2018/06/Guidelines-on-sexist-OF-ADVERTISING-MONITORING.pdf>

12. Методичні матеріали з проведення гендерного аудиту безпеки території /Авт.- упоряд.: Євченко С.В., Остапчук О.Л., Тарасенко Н.Л. – Житомир. 2021
13. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення.
14. Альбом безбар'єрних рішень, Big City Lab, 2021-2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bcl.com.ua/albomrozdil1/>
15. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій»
16. Довідник з благоустрою парків, Урбанина, 2022
17. Як спроектувати справедливе місто? 8 коротких історій про справедливе міське планування в повсякденному житті/ Мілота Сідорова, Жденка Ламмелова, Алевтіна Байнакова, Вероніка Файмонова, Mixa Маззіні, Крістіна Стара, Представництво Фонду ім. Гайнріха Бьолля в Україні, АРТ-КНИГА
18. Методичні рекомендації «Тактильні смуги – доступність відкритих громадських просторів для людей із порушеннями зору», Євгеній Свєт, 2021, Житомирська обласна ГО людей з інвалідністю «Молодь. Жінка. Сім'я.»
19. Порадник щодо створення доступного середовища для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, Центр реабілітації «Гармонія»

КОЛЕКТИВ РОЗРОБНИКІВ

Рекомендації щодо гендерно-чутливого планування і визначення гендерно-чутливих підходів до проектування елементів житлового середовища та громадських просторів територіальних громад та концептуальні пропозиції для запровадження гендерно-чутливих підходів до організації окремих громадських просторів Первомайської, Ніжинської, Новоукраїнської, Бердичівської, Дунаєвецької і Миронівської територіальних громад розроблено в рамках проекту «Моделі участі в українській реконструкції» («Participatory Models for Ukrainian Reconstruction») на замовлення Громадської організації «МЕРЕЖА ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ «АНТС» групою експертів, очолюваною Київським національним університетом будівництва і архітектури за участю Центру урбаністичних студій у складі:

Керівник проекту від КНУБА,
містопланувальник, к. т. н

Алірза МАМЕДОВ

Координаторка групи експертів,
містопланувальниця, архітекторка, к. т. н.

Любов АПОСТОЛОВА-СОССА

Архітекторка, містопланувальниця, к. ф. н.

Світлана ШЛІПЧЕНКО

Соціологиня

Марія ГРИЩЕНКО

Містопланувальник, інженер

Нікіта КИРИЧКОВ

Інженер

Станіслав КИМАКІВСЬКИЙ

Інженер

Іван МАРТЕНС

Профільні консультації надавали:

Містопланувальниця, фахівчиня з
транспортного планування і мобільності,
к. т. н.

Вікторія ІВАСЕНКО

Архітекторка, містопланувальниця

Валерія СЕМЕНОВА

Архітекторка

Ярослава СКІТЕЙКІНА